

Tot geloof komen

Christelijke bijbelstudies

P. Niemeijer

Woord & Wereld 63

Tot geloof komen

Christelijke bijbelstudies

Woord & Wereld

een serie cahiers tot versterking van het
gereformeerde leven

Donaties, giften e.d., bestemd voor de
Stichting, kunnen worden
overgemaakt op
bankrekening 3246.25.901 of op
Postbankrekening 37.47.169
t.n.v. Stichting Woord en Wereld te
Hardinxveld/ Giessendam

Redactieraad

Ds. S.W. de Boer
Drs. M.A. Jonker
Ds. R. Kelder
Ds. R. van der Wolf
Dr. J. Kooistra (secr.)
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren

**Uitgeverij
Woord & Wereld**

wordt geëxploiteerd door de gelijknamige
Stichting, waarvan het bestuur wordt gevormd
door:
Ds. P.L. Storm, voorzitter
Mr. A. Niemeijer, secretaris
A. Vreugdenhil, alg. adj.
W.A. Dreschler, penningmeester
Drs. H.J. Boiten
Ds. P. Niemeijer
Ds. P. Schelling
Ds. J. Wesseling

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd
worden en/of openbaar gemaakt worden
door middel van druk, fotokopie, microfilm of
op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke
toestemming van de houder van het
auteursrecht.

Copyright

© Uitgeverij Woord en Wereld, 2004

**Vormgeving &
pre press**

studio Bert Gort BNO

**Administratie, druk &
distributie**

Scholma Druk bv, Postbus 7,
9780 AA Bedum, Telefoon 050-301 36 36
Fax 050-301 27 32

**Een volledige lijst van de eerder
verschenen cahiers van Woord en Wereld
kunt u vinden op
www.woordenwereld.nl**

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

P. Niemeijer

Tot geloof komen

Bedum Woord en Wereld nr. 63

ISBN 90 5046 060 7

NUGI 6

Trefw.: religie

Abonneebetalingen en betalingen van op nabe-
stelling geleverde boeken, uitsluitend:
Bankrekening 39.50.36.046 Woord en
Wereld te Bedum

Tot geloof komen

Christelijke bijbelstudies

P. Niemeijer

Inhoudsopgave

Vooraf	5
1. Onze zonde en Gods liefde (Romeinen 3:9b)	8
2. Wedergeboren uit water en Geest (Johannes 3:5)	23
Mijn zoon, geef Mij uw hart	
3. De goede keus (Deuteronomium 30:19,20)	40
4. Discipelen van Christus (Matteüs 28:19)	52
5. Als je de stem van Christus hoort (Matteüs 15:21-28)	65
Aenvechtinge	
6. Uitverkoren (Efeziërs 1:4)	76
Verkiesinge	
7. De verwerping (Romeinen 9:20-24)	90
8. De volharding der heiligen (Johannes 6:39,40)	104
Dordtse Leerregels V, 15	
9. Verzegeld met de Heilige Geest (Efeziërs 1:13,14a)	117

Vooraf

'Waar wordt er in onze kerken nu nog gepreekt over de erfzonde, de verkiezing en het geheim van de wedergeboorte?', hoorde ik eens iemand verzuchten. 'Kun je niet eens een cahier schrijven over een paar basale onderwerpen uit de gereformeerde leer?', vroeg iemand uit de redactie van deze serie cahiers mij.

De combinatie van beide vragen bracht me tot dit cahier. Het gaat over zaken waarvan de een vindt dat je er *evengoed* zónder kunt: zijn er niet veel christenen die over deze zaken helemaal niet nadenken en even goede christenen zijn - misschien nog wel betere en blijere dan wij - in de praktijk?! Een ander vindt dat je zelfs *beter* zónder *deze* onderwerpen kunt, want ze werpen alleen maar een donkere slagschaduw over het geloofsleven: hoevelen gaan niet in somberheid hun weg door de wereld omdat ze zich diep verdorven, niet uitverkoren en onwedergeboren voelen?! Als in de ondertitel sprake is van 'christelijke' bijbelstudies, gebeurt dat expres. Telkens weer ontdekte ik bij de door mij behandelde onderwerpen, dat ik bij *Christus* uitkwam. Voor mij een bewijs dat het in de door mij gekozen thema's niet gaat om gereformeerde specialiteiten of extra's die overbodig zijn en verder gaan dan de leer van Christus, maar dat we hiermee echt blijven binnen die leer (2 Johannes 9).

Vanuit de Schrift wil ik het een en ander naar voren brengen over het 'tot geloof komen'. Uiteraard heb ik me daarbij moeten beperken. Ik had ook voor andere teksten kunnen kiezen. Niettemin hoop ik dat de hier geboden bijbelstudies voldoende materiaal aandragen voor een eerste bezinning.

Met opzet heb ik gekozen voor de aanduiding 'bijbelstudies'.

Wat hier geboden wordt, zijn geen meditaties: daarvoor zijn ze te uitgebreid en te grondig. Al hoop ik wel dat u zult merken dat ik de verschillende teksten in me om heb laten gaan en ze heb overdacht en bevraagd op hun betekenis voor ons.

Het zijn geen exegetische studies: dan had ik me sterker moeten houden aan de pure uitleg; ik had me in mijn tekstbehandeling niet zo mogen beperken als ik nu gedaan heb tot dat wat voor het onderwerp van dit cahier relevant is; ik had mijn opvattingen - ook vanuit de grondtekst - nauwkeuriger moeten verantwoorden; en ik had meer de confrontatie moeten aangaan met alternatieve exegeses.

U vindt hier ook geen dogmatische of systematische uiteenzettingen, al erken ik meteen het belang en de waarde daarvan. Maar ik heb gekozen voor bijbelstudies. Vanuit een bepaald bijbelgedeelte luisteren naar wat de Schrift over een bepaald onderwerp zegt, en dat ook hier en daar in verbinding brengen met het onderwijs van de Schrift op andere plaatsen.

Bij de literatuurverwijzingen heb ik me beperkt tot ook voor niet-theologen toegankelijke, Nederlandstalige werken die ik voor het behandelde schriftgedeelte vrijmoedig kan aanraden. Eén keer heb ik gekozen voor het opnemen van een wetenschappelijke commentaar: die van de gereformeerde S. Greijdanus op de brief aan de Romeinen. Ik vond dat ik daar niet omheen kon.

Een aantal malen vindt u in de tekst een naam zonder dat in de tekst of de literatuurlijst een aanduiding van zijn boek te vinden is. In die gevallen vond ik het zuiver om aan te geven waar mijn opmerking vandaan komt, zonder dat ik kennisname van zijn boek voor de niet-theologische gereformeerde lezer aanraad.

Voor de door mij gekozen volgorde van de hoofdstukken ben ik u zeker een verklaring schuldig. Een onderwerp als verkiezing en verwerping had u wellicht meer aan het begin van de bundel verwacht. Hier staat het bewust een heel eind naar achteren. Omdat de Bijbel geen theoretisch betoog levert over wat er vóór de schepping in de eeuwigheid allemaal gebeurde, maar ons als mensen heel praktisch aanspreekt in onze situatie hier en nu, en van daaruit terugkijkt naar de eeuwige wortels van Gods werk aan ons. Wij kunnen over wat God deed vóór de grondlegging van de wereld alleen maar 'achteraf' spreken. Door de uitverkiezing pas te behandelen ná wedergeboorte en geloof in Christus wordt bovendien duidelijk dat we niet buiten het geloof in Christus - en ook niet vóór het geloof in Christus uit! - over de verkiezing kunnen spreken. Dat is alleen mogelijk in het geloof!

Hoewel de verschillende hoofdstukken zich los van elkaar laten lezen en behandelen, zit er wel een lijn in dit cahier. Laat me die kort mogen aangeven met tussen haakjes steeds aangegeven de respectieve hoofdstukken.

Dit cahier begint bij de situatie zoals die door de zondeval geworden is (1). Het vervolgt met de daardoor noodzakelijke wedergeboorte die zich voltrekt in het geloven in de Zoon (2,3). Maar dat geloven in de Zoon, mag dat 'zomaar'? Waarop is dat gebaseerd (4,5)? Is er ook niet zoiets als 'verkiezing en verwerping van eeuwigheid' (6,7)? En welke zekerheid hebben wij zodra we tot geloof gekomen zijn (8,9)? Schematisch weergegeven:

Tot geloof komen

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?

6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Dit boekje is geschreven om gelezen en overdacht te worden. Voor bespreking op een vereniging of in groepsverband zijn een aantal opmerkingen ter verdieping en vragen ter discussie toegevoegd. Mijn vriend Gert Slings attendeerde mij op de gedichten van Revius en De Mérode. Ik hoop dat het boekje strekt tot lof van de heerlijkheid van Gods genade in onze Here Jezus Christus.

1. Onze zonde en Gods liefde

... wij hebben immers te voren Joden zowel als Grieken beschuldigd, dat zij allen onder de zonde zijn.

(Romeinen 3:9b)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?

2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

'Alle mensen hebben in Adam gezondigd en verdienen Gods vloek en de eeuwige dood'. Het is de ontvullende openingszin van de Dordtse Leerregels.

Die Dordtse Leerregels zijn duidelijk geen evangelisatiegeschrift en van psychologie wist men in die tijd ook nog maar weinig, vinden velen. Hoe kun je nou zó beginnen: met Gods vloek en de eeuwige dood? Zo benader je mensen toch niet: zo loodzwaar en zo negatief? Als je mensen wilt pakken of wilt raken, moet je veel positiever insteken. Het evangelie is toch 'blijde boodschap'? Dát moet je overbrengen. Kinderen moet je geen 'boeman' voorhouden, maar een Vader die hen aanvaard heeft, van hen houdt en voor hen zorgt. En in de evangelisatie moet je je hoorders vertellen dat God hen liefheeft. God heeft toch alle mensen lief? Kijk uit dat je dat niet verspeelt of laat lopen, is dan de boodschap. Een positief godsbeeld, dát lokt. Daar komt nog wat bij. Je spreekt nogal wat uit, als je zegt dat alle mensen Gods vloek en de eeuwige dood verdienen vanwege hun zonde in Adam. Maar die Adam is een figuur van lang geleden. Wat heb ik nou met hem te maken? Heb ik - want ik hoor toch ook bij 'alle mensen'! - 'in hem' gezondigd? Hoe dan? Daar weet ik niets van! Was ik er dan al in het paradijs, eer ik nog was geboren? En is zo'n uitspraak over vloek en eeuwige dood die 'alle mensen' verdiend hebben, niet een oordeel dat ons helemaal niet toekomt? Wij kennen alle mensen niet eens. We weten niet hoeveel goeds ze misschien wel gedaan hebben. Worden ze hier niet veel te vlot afgeschreven? Is dat wel christelijk?

De Dordtse Leerregels kunnen wel zo massief inzetten over Gods vloek en de eeuwige dood, maar wordt dat wel gedragen door Gods eigen Woord? Spreekt dat niet positiever? Gaat dat niet uit van Gods genade en liefde voor alle mensen en ziet het Gods vloek niet als straf op de verwerping van Gods genade? Dát zouden we ook kunnen billijken: straf op ondankbaarheid voor zoveel goeds! Maar straf die je verdient, omdat je in Adam gezondigd hebt...? Hoe komen de Dordtse Leerregels ertoe om op deze manier te beginnen?

Jood en Griek onder Gods toorn

De schrijver van de brief aan de Romeinen kan niet verweten worden dat hij geen blijde brief geschreven zou hebben, of dat hij te gering van Gods genade denken zou of dat hij ons een negatief en somber beeld van God bij zou willen brengen. Het is echt evangelie dat we hier vinden! Evangelie van vrijspraak en vrede. Voor goddelozen nota bene en vijanden van God. Uit pure genade worden ze tot kinderen van God aangenomen en mogen ze een onvoorstelbare erfenis tegemoet zien! Toen in de zestiende eeuw de reformatoren het roomse juk van eigengerechtigheid afwierpen en met middeleeuwse zwartgalligheid afrekenden, heeft deze brief veel betekend. Voor Luther en Calvijn was het een brief die hun ogen opende voor de heerlijkheid van Gods genade in Christus. Wij hoeven niet in angst en beven te leven en wij zijn niet aangewezen op eigen presteren, dat nooit genoeg is voor God. Nee, wij mogen bouwen op Gods gunst in Christus Jezus. Wij ontvángen vrijspraak: door Christus en zonder dat we op eigen verdienste zouden worden teruggeworpen (3:28). En gerechtvaardigd uit het geloof, hebben we vrede met God door onze Here Jezus Christus (5:1). We hebben geen veroordeling meer te vrezen, waar we met Christus verbonden zijn en bij Hem horen (8:1). We mogen kinderen en zelfs erfgenamen zijn van de allerhoogste God. En opgetogen kan de apostel schrijven over het werk van Gods Zoon en de vrucht van Gods Geest in het nieuwe leven van de gelovigen.

Maar kijk nu eens hoe deze brief begint! Gods genade en liefde worden geschilderd tegen de achtergrond van de zonde waarin alle mensen zich hebben gestort. Kijk om je heen, zegt Paulus, in wat voor wereld het evangelie klinkt. Mensen hebben gebroken met God. Zonde en onrecht vieren hoogtij. En het erge is dat het vaak niet wordt veroordeeld, maar juist bejubeld (1:32)! Wat een haat kun je om je heen zien. En wat een hoogmoed, hebzucht, losbandigheid, laster, onverstand. En denk nu niet dat dit bederf toevallig is gekomen of een incident is. Nee, het is het gevolg ervan dat men de Here verworpen heeft en zich is gaan buigen voor wat niet meer dan schepsel is. Het is de eigen schuld van mensen dat ze deze straf van

God ondergaan. Hierop loopt het uit als je van God niet weten wilt en de Schepper vervangt door het schepsel. Het is de straf op je breuk met God. Dan sluit je je af voor God en geeft Hij je in zijn toorn over aan een onrein en verwerpelijk denken, het tegendeel van de gerechtigheid die God zijn volk geleerd heeft. Je bent geblokkeerd voor het evangelie.

Onder het volk van God is het trouwens weinig beter. De Joden kunnen vanuit de hoogte neerzien op de heidenvolken, ze zijn even bedorven en ze bezondigen zich aan dezelfde praktijken (2:1). En ook bij hen is het hun eigen schuld die hen onder Gods straf brengt. In hun weerbarstigheid en onbekeerlijkheid hopen ook zij het materiaal voor hun veroordeling op. Gods toorn openbaart zich over allen buiten Israël die Hem niet erkend en verheerlijkt hebben, maar Hem, de Schepper, vervangen hebben door het schepsel. Maar zijn toorn keert zich niet minder tegen hen die wel zijn wet ontvangen hebben, maar daarnaar niet willen leven. Ook zij gaan de dag tegemoet waarop God hen zal oordelen naar wat zij gedaan hebben (2:5). Paulus kijkt heel praktisch om zich heen. Hij ziet in de heidense wereld, bij de Griek, de breuk met en de verwerping van de Schepper. Hij ziet ook ongehoorzaamheid aan God bij de Jood. Overall is zonde. En niemand moet denken dat zonde buiten Israël of juist binnen Israël minder erg is. Want niemand ontloopt het oordeel van God. Gods toorn komt over allen die in zonde leven. De Jood ontkomt er niet aan. Maar de Griek evenmin. God oordeelt ieder naar zijn werken. Verdrukking en benauwdheid wachten ieder levend mens die het kwade bewerkt: eerst de Jood en ook de Griek. Terwijl heerlijkheid, eer en vrede wachten voor ieder die het goede werkt: eerst de Jood en ook de Griek (2:6-10). Want er is in het oordeel geen aanzien van de persoon of tweeërlei recht bij God. Wie in de zonde leeft, leeft onder Gods toorn en oordeel. Ten dode opgeschreven.

Joden worden veroordeeld als ze Gods wet met voeten treden: zij hadden beter kunnen en moeten weten! Maar Grieken moeten niet denken dat zij de dans ontspringen, omdat zij Gods wet niet kennen. Want God is wel hun Schepper, ze hadden Hem kunnen en moeten kennen (1:20). Ook zij houden de waarheid in ongerechtigheid ten onder (1:18). Kénnen zij de wet niet? Dat mag zo zijn, maar ook onder hen worden toch aansprekende daden gevonden? Alleen dat al bewijst, dat ze niet kunnen zeggen: wij konden niet anders. Allen die zonder wet gezondigd hebben, zullen zonder wet verloren gaan. En allen die onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden (2:12).

Dat is de onthutsende werkelijkheid die de apostel beschrijft. Wij hebben nog wel eens de neiging om het sombere beeld van de apostel af te zwakken. En te zeggen: maar er zijn toch ook heidenen die heel goede dingen doen?! En kijk eens naar wat er in de kerk allemaal aan goede werken gevonden wordt! Paulus ontkent dat

niet. Hij schrijft aan geliefden van God en geroepen heiligen van Jezus Christus (1:6v). En hij weet van heidenen die doen wat de wet gebiedt en het werk van de wet in hun harten geschreven hebben staan (2:14v). En toch doet dat voor hem niets af aan de ernst van de zonde. Dat is omdat hij door de bril van de openbaring kijkt. Als je met verlichte ogen om je heen kijkt, zegt de apostel, dan zie je overal de breuk tussen de natuurlijke mens en God. Dat geldt voor alle mensen, wat voor aansprekends ze wellicht ook mogen doen. Het geldt voor Jood en Griek. Ten diepste hebben wij mensen van onszelf allemaal God afgewezen en hebben we voor de duivel en de zonde gekozen. En daarom verdienen we allen Gods straf en zijn we onderworpen aan Gods toorn. We zijn 'kinderen van de toorn' (Ef. 2:3). We verkeren zonder Christus en zonder geloof onder de toorn van God (vgl. Joh. 3:36). Niet alleen heidenen, maar ook kerkmensen. Buiten Christus en buiten zijn evangelie zijn Joden zowel als Grieken *allen* 'onder de zonde', luidt de aanklacht, het requisitoir (H.N. Ridderbos) van de apostel. Buiten Hem regeert de dood!

Allen onder de zonde

'Allen onder de zonde.' Opvallend dat enkelvoud: *zonde!* Paulus ziet om zich heen Joden en Grieken verstrikt in zonden (meervoud). Maar vanuit die ervaring stoot hij door naar 'de zonde' die daarachter ligt. En dan heeft hij het over de macht die de zonde is en die met Adam in Genesis 3 de wereld is ingekomen en er zijn vreselijke uitwerking heeft. De zonde die zich manifesteert in alle zonden (meervoud) die gedaan worden in de wereld (vgl. C.E.B. Cranfield in zijn commentaar op deze plaats). Aan die macht zijn zowel Joden als Grieken buiten Christus onderworpen. Daaruit komen al hun zonden voort.

Onder de zonde. Dat is een huiveringwekkend oordeel! Wie *onder* de zonde is, is zijn vrijheid kwijt. Die is een slaaf van de zonde. Je bent bedorven door de zonde en je komt er op eigen kracht nooit onder uit. Die zonde stuurt je, en ontnemt je elk zicht op een vrije en blijde toekomst. Je verdient niets anders dan zijn soldij: de dood. Ook je kinderen ontsnappen niet aan de zonde. Van geslacht op geslacht gaat die slavernij over. Zondaars brengen zondaars voort. Elders spreekt de apostel over het *dood-zijn* door overtredingen en zonden. Er is een tweede 'geboorte' nodig. Dat geldt voor alle mensen, Jood én Griek. Zo zijn wij van onszelf. We staan helemaal met lege handen! En ons verstand is zo verduisterd dat we het evangelie niet zelf kunnen aannemen.

Die positie 'onder de zonde' moet u zien tegenover de positie waarin we als mensen geschapen zijn: geschapen 'naar het beeld van God'. Dat laatste wil zeggen: zo geschapen dat we konden leven in het verbond dat God met ons sloot. Geschapen

in gerechtigheid en heiligheid, om Hem te kennen, lief te hebben en eeuwig Hem te loven (HC antw. 6). Maar terwijl we geschápen zijn om met de gaven die we van God ontvangen, Hem te *dienen*, gebrúiken we zijn gaven en onze bekwaamheden - die we nota bene van Hem ontvangen hebben! - juist *los* van Hem, en zelfs *tegen* Hem. En stellen we ons ermee in dienst van zonde en duivel! Het evangelie stuit af op ons harde hart, zolang als God dat niet met zijn kracht vermurwt. Dat is de positie waarin we verkeren.

Onder de zonde. Daarmee bedoelt Paulus niet dat we geen mensen meer zouden zijn, geen gaven meer zouden hebben of geen aansprekende dingen zouden kunnen doen. Maar hij zegt daarmee dat we met al onze bekwaamheden en al ons presteren onderworpen zijn aan de kwade macht van de zonde. We gebruiken wat we van God ontvangen en waar we dankzij Hem toe in staat zijn, niet meer om God te kennen, Hem lief te hebben en Hem te eren; we gebruiken het ook niet meer in een geest van gerechtigheid en heiligheid; maar we gebruiken het los van God en zelfs tégen Hem: als wapenen van de ongerechtigheid (Rom. 6:13). Onze gerichtheid is verkeerd. Ons hart deugt niet. Met onze 'bijna goddelijke' gaven en prestaties (Ps. 8) verheffen we ons *tegen* God. Onze handen zijn bezoedeld. En we hebben van onszelf geen antenne voor het evangelie.

In die bedorven positie zijn wij, mensen, niet buiten onze schuld terechtgekomen. Daarin hebben wij onszelf gebracht. Anders zouden wij er door de apostel nooit om *beschuldigd* en door de Here nooit om vergolden en bestraft kunnen worden. Niemand van ons is onder de zonde en onder de toorn van God gekomen zonder dat hij zelf zonde gedaan heeft. *Wie de zonde doet*, is een slaaf van de zonde, heeft onze Heiland gezegd (Joh. 8:34). Dat wij 'onder' de zonde zijn, dat wij van geslacht op geslacht als zondaars geboren worden, dat wij van meet aan het beeld van de zondige Adam vertonen, en dat we daar zelf niet boven uitkomen, kunnen we niet aan de Here verwijten. Het is onze eigen schuld. Dat wij geboren worden buiten het paradijs en met de 'handicap', de bedorvenheid van onze vijandschap tegen God (Rom. 5:8,10), is geen willekeur van God. Dat verdienen wij. Het is geen doem waaraan wij zomaar onderworpen zijn. Wij hebben het erfelijke kwaad dat onze zonde is (Job 14:4; Ps. 51:7; NGB art. 15), aan onszelf te wijten! Het is onze eigen schuld. En een schuld die ons brengt onder de toorn van God.

De zonde van Adam en van ons

Voor de oorsprong van deze schuld van ons wijst de apostel in hoofdstuk 5 naar de zonde van Adam. Niet naar *al* zijn zonden, maar naar één ervan: de ene daad van overtreding van het proefgebod. Dat proefgebod luidde: Van alle bomen in de

hof mag u vrij eten (de HERE God was echt niet krenterig), maar van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult u niet eten, want zodra u daarvan eet, zult u absoluut sterven (de HERE God zette geen verborgen strik uit, maar waar-schuwde open en onomwonden). Het is de overtreding van dít gebod, die de zonde de wereld in bracht. En ons allen onder Gods toorn ontvangen en geboren deed worden.

Dat is voor ons niet zomaar doorzichtig: die verbondenheid en medeplichtigheid van ons met Adam. Als moderne westerlingen denken wij heel individualistisch. En wij zijn geneigd de HERE af te meten aan onze strikt geïndividualiseerde rechtsopvattingen. We willen op onze manier kunnen bewijzen en verstandelijk doorgronden hoe de lijn van Adam naar ons precies loopt. Maar dan onderwerpen we de Here wel aan ónze maatstaven, als bevatten die een hogere dan goddelijke wijsheid. De Pottenbakker wordt afgemeten aan criteria die het leem stelt! Het zal daartegenover zaak zijn dat wij luisteren naar en buigen voor wat de Schrift zegt. En dan vallen de volgende dingen op.

1. De Bijbel vraagt aandacht voor de *speciale positie van Adam*. Terwijl de vrouw, Mannin, de eerste was die zondigde (Gen. 3:6; 1 Tim. 2:14), wordt niet háár zonde, maar die van Adam genoemd als de zonde die consequenties voor ons allen als mensen heeft (Rom. 5:12-21; vgl. 1 Kor. 15:22). Dat komt omdat hij de 'ene enkele' is uit wie God het hele menselijke geslacht gemaakt heeft (Hand. 17:26). Hij is niet alleen 'Adam', hij is in Genesis 1-3 ook 'de mens', in wie wij allen begrepen waren. Het hoofd van de mensheid krachtens het recht van Gods verbond.

Die verbondenheid tussen hem en ons weerspiegelt zich in de manier waarop de Nederlandse Geloofsbelijdenis in artikel 14 spreekt over 'de mens'. De mens: dat is Adam. Maar niet als privé-persoon. Zijn handelen heeft rechtstreekse gevolgen voor ons. Hij is ons hoofd. In hem zijn wij begrepen. Door hem heerst overal de zonde. Iedereen is eraan onderworpen. Dat is het unieke van Adam. In zijn zonde delen wij, hoewel we zelf niet op gelijke wijze als hij gezondigd hebben (Rom. 5:14).

2. Het bijbels onderwijs wijst vervolgens op de *speciale functie van het proefgebod*. Hierboven wezen we er al op dat Paulus in Romeinen 5 heel uitdrukkelijk verwijst naar één daad van overtreding. Niet álle zonden van Adam worden doorberekend naar ons, maar alleen die ene heeft consequenties voor ons allemaal: de overtreding van het proefgebod, het als God willen zijn. Dat heeft ermee te maken dat het proefgebod niet zomaar een gebod was. Het proefgebod was maar niet een gebod voor Adam alleen. Het was een gebod dat God in

Adam gebod met consequenties voor duizenden, ja, voor alle geslachten. Dat gebeurt vaker in de Bijbel: dat één woord consequenties heeft voor 'duizenden geslachten'. Denk aan de moederbelofte (Gen. 3:15); of aan Gods verbond met Abraham (Gen. 17:7; vgl. Ps. 105:8v); of aan het werk van Christus (Rom. 5:18; Hebr. 7:27; 9:25-28). Adams houding tegenover het proefgebod zou zijn uitwerking hebben voor alle mensen. Zoiets kan kennelijk in Gods verbond!

Er is hier geen sprake van enige natuurlijkheid of logische omstandigheid, maar van een verbondsmatige *beschikking* van de HERE. Als het hier ging om een zaak van 'gewone erfelijkheid', zouden *al* Adams zonden aan ons zijn toegerekend. Maar Paulus spreekt uitdrukkelijk over die *ene* zonde van Adam: zijn overtreding van het proefgebod (Rom. 5:16,18). *Die* heeft - naar Gods rechtvaardige beschikking! - consequenties voor ons. Naar het recht van Gods verbond was het proefgebod een zodanig gebod dat Adams houding ertegenover ons allen rechtstreeks aanging. Ten zegen of ten oordeel.

3. Wij westerlingen in het begin van de 21e eeuw zijn vérgaand geïndividualiseerd. Maar in de Bijbel treft ons de sterke verbinding met voor- en nageslacht. Wat dat voorgeslacht betreft: Israël kan vele eeuwen na de doortocht door Rode Zee en Jordaan zingen: Daar verheugden *wij* ons in de HERE (Ps. 66:6). Daniël weet zich in de schuld verbonden met vorige generaties (Dan. 9). En David kan van zijn eigen zonde zingen in zijn ontvanging en geboorte (Ps. 51:7). En wat het nageslacht betreft: God sluit zijn verbond met Abraham en zijn nageslacht in hun geslachten. Hij sluit het met de gelovigen en hun kinderen. En Hij kan zijn vloek laten werken over kinderen en kindskinderen.

In Hebreëen 7 vinden we een uitdrukking die ons behulpzaam kan zijn. Daar is sprake van Levi die 'in de lendenen van zijn vader' was en in die hoedanigheid met zijn vader Abraham meeboog voor koning Melchisedek (vers 10): ver vóór zijn geboorte dus. Zo kun je ook zeggen dat wij 'in de lendenen van Adam' in het paradijs aanwezig waren. We leefden toen zelf nog niet en onze geboorte zou nog een hele poos op zich laten wachten. Romeinen 5 maakt ook duidelijk onderscheid tussen Adam en ons, tussen Adam en degenen die niet op dezelfde wijze zondigden als hij (vers 14). Het was *zijn* zonde die zonde en dood in de wereld bracht (vers 12). Wij waren nog slechts 'in Adams lendenen'. Maar voor God kunnen we onze schuld daarom nog niet op Adam afschuiven en doen alsof wij er niets mee te maken hebben, want in die lendenen waren al wel *wij* aanwezig. Zó staat het in Gods verbond met de mens. Naar de wegen van Gods recht!

4. Als wij in Romeinen 3 'beschuldigd' of 'aangeklaagd' worden dat wij onder de zonde zijn, dan gaat het om een juridische term die aangeeft dat wij maar niet

de *dupe* van Adams zonde zijn. Gods recht behelst dat Hij geen kinderen straft om de zonde van hun ouders. Dat is niet pas de boodschap van de profeten (Ez. 18), dat gaat al terug op de wet van Mozes (Deut. 24:16; vgl. 2 Kon. 14:6). God ziet ons als medeschuldig aan Adams zonde. Wij zijn als hij. Van ons allereerste begin af aan (Psalm 51:7). Op geen enkele manier en op geen enkel moment kunnen wij doen alsof wij beter zouden zijn dan hij of alsof wij blanco tegenover God zouden staan. Wij zijn niet de dupe van, maar delen in zijn schuld. Naar Gods beschikking. Naar het recht van zijn verbond.

5. En die schuld van ons in Adam is ons ook in ander opzicht niet vreemd. Wij maken als bedorven mensen die schuld nog elke dag groter. Want sinds Adams overtreding en als gevolg ervan zijn wij echte Adamskinderen en vertonen we zijn beeld: opstandelingen tegen God, mensen die als God willen zijn en zelf willen uitmaken wat goed en kwaad is. Zoals de mens was, zo werden ook zijn kinderen: de verdorven mens bracht verdorven kinderen voort (DL III/IV,2). Wij hebben Adam niets te verwijten! Wij zijn met hetzelfde sop overgoten en zijn geen haar beter dan hij. Laat niemand zich van Adam distantiëren of zich boven hem verheven achten. Wie ziet tot welke gruwelen mensen en menselijke instellingen vandaag in staat blijken, weet genoeg.
6. De zonde waarom het gaat in Genesis 3, is maar niet 'een keertje ongeoorloofd snoepen'. Maar het zelf willen uitmaken wat goed en wat kwaad is. Het verlangen om als God te zijn. Rebellen tegen Hem. En het luisteren naar zijn grote tegenstander, de duivel! Het is: je plaats in Gods verbond niet erkennen en je vergrijpen aan Gods recht. Geen wonder dat deze zonde als loon de dood heeft (Rom. 6:15-23), ons menszijn bederft en de schepping ontwrict en tot afschuwelijke ellende en catastrofes in de wereld leidt (Rom. 8:18-22).

Deze zonde is sinds Adam een erfelijk kwaad: allen zijn wij 'onder de zonde'. Dat is maar niet Paulus' mening. Het is de Schrift die dat leert (S. Greijdanus). Met citaten uit psalmen en profeten laat Paulus zien hoe compleet en hoe radicaal de macht van de zonde over ons is. Overal heerst de zonde: niemand is voor God rechtvaardig, niemand zoekt uit zichzelf God. Alle mensen zitten uit zichzelf dicht voor het evangelie. Niemand kan dat gewoon geloven met zijn gezonde verstand. Want ons verstand is bedorven. En de zonde is totaal: tot onder Gods volk zie je hart én mond én leven gebruikt worden *tegen* God. En wij kunnen onszelf er dan ook onmogelijk uit bevrijden: niet uit de zonde, en ook niet uit de toorn van God. Niet met een dosis goede wil. En zelfs niet met een geweldige, wereldwijde humane inspanning. Zodra we ons willen oriënteren op Gods wet, ontdekt die ons alleen maar aan de ernst van onze zonde. Voor verlossing is méér nodig: Gods eigen ingrijpen in zijn

Zoon! En voor geloof is niet minder nodig dan het werk van Gods Geest.

Ook wij

'Onder de zonde.' Dat gold niet alleen de Griek, maar ook de Jood. Zij waren in een bepaald opzicht best bevoorrecht boven niet-Joden. Aan hen waren de woorden van God toevertrouwd. Zij waren besneden en kenden Gods wet. Maar dat voorrecht was niet absoluut. Buiten Christus om waren zij net zo goed als alle andere volken en mensen 'onder de zonde'.

Dat oordeel gold dus van het volk van God uit de oude bedeling. Het geldt niet minder voor Gods volk in de nieuwe bedeling: allen zijn we van onszelf en buiten Christus om 'onder de zonde'. Ook wij zijn van onszelf, buiten Christus om, *onder de zonde*. Iedere doopbediening in de kerk bepaalt ons erbij. Een kind, zo klein als het is, moet al gewassen worden van zijn onreinheid. Om in het rijk van God te komen, moeten we niet wat 'beter worden' of wat 'groeien', maar opnieuw *geboren* worden en gereinigd door het bloed en de Geest van Christus. Tegenover de Here hebben we nergens recht op, tenzij dan op Gods straf. We gaan niet gewoon en automatisch en uit onszelf geloven. We zijn er absoluut niet zelf toe in staat. We beschikken over niets goeds of we hebben het echt van de Here en van de Here alleen ontvangen, uit pure genade.

Je ziet die komaf van ons in de zonde, die tijdens ons leven, ook ons christenleven, voortdurend weer de kop opsteekt. Ook als je 'in Christus' bent en je uit de *macht* van de zonde bent bevrijd, ben je nog niet af van je door de zonde getekende bestaan. Je blijft geroepen om te vechten tegen de zonde. En je merkt hoe je daarin regelmatig de nederlaag lijdt en niet in staat bent tot wat je graag zou willen (Rom. 7:14-26). En we zondigen zonder dat we ons ervan bewust zijn (Ps. 19:13). Ook al leef je naar de stijl van Gods verbond, dan moet je nog om genade bidden (Ps. 26:1,11). En dat blijft zo tot onze dood (HC antw. 42; DL V,1-5). Zo reëel is de macht van de zonde! En zo weinig burgerlijk en vanzelfsprekend kan het christenleven dus zijn!

Hiervan moeten we ons in de kerk voortdurend scherp bewust blijven. Christus kwam om *zondaren* te roepen en te redden, om *goddelozen* en *vijanden van God* te rechtvaardigen. Dát zijn wij van onszelf. We zijn van onszelf net zo schuldig als en mee schuldig met alle mensen. Ook om onze schuld is de schepping aan de vruchteloosheid onderworpen. Ook om onze schuld zucht en steunt de wereld. De toorn van God, die zich openbaart in allerlei liederlijkheid in de wereld, is er ook vanwege onze zonde.

Ook onze kinderen zijn van zichzelf 'onder de zonde'. Wij mogen er niet van uitgaan

dat ze 'vanzelf' wel gaan geloven. Of zelfs als gelovigen geboren zouden zijn. Ze zijn erfgenamen van Gods belofte. Het is hun heerlijk voorrecht. Maar ze krijgen het onverdiend! En Gods genade is geen erfgoed! Hoe heerlijk hun positie is in het verbond en hoe betrouwbaar Gods belofte aan hen is, het is niet de gewoonste zaak van de wereld dat ze opgroeien tot belijdende leden van de kerk. En het is dan ook een veeg teken (een bewijs van verbondsautomatisme?) als wij die 'groei van binnenuit', zoals we die dan noemen, niet meetellen als échte groei van de kerk! Als we in onze statistieken tegenover de afhakers alleen de aanwas van buiten zetten en allen die openbare geloofsbelijdenis deden, daarbuiten houden. Alsof het vanzelf zou spreken...!

Ook ons gereformeerd onderwijs moeten we niet idealiseren. Heerlijk als je daar de vruchten vindt van een opvoeding die bouwt op de vaste grond van Gods beloften en verbond. Maar ook daar doet de zonde haar werk. We moeten het idee laten varen alsof onze kinderen daar niets te vrezen en wij er alleen maar rijkdom te bieden hebben. Onze kinderen zijn geen modelkinderen. Ook zij zijn grof in de mond en schoppen terug. Ook bij hen heeft de Heilige Geest nog een weg van geloof en bekering te gaan. En bescherming en beschutting zijn voor hen dan ook beslist geen overbodige luxe. De Schrift leert ons de zonde serieus te nemen. En de noodzaak tot wedergeboorte.

Onschuldige heidenen?

Niet alleen de Jood, maar ook de Griek is 'onder de zonde'. Paulus heeft in hoofdstuk 1 de zonden aangewezen waarover Gods toorn zich openbaart. Ook die zonden komen voort uit 'de zonde' die met Adam haar intrede deed. Heidenen staan niet, zolang ze het evangelie niet gehoord hebben, blanco of neutraal tegenover de Here, maar schuldig. Met Adam mee. En om hun eigen zonden. Ze zijn maar niet vreemd aan en onbekend met de waarheid, maar ze houden de waarheid in ongerechtigheid ten onder en ze hebben de waarheid van God vervangen door de leugen, en het schepsel vereerd en gediend boven de Schepper die te prijzen is tot in eeuwigheid. Ze leven in Gods wereld en dienen nota bene ándere goden! Daarvoor hebben ze geen enkel excuus. Dat ze Gods kracht en goddelijkheid niet opmerken en erkennen, komt door de verduistering van hun verstand die hun aan te rekenen is en die ze zelf over zich gehaald hebben en waarmee ze Gods toorn verdienen, zoals Paulus van de 'voorchristelijke' wereld van zijn dagen zegt (Rom. 1:18-25). Zij liggen onder Gods toorn. En daar komen ze niet zomaar onderuit. Zij kunnen ook niet zomaar even tot geloof komen. Daar is voor nodig dat ze door Christus uit de greep van de zonde verlost worden. Daar is ook de kracht en het

licht van Gods Geest voor nodig. Zij moeten om Gods rijk in te gaan, niet minder wedergeboren worden dan de kinderen van de gelovigen!

Daarmee is niet gezegd dat er onder heidenen geen mooie en aansprekende dingen te vinden zouden zijn. De Bijbel weet van begaafdheid en wetenschap bij heidenen, van wijsheid en rechtvaardigheid buiten Israël, van wereldlijke overheden die het kennelijk voorkomende goede belonen en het kwade bestraffen en betuigen, van heidenen die vriendelijk en buitengewoon menslievend zijn. Zondaren blijven namelijk wel *mensen*, door God geschapen naar zijn beeld en begiftigd met zijn gaven. Ze gebruiken die gaven verkeerd en onvolkomen: ze richten zich er niet mee op de eer van God. En ze kunnen zich er ook niet mee tot geloof en behoud opwerken. Maar dat neemt niet weg dat ze regelmatig Gods kinderen beschamen kunnen. In zijn goedheid tempert God het kwaad en laat Hij veel goede dingen vinden in de wereld. Zo blijft het leven in de wereld mogelijk en blijft er ruimte voor de voortgang van zijn werk en rijk.

Maar de Schrift kent geen *onschuldige* heidenen. Met al hun gaven zijn ze door de zonde bedorven. Ze missen de op God gerichte heiligheid. Ze leven niet naar het recht van God. En ze kennen Hem niet. Ze negeren Hem en verzetten zich tegen Hem. Ze leven zonder God en zonder hoop. Onder de zonde en onder Gods toorn. En daarvoor gaan hun ogen pas open als ze het evangelie dat hun gebracht wordt, aanvaarden. Dat gaat niet zonder berouw om hun zonden en belijdenis van hun schuld. Ze beleven het als redding van de dood. En dat is het ook!

Tegenwoordig zijn er theologen die allerlei godsdiensten een prachtige voorbereiding noemen op het christelijk geloof of zelfs 'anoniem christendom'. Maar in de Schrift wordt juist de *breuk* benadrukt die er optreedt als mensen zich bekeren 'van de afgoden tot de levende en waarachtige God' (1 Tess. 1:9). Dan komen ze *uit* het duister *in* het licht (1 Petr. 2:9). Van dood worden ze levend. Opstand en verzet tegen God maken dan plaats voor vrede met God (Rom. 5:1; Ef. 2:17). Ze hebben verzoening gevonden terwijl ze *goddelozen* en *vijanden van God* waren (Rom. 5:6-10).

Dát is de status van mensen vóór ze het evangelie horen en in Christus geheiligd zijn. Ook al vereren ze 'keurig' de 'onbekende god' (Hand. 17:23), de rijkdom van het kindschap van God ontvangen zij (en wij!) slechts in de weg van bekering (Hand. 17:30), schuldvergeving (1 Petr. 1:18), geloof (Joh. 1:12), wedergeboorte (Joh. 3:3): alleen in Christus dus die Zich voor ons overgaf, die betaalde voor onze zonden en zijn Geest voor ons verwierf.

De Schrift weet niet van 'onschuldige heidenen', maar spreekt over het recht van God. Als heidenen het evangelie niet te horen hebben gekregen, is dat niet hun pech, maar het welbehagen van de Here. Hij laat hen in het verderf waarin ze zich-

zelf gestort hebben. Het is zijn rechtvaardig oordeel als Hij Jakob als enig volk zijn woorden bekendmaakt (Psalm 147:19v) en de andere volken op hun eigen wegen laat gaan (Hand. 14:16). Zoals het nog altijd zijn Geest is die beslist over de voortgang van zijn evangelie (vgl. Hand. 16:6-10). Hij maakt uit wie Hij redden wil, en zendt verkondigers van zijn evangelie tot wie Hij wil en wanneer Hij wil (DL 1,3). Hij, de Rechtvaardige, die echt wel billijk het verschil in kennis van zijn evangelie honoreert (Mat. 11:20-24; Luc. 12:47,48).

Evangelie voor zondaren

Alle mensen zijn schepsel van God. Ze zijn allen geschapen *om* Hem te kennen, Hem lief te hebben en eeuwig Hem te loven en te prijzen (HC antw. 6). God staat ook niet koud of onverschillig tegenover de zondaar: Hij wil niet zijn dood, maar zijn bekering opdat hij leeft. En als God met zijn beloften tot alle volken en mensen komt, zijn die beloften serieus en betrouwbaar. De Bijbel zegt dat God 'goed' is, en 'lankmoedig' en 'weldadig' jegens alle mensen.

We kunnen daarvoor beter niet de woorden 'liefde' en 'genade' gebruiken (J. van Genderen). Want die zijn in de Bijbel altijd verbonden met *Christus*. Anders dan 'goedheid', 'lankmoedigheid' en 'weldadigheid' richten 'liefde' en 'genade' zich niet algemeen op alle mensen, op goeden én slechten, op rechtvaardigen én goddelozen, maar op concrete mensen die 'in Christus' zijn. Zonder band met Hem zijn liefde en genade ondenkbaar.

Gods liefde is geen kwaliteit die zich onpersoonlijk en kritiekloos op alle mensen richt. Het is een geschenk, een wonderlijk geschenk, dat concrete mensen/zondaars uit pure genade ontvangen en dat hun nooit buiten Christus om ten deel valt.

Gods liefde is altijd liefde *in Christus*. Hierin immers is de liefde van God jegens ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem (1 Joh. 4:9). Wie in de Zoon gelooft, deelt in Gods liefde; maar wie de Zoon verwerpt, blijft onder Gods toorn (vgl. Joh. 3:36).

De Schrift leert niet dat na de zondeval alle mensen zonder onderscheid en vanzelfsprekend in Gods liefde delen. Zo vaag en goedkoop is zijn liefde niet. We horen van de *toorn* van God, die we als mensen verdiend en over ons gehaald hebben. Daarvan kunnen we alleen gered worden door onze Here Jezus Christus. Dáártoe kwam Hij in de wereld. En dáártoe zond Hij zijn dienaren de wereld in: om *Hem* te prediken, die niet gekomen is om de wereld te veroordelen, maar om te behouden ieder die in Hem gelooft (Joh. 3:16,17; zie in dit boekje hoofdstuk 4). Dat staat er op het spel. Dat maakt zending ook zo belangrijk!

En daarom is zijn evangelie ook *evangelie*: *goed* nieuws, *blijde* boodschap. Het

spreek van verlossing van de afschuwelijke zondemacht waaronder wij allen, Jood en Griek, moeten buigen. In Christus, onze enige en onze volkomen Verlosser. Aan dat evangelie hoeft niemand te twijfelen. Het komt *menens* tot de hoorders (DL III/IV,8). Het is betrouwbaar. Maar het is niet vrijblijvend. Het komt met het *bevel* om zich te bekeren en te geloven (DL II,5). Indien iemand de Zoon afwijst, de liefde van de Vader is niet in hem. Hij *blijft* in het verderf waarin hij zichzelf gestort heeft. En staat schuldig bóven hen die het evangelie nooit gehoord hebben (Mat. 11:22; Luc. 12:47,48). Maar wie het aanneemt, mag zich verheugen in de liefde van God. Een liefde die pas opengaat, als je ziet hoe zwaar de schuld is waarvan Hij je verlossen wil (vgl. Luc. 7:42,43). Maar een liefde die zich dan ook rijk en intens laat ervaren. De heilige God die zondaren als zijn kinderen aanneemt en met hen wil omgaan dag aan dag. Die hen op hun schuld niet aanziet, maar hen verzorgt met alles wat ze nodig hebben. Die met hen onderweg is naar de grote bruiloft: van het Lam.

'Alle mensen hebben in Adam gezondigd en verdienen Gods vloek en de eeuwige dood.' Zo'n gekke openingszin is het niet in de Dordtse Leerregels! Het is inderdaad een belangrijke aanwijzing voor wat de kerk te zeggen heeft. Een echte leer-regel! De kerk heeft *Christus* te verkondigen. Maar hoe kan dat ooit zonder te spreken over de zonde waaronder wij onszelf hadden gebracht en waarvan Hij ons kwam en komt verlossen?!

VERDIEPING

1. In de tekst wordt verwezen naar wat J. van Genderen schrijft over 'genade' en 'goedheid'. Dit is te vinden in: J. van Genderen en W.H. Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, Kampen 1992, p. 275-278.
2. Als het gaat om de grond voor de toerekening van Adams zonde aan ons, worden in de gereformeerde theologie vaak twee lijnen genoemd: die van het realisme (ook wij waren in het paradijs) en die van het foederalisme (Adams handelen heeft consequenties voor ons). Beide lijnen stellen voor vragen die niet zijn op te lossen, bijvoorbeeld: Hóe waren wij volgens het realisme dan in het paradijs: Paulus wijst in Romeinen 5 toch op het onderscheid tussen Adams zonde en de onze? Maar wordt ons aan de andere kant in het foederalisme weer niet de zonde van een ánder toegerekend, zodat we meer 'slachtoffer' dan medeplichtige zijn? Men heeft wel gegrepen naar het sociologische model van de 'corporatieve persoonlijkheid'. Maar ook dat voldoet niet (vgl. J. Kamphuis, De kerk - een 'corporatieve persoonlijkheid'?, in: J. Kamphuis, *Altijd met goed*

accord. Opstellen uit de jaren 1959-1969, Amsterdam 1973, p. 138-167).

Verder dan weergeven wat de Schrift ons openbaart, kunnen we niet. Laat staan dat we het in een systeem passend kunnen maken. Zeker wij, sterk *individualistisch* denkende westerlingen, niet. We hebben in dezen te buigen voor Gods openbaring die ons begrip te boven gaat.

3. Over onze doodsstaat wordt verder gesproken in hoofdstuk 2 over Johannes 3:5, met verwijzing naar H.G. de Graaff, *Onbekwaam tot enig goed!?. De plaats van de 'totale verdorvenheid' in prediking en pastoraat*, Zoetermeer 1996.
4. Voor romantisch of nivellerend spreken over de zonde van de heidenen is geen reden. Zie hoe Paulus erover schrijft in Romeinen 1, in Efeziërs 2 en in Efeziërs 4:17-32, en let op zijn reactie op de afgoderij in Athene: die prikkelde hem (Hand. 17:16). Petrus spreekt over de ijdele wandel van de heidenen (1 Petr. 1:18; 4:1-6). Kennen wij die afschuw van de zonde, en stimuleert die ons tot verbreiding van het evangelie?

V R A G E N

1. Vindt u de leer van de erfzonde belangrijk? Hoort die bij het hart van het evangelie (vgl. Mat. 3:1-12; Heb. 6:1,2)?
2. Hoe spreekt de Bijbel over het behoud van ongelovigen? Valt er ook wat te zeggen over het behoud van ongelovige kinderen die jong sterven? Welke motieven spelen daarbij volgens u een rol?
3. Je kunt niet zeggen tegen ongelovigen: God heeft u lief. Wat kun je wel tegen ze zeggen?
4. Wat betekent ons delen in de gemeenschappelijke menselijke schuld voor onze houding tegenover de wereld?
5. Wat betekent de leer van de erfzonde voor het gereformeerd onderwijs en voor onze omgang met jongeren in de kerk?
6. Een hoofdstuk als dit laat zien hoe groot het wonder is van het tot geloof komen. Beleeft u dat ook zo?

L I T E R A T U U R

- J. van Bruggen, *Paulus. Pionier voor de Messias van Israël* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 2001.
- J. Calvijn, *Uitlegging op den zendbrief van Paulus aan de Romeinen*. Naar de uitga-

ven der Oude Hollandsche overzetting van J.D., in de tegenwoordige spelling door A.M. Donner, 2^e druk, Goudriaan 1972.

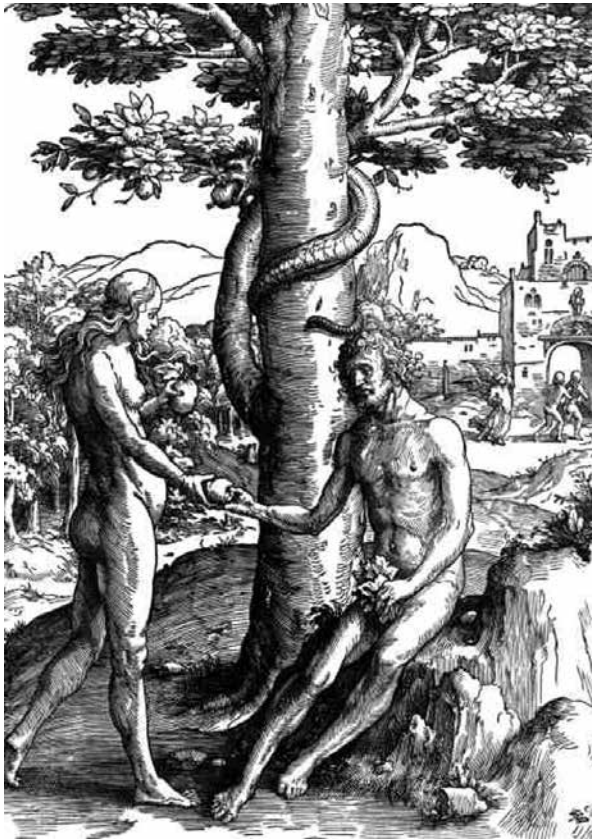
Joh. Francke, *Gerechtigheid uit het geloof. Schetsenbundel over de brief aan de christenen te Rome*, Groningen 1974.

S. Greijdanus, *De brief van den apostel Paulus aan de gemeente te Rome I*. Hoofdstukken 1-8, (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament), Amsterdam 1933.

G. Gunnink, *Vrede door vrijspraak. Bijbelstudie over de brief van Paulus aan de christenen te Rome*, Barneveld 1992.

H.J. Jager, *Enige opmerkingen over Romeinen. College-dictaat* (verslag en uitgave buiten verantwoordelijkheid van prof. Jager), Kampen 1978.

H.N. Ridderbos, *Aan de Romeinen* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament), 2^e druk, Kampen 1977.

De zondeval, houtsnede Lucas van Leyden, ca 1514.

2. Wedergeboren uit water en Geest

*Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet binnengaan.
(Johannes 3:5)*

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
- 2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?**
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Wij kunnen in het rijk van God niet komen, of wij moeten *opnieuw geboren worden*, zegt ons doopformulier. Wij zijn van onszelf onrein en dood. We moeten gewassen en levend gemaakt worden.

Wedergeboorte. Voor de één is het een woord waarvoor hij bang is. Angstig wroet hij in zijn hart naar de kenmerken ervan en in zijn leven naar het precieze moment ervan. Vaak met teleurstellend resultaat: wat ontbreekt er nog veel!, bedrieg ik mezelf niet? De noodzaak van wedergeboorte hangt als een donker zwaard van Damokles boven het hoofd van bekommerde zielen. En de sombere klank van het woord 'wedergeboorte' wordt nog versterkt, doordat innerlijke verbrijzeling en verslagenheid van geest er de vooronderstelling van zijn. Eigenlijk moet je jezelf weggoeien en mag je niets goeds in je leven vinden.

Voor anderen heeft het woord 'wedergeboorte' een blijde klank. Zij zijn 'born again' en willen dat weten! Dat is voor hen ook het enige waarop het aankomt. Kerk en leer zijn voor hen maar bijzaak. Het maakt niet uit naar welke kerk je gaat en hoe je tegenover het onderwijs van de Schrift staat: ben je 'born again', dat is de vraag. En ben je dat, dan doe je ook niet moeilijk tegenover andere 'wedergeboren christenen'.

Het is verleidelijk om het gesprek van de Here Jezus en Nikodemus in Johannes 3 te lezen vanuit een evangelische of bevindelijke invalshoek. Maar die stromingen bestonden toen nog niet! En we moeten er dus voor oppassen dat hun vraagstellingen ons luisteren in de weg zouden gaan zitten.

Profetie van Ezechiël

Het gesprek van de Here Jezus en Nikodemus speelt zich af in de tijd dat Johannes de Doper nog volop actief is (Joh. 3:23v). Zijn optreden maakt een enorme indruk. Massa's mensen laten zich door hem dopen, uit heel Judea en Jeruzalem (Mar. 1:5). Nog een aantal jaren na Johannes' dood moeten de joodse leidslieden rekening houden met de sympathie voor hem bij het volk (Mat. 21:25v). Hij heeft dus heel wat teweeggebracht! Een echte volksbeweging die jaren later nog haar uitwerking heeft.

Johannes doopt en preekt. Hij doopt met *water*. En hij kondigt iemand aan die komt dopen met de *Geest* (Mar. 1:8; Joh. 1:33). Die laatste is al onder het volk (Joh. 1:26, 32v). Dat betekent: het koninkrijk der hemelen is vlakbij! Bekering en vruchten van bekering zijn geboden voor wie de Here ontmoeten wil (Mat. 3:2; 4:17). Water en Geest. Het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen. Dat doet denken aan een profetie van Ezechiël. Een profetie voor het volk dat in ballingschap is. De profetie van een nieuwe tijd. De HERE zal een keer brengen in Israëls lot en hen weer bijeenvergaderen uit de volken waaronder ze verstrooid zijn. Ezechiël kondigt aan:

Zo zegt de Here HERE: niet om uwentwil doe Ik het, huis Israël, maar om mijn heilige naam. Ik zal Mij aan u de Heilige betonen. Ik zal rein water over u sprengen, en u zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw afgoden zal Ik u reinigen; een nieuw hart zal Ik u geven en een nieuwe geest in uw binnenste; het hart van steen zal Ik uit uw binnenste verwijderen en Ik zal u een hart van vlees geven. Mijn Geest zal Ik in uw binnenste geven en maken dat u naar mijn inzettingen wandelt en naarstig mijn verordeningen onderhoudt. Dan zult u terugdenken aan uw boze wandel en aan uw handelwijze die niet goed was, en u zult van uzelf walgen om uw ongerechtigheden en uw gruwelen. Niet om uwentwil doe Ik het, luidt het woord van de Here HERE; weet dat wel! Schaam u en word schaamrood over uw wandel, huis Israël (Ez. 36:22-32).

In het hoofdstuk dat volgt, wordt Israël vergeleken met een dal dat vol ligt met dorre doodsbeenderen. De profeet ziet hoe de HERE de botten (die dus beeld van Gods volk zijn) tot skeletten samenvoegt, er vlees en spieren op legt en er uitein-

delijk levensgeest in blaast. De doden staan op en vormen een geweldig groot leger, dat door de Here wordt gebracht naar het beloofde land (Ez. 37:1-14). Daar worden Juda en Israël, de twee delen waarin het volk van God uiteengevallen was, verenigd. Ze worden gereinigd en tot Gods volk gemaakt. En onder leiding van één koning-herder zullen ze wandelen in Gods wegen. Hij, de Heilige, zal eeuwig onder hen wonen (Ez. 37:15-28).

Het is deze profetie, die in de dagen van Johannes de aandacht gaat spannen. Israël wordt gedoopt met *water*. Het hoort van Hem die komt dopen met de Heilige *Geest*. De profetie van Ezechiël gaat vervuld worden. Het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen!

Nikodemus

Het is in deze tijd dat ene Nikodemus de Here Jezus komt opzoeken. Hij is niet zomaar iemand. Hij behoort tot de Farizeeën, de orthodoxe stroming van die dagen. Hij is een alom gerespecteerd leraar, blijkt uit vers 10 ('de leraar van Israël'). En hij maakt als 'overste der Joden' (vers 1) deel uit van het sanhedrin, het hoogste rechts- en bestuursorgaan van de Joden.

Hij komt 's nachts. Doet hij dat omdat er in de drukke tijd rond het Pascha alleen 's avonds tijd was voor dit gesprek? Of prefereert hij de nacht omdat je dan door niemand gestoord werd en rustig kon praten? Het is niet duidelijk. Het kan ook voorzichtigheid zijn geweest. Het is niet zo aannemelijk dat zijn bezoek een privé-bezoek is geweest. Meteen in zijn eerste zin spreekt hij immers in het meervoud: *wij* weten dat U van God gekomen bent. Dat hij in vers 1 wordt aangeduid als 'overste der Joden', zou erop kunnen wijzen dat hij in die hoedanigheid komt. Zoals Johannes de Doper een deputatie uit Jeruzalem op bezoek gekregen had met de vraag wie hij was en wat hij deed (1:19-23), zo zou dan hier de Here Jezus een dergelijk bezoek krijgen. Men wil weten wat men van Hem te verwachten heeft. En omdat veel mensen op grond van zijn wonderen in Hem geloven (2:23), is omzichtig opereren geboden voor het sanhedrin.

Hoe het ook zij, Nikodemus komt uitzoeken waar hij en de zijnen met de Here Jezus aan toe zijn. Hij spreekt de Here aan met 'rabbi'. En hij snijdt meteen de zaak aan waarom het gaat: wij weten dat U van God gekomen bent als leraar; want niemand kan de tekenen doen die U doet, als God niet met hem is. Heel vriendelijk wordt de Here als rabbi erkend, maar intussen proef je onderhuids de spanning. Het sanhedrin voelt aan dat er grote dingen lijken te gaan gebeuren. Die niet via hen lopen, maar via Johannes en Jezus. En dat zint hun niet. De Here moet Zich verantwoorden. Hem wordt de maat genomen.

Geboren

Het antwoord van de Here Jezus is vlijmscherp. Dat is niet standaard. De Here kan ook heel anders reageren. Denk aan zijn opstelling richting de verachte crimineel Zacheüs, die door Hem vriendelijk wordt toegesproken (Luc. 19:1-10). Maar tegen deze Joodse leidsman is Christus ontdekkend scherp: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, als iemand niet wederom geboren wordt, kan hij het koninkrijk van God niet zien.' Dat betekent: het koninkrijk van God is vlakbij. Maar, Nikodemus, u zult er geen deel aan hebben als u niet opnieuw geboren wordt. Dát kunnen Nikodemus en het sanhedrin zich aantrekken! Zij kunnen zich opstellen als geestelijke leidlieden en keurmeesters tegenover wie de Here Zich maar eens verantwoorden moet, maar ze staan zelf nog buiten het rijk van God en moeten opnieuw geboren worden! Dat vindt Nikodemus een belediging. Hij antwoordt de Here Jezus: Hoe kan een mens geboren worden als hij oud is? Kan hij dan voor de tweede maal in de moederschoot ingaan en geboren worden?

U moet deze vraag niet verkeerd opvatten. U moet Nikodemus niet verwijten dat hij kennelijk niet snapte wat de Here zei. Alsof hij dacht dat de Here Jezus over een tweede *natuurlijke* geboorte sprak. Alsof hij niet doorhad dat het de Here hier om een geestelijke zaak ging: de wedergeboorte. Rabbi's waren het gewend in beeldtaal te spreken. En Nikodemus heeft ongetwijfeld begrepen dat de Here het over een geestelijke wedergeboorte had (C. van der Waal). Maar Nikodemus dacht dat hij en de zijnen al wedergeboren waren. Zij waren toch kinderen van Abraham? Vrome en gerespecteerde leiders van Israël? Waren zij 'dood'? Moesten zij opnieuw levendgemaakt worden? Dat kon de Here Jezus toch niet menen?! Dat zou gelijk staan aan een oude man die voor de tweede maal de moederschoot in moest om geboren te worden!

De Here Jezus gaat in vers 5 op deze tegenwerping in: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij het koninkrijk van God niet binnengaan.'

Water en Geest. Daarmee grijpt de Here terug op de profetie uit Ezechiël 36: over het *water* dat de HERE over zijn volk zou sprengen, en over zijn *Geest* die Hij aan zijn volk zou geven en die hen zou vervullen. Het was een belofte die gegeven werd aan een volk dat op het absolute 'nulpunt' zat. Op hetzelfde punt als de andere volken en de andere kinderen van Adam. Verdreven uit het beloofde land, verstrooid onder de volken, verstoten door God, een dal vol dorre doodsbeneden! Niets was er in hen overgebleven waarom de HERE hen zou redden en zijn heil zou schenken. Niet om uwentwil, huis Israël, maar alleen om mijn eigen heilige naam zal Ik u een nieuwe toekomst geven. Wat u betreft, u zult terugdenken aan al uw zonden en van

uzelf walgen om al uw ongerechtigheden.

Het is deze profetie waaraan de Here Jezus Nikodemus herinnert. Nikodemus kan zich heel wat voelen als kind van Abraham, als Farizeeër, als leraar van Israël, als lid van het sanhedrin. Maar om in te gaan in het rijk van God heeft hij er niets aan! Hij zit op het 'nulpunt' van Ezechiël 36! Hij moet opnieuw *geboren* worden. Hij is dood van zichzelf en moet een nieuw leven *krijgen*. Hij kan denken dat hij al een heel eind is, maar in werkelijkheid moet Hij nog beginnen!

Ontdekkend

Het is een beschamend én een *ontdekkend* woord. Niet alleen voor Nikodemus trouwens. Maar voor heel Israël. Want als de Here Jezus met die woorden 'water en Geest' inderdaad naar de profetie van Ezechiël verwijst, is Israël er kennelijk aan toe als in de dagen van de ballingschap! Een volk waar het leven uit weg is. Een dal vol dorre doodsbeenderen. En dat spoort ook met de boodschap van Johannes de Doper: Israël moet zich bekeren en schuld belijden, wil het niet getroffen worden door de ban van de Here (vgl. Mal. 4:5v).

Hierop loopt elk vieselijk Israël-denken stuk. Israël is in het verleden rijk bevoorrecht geworden door God. Zij mochten leven in zijn verbond en met zijn woorden (Ps. 147:19v). Maar ze hebben dat alles versmaad en verspeeld. Nu zijn ze dood en moeten ze opnieuw geboren worden. Niet uit vlees of bloed (Joh. 1:12v), maar uit water en Geest. Abrahams bloed dat door hun aderen stroomt, is niet genoeg. Ze moeten nieuwe mensen worden met Abrahams geloof! Het is de doodsteek voor elke Israël-theologie die denkt dat er een eigen weg voor Israël is naar het heil: buiten Christus om op grond van het bloed dat door hun aderen stroomt.

Het is een woord dat niet alleen Nikodemus en Israël veel te zeggen had. Het is ook een diep ingrijpende boodschap voor ons. Als iemand het koninkrijk van God wil binnengaan, moet hij uit water en Geest *geboren* worden. Zoals we van onszelf zijn en ook alles wat we zelf gepresteerd hebben, baat ons niets als het gaat om ons binnengaan in het koninkrijk van God. We moeten niet met water en Geest op het verleden 'voortborduren' of met water en Geest 'een simpele koerscorrectie uitvoeren' of met water en Geest een werelds leven 'invullen'. We moeten opnieuw *geboren* worden. Het gaat niet om een vrome kop op ons gewone leven. Of om een christelijke saus erover of wat aansprekende franje eromheen. We moeten erkennen dat we van onszelf dood zijn en nieuw leven moeten ontvangen van God. We kunnen in het rijk van God niet komen of we moeten opnieuw geboren worden! Belijden dat we het helemaal van de Here moeten hebben. Dat we van onszelf dood zijn en onszelf het geloof niet geven kunnen. En dat we volkomen *anders*

moeten zijn dan we van onszelf zijn en volkomen *anders* dan de wereld die Christus niet kent (Ef. 2:10; 4:17-24). Dat we in de liefde *meer* moeten doen dan bij andere mensen gewoon is (Mat. 5:20, 46v).

Bij de doop van Johannes werd dat zichtbaar in de eis van belijdenis van zonden die plaatsvond vóór de doop. En ook bij de christelijke doop hoort die belijdenis. Volwassenen die gedoopt worden in de gereformeerde kerk, geven niet op van hun eigen vroomheid en hun eigen zoeken van God. Ze geloven dat ze in zonde ontvangen en geboren zijn, en dat daarom Gods toorn rust op hen die van nature helemaal onbekwaam zijn tot iets goeds en uit zijn op elk kwaad. Ze belijden dat ze met gedachten, woorden en daden de geboden van de Here dikwijls hebben overtreden en dat ze over deze zonden oprecht berouw hebben (*Gereformeerd Kerkboek*, p. 519). En van de kinderen wordt beleden bij de doop dat ze in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende, ja zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen zijn (*Gereformeerd Kerkboek*, p. 515). Als zij hun geloof belijden en toegang krijgen tot het avondmaal, verklaren ze dan ook dat ze hun leven buiten zichzelf in Jezus Christus, de enige Verlosser, zoeken en gevonden hebben (*Gereformeerd Kerkboek*, p. 520v). Niet dat ze altijd kunnen zeggen *wanneer* ze zijn wedergeboren. Maar ze belijden wel *dat* ze zijn overgegaan van de dood in het leven.

Excurs: wat is 'dood'?

Dood betekent hier: los van God zijn, zonder God zijn die ons ware leven is (NGB art. 14). We zijn op geen enkele manier van onszelf in staat Hem te behagen (Heb. 11:6). We zitten in de greep van de zonde (Rom. 3:9b).

Het is goed om hier te waarschuwen voor een misverstand. Als de Schrift ons 'dood' noemt, betekent dat niet dat we tot helemaal niets in staat zouden zijn en er helemaal niets uit ons zou kunnen komen. Alsof er een streep door ons menszijn gezet zou worden. Alsof ons bestaan zelf puur slecht zou zijn, alsof ons karakter alleen maar negatieve eigenschappen zou kennen en alsof er in onze persoonlijkheid niets zou zijn waarvoor we de Here zouden kunnen danken. Alsof we onszelf en onze ontvangen gaven zouden moeten weggooien. De zonde heeft alles bedorven, gebroken en met vergankelijkheid geslagen. Maar wat God geschapen heeft, is goed en niet verwerpelijk (1 Tim. 4:4v). Ook als mensen zijn we niet verwerpelijk. We zijn het wel als zondaars. Maar dat is wat anders. Ons menszijn is bedorven, maar niet in zichzelf verkeerd. En hetzelfde geldt voor onze gaven en bekwaamheden. De Vader der lichten schenkt ons góede gaven (Jak. 1:17). Maar die zijn door de zonde *bedorven* en de manier

waarop wij met Gods gaven omgaan, is verkeerd. Maar ons menszijn is als zodanig niet verkeerd. Als we tot bekering, tot nieuw leven komen, blijven dan ook tal van zaken bij ons hetzelfde. Onze instelling en gerichtheid worden anders. Maar wij worden niet ineens van praktische doeners tot grote debaters. Of van gevoelsmensen tot zakelijke redeneerders. Wij blijven de mensen die we waren. Maar de bron waaruit we putten, de maatstaf waaraan we ons binden en het doel waarvoor we leven, worden anders. En we ontvangen wijsheid van God. Als de Here ons 'dood' noemt, betekent dat dat we het ware leven kwijt zijn: het leven in verbondenheid met God die ons ware leven is (NGB art. 14), het leven dat zich op God richt en bij Gods rijk hoort. Gods toorn en straf drukken op ons: we zijn prijsgegeven aan de dood en ons leven is bedorven. En we kunnen onszelf onmogelijk het geloof of het nieuwe leven geven. Maar de Schrift leert niet dat wie (nog) niet bekeerd zijn, niets menselijks meer zouden hebben en dierlijk of zelfs duivels zijn voor elkaar. Zo is het gelukkig in deze wereld nog niet. De hel waar demonische haat ongeremd woedt, is iets van later!

Ook onze belijdenis zegt niet dat er na de zondeval helemaal niets goeds meer gebeurt buiten het geloof. Onze confessie ziet ondanks bederf, ontwrichting en gebrokenheid (denk aan de krakende en zuchtende schepping van Rom. 8) aansprekende dingen gebeuren in politiek, economie en samenleving (NGB art. 36; DL III/IV,4). Maar in onze positie voor God of voor ons eeuwig behoud helpt het niet. En het blijft allemaal stukwerk wat we doen.

Als de Catechismus in vraag en antwoord 8 belijdt dat wij tot niets goeds in staat zijn en uit zijn op elk kwaad, wordt ook niet ontkend dat er best aansprekende dingen gebeuren door zondige mensen. De belijdenis dat wij tot niets goeds in staat zijn, staat in een speciaal kader. Het kader van antwoord 6, waar beleden is dat wij geschapen zijn 'in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat wij God, onze Schepper, naar waarheid kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige heerlijkheid leven zouden, om Hem te loven en te prijzen'. Let op die verbondsmatige spits van het geschapen zijn naar Gods beeld! Dát is in scherven gevallen. Tot een leven voor en met God zijn we op geen enkele manier in staat. Dat kunnen we ook onszelf niet geven. We gaan daar integendeel zelfs op alle mogelijke manieren tegen in. Dat bederf beperkt zich trouwens niet tot een 'kop' op ons gewone menszijn (dat is een roomse gedachte). Het bederf doortrekt ons helemaal in al ons functioneren. Wat voor moois er ook door ons gedaan wordt, het is God niet aangenaam. En het brengt ons niet dichterbij geloof en leven voor God. Omdat het niet voortkomt uit geloof en niet gericht is op Gods eer. Om dát anders te maken, is inderdaad een nieuwe gebóórte nodig.

Wij zijn totaal bedorven. Maar we zijn wel *mensen* gebleven: door God geschapen en met gaven toegerust. Er gebeuren in de wereld dan ook aansprekende dingen. Ook bij mensen buiten de kerk. Zij kunnen geweldige ontdekkingen doen (Gen. 4:20-22). Wijsheid, rijkdom en kunstzinnigheid waren niet alleen bij Salomo te vinden, maar werden ook buiten Israël aangetroffen. Maltezers kunnen buitengewone menslievendheid aan de dag leggen (Hand. 28:2). En overheden zijn er om het goede - dat er kennelijk is - te belonen en het kwade te beteugelen (Rom. 13:3; 1 Petr. 2:14). Mensen kunnen op zoek zijn naar de schone parels van het rijk van God (Mat. 13:45v). Heidenen kunnen doen wat de wet gebiedt en tonen dat het werk der wet in hun hart geschreven is (Rom. 2:14v). En zo kennen we allen wel voorbeelden van mensen die niet naar de kerk gaan, maar die dingen doen waarmee ze ons kerkmensen beschamen. Al zit het bederf van de zonde erin, we hoeven er niet negatief over te doen. We mogen het waarderen. En we hebben God die hen ertoe brengt (want het zijn en blijven wel zijn gaven!) erom te eren. Want God houdt op die manier de wereld leefbaar. Hij zorgt voor een klimaat waarin ondanks alle zonde en bederf zijn evangelie verkondigd kan worden!

Toch noemt de Schrift alle mensen buiten Christus 'dood' en 'onbekwaam tot iets goeds'. Al doen ze prachtige dingen en zijn ze serieuze zoekers naar het rijk van God, toch zijn ze 'dood' en 'onbekwaam tot iets goeds'. Want ze missen de gemeenschap met God, die het ware leven is. De dodelijke infectie van de zonde zit overal in. Met hun activiteit vinden ze het rijk van God nooit en gaan ze er ook niet binnen. Ze staan nog vóór de geboorte waarop het aankomt. Dat weet de *HERE*, omdat Hij niet alleen de buitenkant ziet zoals wij, maar ook het hart. Hij ziet uit welke bron het voortkomt en waarop het gericht is: niet op Hem. En Hij weet en oordeelt dat het niets helpt tot redding en eeuwig behoud. Je komt er Gods rijk niet mee binnen! Want het ontspringt niet aan zijn Woord en Geest. En het staat niet in het kader van de gerichtheid op Hem en op zijn eer. Integendeel zelfs. Daarom schiet het te kort en is het 'dood'. Dood, zegt Efeziërs 2:1 niet omdat het niks voorstelt en geen waarde zou hebben, maar 'door overtredingen en zonden'.

Wil het echt *leven* worden voor God, dan moet het voortkomen uit zijn bron, geheiligd en geneest worden door Hem en gericht zijn op zijn eer. Totaal anders dan wat wij, mensen, zelf kunnen bewerken. Dáárvóór moeten we inderdaad opnieuw *geboren worden*. Uit die dood 'door onze overtredingen en zonden' kunnen we niet zelf opstaan. Ingaan in Gods rijk is iets dat de *Hére* bewerken moet.

Daarom is leven en werken in Gods koninkrijk ook geen variant op ons gewone

leven, het is totaal ánders! Nieuw! Het heeft een specifieke, eigen oorsprong en norm en richting. Echt christelijk onderwijs lijkt natuurlijk in heel veel op het algemene onderwijs. Als maatschappelijk verschijnsel heeft het ook zijn plaats binnen ons maatschappelijk bestel. En het gaat in het onderwijs ook om menselijke, schepselmatige zaken. Maar het christelijk onderwijs kent niettemin inhoudelijk een eigen wortel en die doortrekt het geheel. Evenzo is christelijk burgerschap aan de ene kant echt burgerschap en is het gebonden aan het 'politieke speelveld'. Maar toch kun je het niet indelen bij links of rechts: het is méér dan een simpele variant op bestaande stromingen. Het is volstrekt eigensoortig. En ernst maken met gehoorzaamheid aan de Here over heel de breedte van het leven is dan ook niet echt te vangen in de typering 'verzuiling': gehoorzaamheid aan de Here op elk gebied is méér dan een toespitsing van een algemeen maatschappelijk verschijnsel. Het vindt zijn bron in water en Geest. Daaruit is het gebóren.

Van boven

Nikodemus krijgt te horen dat iemand 'wederom geboren' moet worden, wil hij het koninkrijk van God zien en binnengaan. Het woord dat door 'wederom' is vertaald, kan ook betekenen: *van boven*. Die weergave lijkt hier zelfs het meest op haar plaats. Elders in dit evangelie wordt het zo ook vertaald (3:31; 19:11, 23), terwijl zowel in het evangelie als in de brieven van Johannes meer dan eens sprake is van geboorte 'uit God' (1:13; 1 Joh. 2:29; 3:9; 4:7; 5:1).

'Van boven' geboren worden. Die vertaling past ook in het verband van Johannes 3. Het gaat om een geboorte uit de Heilige Geest. Vers 6 spreekt over 'wat uit de Geest geboren is'. En vers 8 nog eens: zo is een ieder die 'uit de Geest geboren is'. Om in het koninkrijk van God binnen te gaan, zijn krachten van beneden absoluut onvoldoende. Wat vlees is, puur en alleen schepsel, *is* vlees en *blijft* vlees. Dat 'vlees' heeft hier niet direct te maken met 'zonde'. Het ziet hier op wat schepsel is. Daar word je niet door uit de Geest geboren (vers 6).

Die Geest waaruit wij geboren moeten worden, hebben wij niet zelf in de hand en die krijgen wij ook nooit zelf onder controle. We horen Hem, we zien wat Hij doet, maar Hem sturen kunnen we niet. Hoe Hij precies werkt, kunnen wij niet begrijpen en gaat ons begrip te boven (vers 8; vgl. Pr. 11:5). We merken hooguit dát Hij werkt en ons vernieuwt. Maar hóe Hij het doet, ontgaat ons (vgl. DL III/IV,13). Wij krijgen Hem nooit in onze macht en kunnen Hem nooit naar onze hand zetten. Wij zijn vlees en geen Geest (vgl. voor dat begrippenpaar Jes. 31:3). Onze redding en de weg erheen gaan zelfs uit bóven wat wij bedenken kunnen (1 Kor. 2:9; vgl.

Jes. 55:8v). De 'kostbare' parel die het koninkrijk van God is, overtreft alle 'schone' parels waarnaar wij op zoek zijn (Mat. 13:45v). Alleen de Geest kan ons er deel aan geven.

Nikodemus was een zoon van Abraham. Een vooraanstaand leraar in Israël. Lid van het sanhedrin. Een vroom en wetsgetrouw Farizeeër. Maar met dat alles is hij niet meer dan 'vlees'. Al zijn kwaliteiten en capaciteiten bezorgen hem geen deel in het koninkrijk van God. Ingang in dat rijk is er alleen voor wie uit God geboren wordt. Uit de Geest. En zover zijn Nikodemus en de zijnen nog lang niet. Zij hebben het getuigenis van Johannes de Doper en de Here Jezus niet eens aanvaard (vers 11). De doop met water die Johannes bediende en die Christus onderging, de doop waardoor Christus werd aangewezen als de Sterkere die komen zou en als het Lam van God dat de zonde van de wereld wegneemt, de doop die aansloot bij profetieën die ze kenden, die doop die door zovelen in Israël werd gezocht, - die werd door Nikodemus en de zijnen niet geloofd. Wat tot dusver tot hen gesproken is, hebben ze al niet aanvaard. Hoeveel te minder zullen ze dan het getuigenis geloven dat nog komt: alles wat Christus de komende jaren zal spreken als de uit de hemel neergedaalde Zoon des mensen die zijn Vader bekend komt maken (vers 12v)?! Terwijl dat toch nodig is om het rijk van God te zien en binnen te gaan.

Dieper dan verstand en gevoel

Voor de geboorte waardoor wij het rijk van God binnengaan, zijn wij aangewezen op God zelf en op zijn Geest. Hij maakt gebruik van middelen: het evangelie en de levende verkondiging daarvan. Wie die weg serieus neemt, zal zich toeleggen op een betrouwbare en adequate vertaling van de Bijbel, en op de inhoud en de vorm van de prediking. Het is de opdracht van de kerk de prediking toe te vertrouwen aan betrouwbare mannen die ook bekwaam zijn om anderen te onderrichten (2 Tim. 2:2). Nergens zegt de Bijbel dat het op verstaanbaarheid en aansprekendheid niet zo zou aankomen. Met Pinksteren horen de mensen in Jeruzalem juist in hun eigen taal van de grote daden van God spreken (Hand. 2:5-11). Als de Geest van de *prediking* gebruikmaakt, moeten wij niet doen alsof het op de vorm en inhoud daarvan niet aan zou komen, maar moeten we uiterste zorgvuldigheid betrachten in ons gebruik van dit middel. Vakken als exegese (uitleg van Oude en Nieuwe Testament) en homiletiek (predikkunde) horen er echt bij in de opleiding tot predikant.

Wat ons wel past, is huiver ten aanzien van allerlei vormen en instrumenten náást het evangelie en de omgang met de Here in zingen en bidden, als zouden die bekeering werken of bij het geloof bewaren.

Er zijn er die veel van het *verstand* verwachten. Zij proberen anderen met intellectu-

ele middelen te overtuigen van hun betogen. Anderen vinden dat geloven een zaak van *gevoel* is, en proberen dus met alle kracht het gevoel te raken en op emoties in te spelen. Nog weer anderen zeggen dat geloven een zaak van *willen* is. Zij doen een klemmend beroep en een moreel appèl op de wil van de mensen. Maar hoeveel je ook verstandelijk inzichtelijk kunt maken en hoe goed je ook op het gevoel kunt inwerken, het schiet uiteindelijk te kort. Al sluit het nog zo aan bij levensgevoel en jeugdcultuur. Onze schuld verdwijnt niet door een betoog. Onze dood overwinnen we niet door een blijde stemming. Daar zijn het bloed en de Geest van Christus voor nodig.

Geloof is een zaak van ons *hart*. En dat zit een spa dieper dan ons verstand, onze wil of ons gevoel. Daar dringen wij met *onze* middelen en maniertjes niet in door. Noch met een sluitend betoog noch met een vlamvend appèl noch met een gelikte of ontroerende presentatie in een 'jeugdkerk' (dit woord tussen hoge komma's, omdat je zonder sacramenten en leer geen kerk kunt zijn, en omdat vrij religieus ondernemerschap los van en zelfs tegenover de door Christus ingestelde en gegeven ambten geen kerk is). Je kunt zeker iemand wat duidelijk maken en iemand in een bepaalde stemming brengen. Het christendom vraagt niet dat we ons verstand prijsgeven en ons gevoel het zwijgen opleggen. En je kunt ook op een goede manier in fraaie en aansprekende liturgische vormen uiting geven aan je vreugde, je dank, je schuldbesef, de onderlinge gemeenschap in de kerk, je eerbied voor God. Dat is zeker niet waardeloos! Maak er goed werk van! Maar niemand van ons kan met zulke middelen een ander tot *geloof* brengen. Laten we ook niet op dat niveau en onder die klem over deze vormen en middelen spreken: alsof daar de redding van de kerk of het behoud van de jeugd of de bekering van buitenkerkelijken van af zou hangen. Al dat soort middelen kunnen leiden tot een tijdelijke overtuiging of ontroering of bevlieging of enthousiasme. Maar het heeft geen wortel zolang niet de Geest zelf ons van nature ongelovig hart is binnengedrongen (Mat. 13:1-9, 18-23; Joh. 8:30-32; 1 Kor. 10:1-13).

Voor onze bekering is méér nodig dan een schepsel kán. Er is een kracht voor nodig die gelijk is aan die bij de schepping of de opstanding der doden (DL III/IV,12). Wij moeten opnieuw *geboren* worden. En dat kan niet het vlees, het schepselmatige. Dat kan alleen de Geest van God zelf. Hoe Hij dat kan en doet, kunnen wij niet uittekenen of begrijpen. Maar Hij doet het door het evangelie en de wekelijkse prediking daarvan. Dáárin legt Hij kracht.

Dat is voor veel mensen maar een dwaas middel: wat moet je nu met een evangelie dat verlossing belooft door iemand die als crimineel is terechtgesteld en machteloos stierf aan een kruis? Wat moet je met dat beperkte middel van de preek? Dat was in Paulus' dagen zeker geen minder grote vraag dan in onze tijd! Je kunt

toch beter met een fantastisch betoog komen of met spektakel of debat of drama? Maar het is niet waar. Juist het 'dwaze' middel van de prediking van de gekruisigde Christus en de dienst van - ondanks hun betrouwbaarheid en bekwaamheid, 2 Timoteüs 2:2 - gebrekkige predikers ('aarden vaten' noemt Paulus ze in 2 Kor. 4:7) wordt door God gebruikt om mensen in het hart te grijpen en te redden. En juist zo maakt de Here duidelijk dat ons geloof niet komt door menselijke technieken, maar alleen van Hem (1 Kor. 1:18-2:5; 2 Kor. 4:7)! Het is niet de religieuze 'markt' die uitmaakt welk middel er werkt. Het is de Here die in zijn welbehagen zijn wegen kiest! Hij koos de weg van de prediking. Niet maar één preek, of een paar heel uitzonderlijke preken, maar de *prediking*, dat is: de regelmatige, wekelijkse bediening van Gods Woord, waaronder je je stelt. Niet de prediking die je kiest omdat die je zo aanspreekt, maar de prediking die in Christus' naam aan je gebracht wordt in de kerk van Christus (2 Tim. 4:1-5). En dan houdt zelfs geen menselijk onvermogen van predikers dat tegen.

Uit water en Geest

Dat is dan ook de weg die Nikodemus concreet gewezen krijgt. Nikodemus moet geboren worden 'uit water en Geest'.

Water en Geest: die combinatie kennen we niet alleen uit de profetie van Ezechiël 36. Die kennen we ook uit de prediking van Johannes de Doper. Hij kwam dopen met *water* en kondigde de komst aan van Hem die kwam dopen met de *Geest*. Het gesprek met Nikodemus valt duidelijk in de periode dat Johannes aan het dopen en preken is (vgl. Joh. 3:23v).

Als de Here Jezus dus tegen Nikodemus zegt dat hij geboren moet worden 'uit water en Geest', dan verwijst Hij hem daarmee naar de prediking van Johannes. Tot dusver hebben de Farizeeën zich niet laten dopen door Johannes en staan ze sceptisch tegenover hem en de Here Jezus. Ze zien de tekenen die Christus doet en ze willen wel eens horen wat ze aan Hem hebben. Maar ze nemen de prediking van Johannes niet aan. Daardoor sluiten ze zich ook af voor de Here, de Zoon des mensen die uit de hemel is neergedaald.

Van dié houding zullen ze zich moeten bekeren. Ze zullen hun *leven* moeten gaan verwachten van de Koning wiens heraut met water doopt en die zelf met de Geest komt dopen. Wie gelooft in de Zoon die uit de hemel is neergedaald, is uit God geboren.

Daarop loopt Christus' onderwijs aan Nikodemus dan ook uit: op het concrete bevel om in de Zoon te geloven. Hij is door de Vader gezonden om te behouden ieder die in Hem gelooft. Doe je dat niet, dan *blijf* je leven onder de toorn van God (vers

36). Maar val je de gekomen Christus in geloof om de hals, dan vind je in Hem het leven.

Het is iets om goed tot ons te laten doordringen. Christus' onderwijs over de wedergeboorte voert ons niet naar een lijdelijk wachten op de Heilige Geest. Christus bepaalt ons juist bij zijn eigen komen in de wereld. En bij zijn komen tot óns in het evangelie. We hoeven niet verlamd en lijdelijk af te wachten *of* de Geest misschien op enig moment tot ons komt. Maar we moeten heel concreet in onze doop en in het zondag aan zondag verkondigde evangelie de grote Koning tot ons horen komen, die doopt met de Heilige Geest. Jezus Christus zelf! Hij is gekomen om te redden en het leven te schenken aan ieder die gelooft. En Hij zoekt en roept óns - als we in de kerk geboren zijn al vanaf onze geboorte! - heel concreet tot geloof met zijn evangelie. Deze Christus wordt door God niet 'verstopt', maar juist overal boven uitgetild (zoals de slang bij Mozes in de woestijn), opdat iedereen Hem ziet en zien kan. Dát is de weg waarin de Geest werkt. De weg van de 'middelen': Woord en sacramenten. En waar wij onze doop en Christus' evangelie in het geloof aanvaarden, daar hebben we niet slechts de eerste stap gezet op een toeleidende weg die uit vele stadia bestaat. Van zo'n heilsschematiek weet de Bijbel niets. Wie in de Zoon gelooft, heeft niet nog vele fases te gaan, maar die heeft het leven! De Here kent geen dubbele boekhouding of verborgen agenda. Hij werpt ook niet telkens nieuwe blokkades op. *Hij* maakt het niet 'ingewikkeld': wie in de Zoon gelooft, heeft het leven. Zó is het!

Ware bevinding

Dat geloof vergt een breuk met het onderwijs van de Farizeeën. Want langs de weg die zij wijzen, is er geen heil en geen leven. Zij hebben de sleutel van de kennis weggenomen (Luc. 11:52; Mat. 23:13). Leven is er alleen voor wie zich laat behouden uit dat verkeerde geslacht (Hand. 2:40) en voor wie bij Christus komt en zijn juk op zich neemt (Mat. 11:28-30), dat is: voor wie zich door Hem leren laat en zijn discipel wezen wil. Bekering en geloof moeten gezocht worden bij de zuivere verkondiging van het evangelie: op het echte kerkadres!

En tot bekering en geloof kom je dan niet op eigen kracht. Het is de God die zijn Zoon zond, die je ertoe brengt. Dat maakt alles niet ineens onzeker. Want zou de Vader die zijn eigen Zoon zond, ongevoelig zijn voor ons behoud? Nee toch zeker! Hij heeft zijn Zoon gezonden opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. Zou Hij aan dat geloof dan niet werken?!

Hij zelf schenkt het ons: door zijn Geest. Die beschikt over de goddelijke kracht die nodig is om verloren mensen te redden en om van *rebell*en tegen God *kinderen* van

God te maken. Zijn kracht legt de Geest in het evangelie en in de continue prediking. Wie ziet hoe de Here daarin tot hem of haar komt en wie zich daar biddend onder stelt, mag erop vertrouwen dat de Geest hem of haar aangrijpt en wederbaart. Wij weten niet hoe dat precies gebeurt. Maar het gebeurt! En wij mogen de vrucht ervan opmerken in ons verlangen om naar Gods wil te leven. Het is een geboorte 'van boven'. Met de kracht van Boven! Die sterker is dan alle verzet van hierbeneden. En we zeggen dankbaar: we zijn geboren uit het evangelie dat ons verkondigd is. Ik weet niet hoe. Maar de Here opende mijn hart ervoor (vgl. Hand. 16:14). Zijn evangelie drong bij mij naar binnen (DL III/IV,11) en werd me te sterk en heeft me overwonnen. Zijn spreken is anders dan dat van mensen: *met gezag* (vgl. Mat. 7:28v).

'Van boven geboren worden.' Het zegt niet alleen dat er maar één weg is om het rijk van God binnen te gaan. Het verwijst ons ook naar de kerk van Christus, waar het evangelie klinkt. En het spreekt van een kracht die machtiger is dan alle aards verzet. Wij zijn gelukkig niet aangewezen op eigen vermogen of standvastigheid. Of op superpredikers. We hebben geen domme pech als onze voorgangers 'tegenvallen' of niet kunnen brengen wat we er als mensen van hopen. Wij ontvangen geloof en kracht 'van boven'. *Wij kunnen de kloof tussen God en ons niet overbruggen.* Maar dat hóeft ook niet. Dat doet Hij zelf! Soeverein. Door zijn Geest. In de Christus die ons gepredikt wordt. Wie zijn leven in Christus zoekt, wordt door Hem niet afgewezen. En wat zijn liefde wil bewerken, ontzegt Hem zijn vermogen niet! En wat je dan ontvangt, is pas echt léven! Echt opnieuw geboren worden. Dan wordt alles anders. En nieuw. Op een manier die uiteindelijk door de dood niet meer gegrepen wordt. Want wie gelooft en uit God geboren is, zal in eeuwigheid niet sterven. Die is geboren voor een toekomst die alles overtreft wat mensen ooit hebben gezien of gehoord of zouden kunnen bedenken.

VERDIEPING

1. Het evangelie kent niet alleen een unieke inhoud, maar vraagt ook om een unieke vorm van verkondiging. Vgl. daarover 1 Korintiërs 1:18-2:5.
2. Over de bekering: K. Exalto, *De bekering. Een pastorale benadering*, Kampen 1992.
3. In dit hoofdstuk is sprake van de wedergeboorte als levendmaking van dode mensen. S. Greijdanus wees erop dat deze geboorte in Johannes 3 niet beschreven wordt als eind van een zwangerschap, maar als het allereerste begin van het nieuwe leven. Hij wijst erop dat het in Johannes 3 gebruikte woord ook

vaak op de mannelijke daad van het 'verwekken' ziet (in zijn *Actuele vragen in verband met de wedergeboorte*, z.p., z.j., p. 3). Dat onderstreept en maakt nog duidelijker dat het echt om het allereerste begin gaat en dat speculaties over wat er allemaal aan de feitelijke wedergeboorte voorafgaat in de mens ('mogelijkheden' en 'hebbelijkheden' die er eerst zouden moeten zijn), dus niet op zijn plaats zijn. Over deze geboorte en verwekking wordt verder volgens Greijdanus in het Nieuwe Testament altijd gesproken in de verleden tijd, die een actie of gebeurtenis op een bepaald moment in het verleden aanduidt. Die daad van God kent wel vruchten en gevolgen die levenslang zich laten gelden, maar de daad zelf is er één van een bepaald moment in het verleden (a.w., p. 4).

4. Zie over de doodsstaat van de mens: H.G. de Graaf, *Onbekwaam tot enig goed!? De plaats van de 'totale verdorvenheid' in prediking en pastoraat*, Zoetermeer 1996. Als de NGB in art. 14 zegt dat de gevallen mens alle voortreffelijke gaven die hij van God ontvangen had, verloren heeft, dan gaat het om de gaven die aan het begin van het artikel genoemd zijn: 'goed, rechtvaardig en heilig, zodat hij met zijn wil in alles overeen kon stemmen met de wil van God.' Dezelfde soort van gaven is te vinden in DL III/IV,1-4. Als beeld van God was de mens geschapen voor Gods verbond. Maar hij verbrak dat verbond en verloor de gaven die daarbij hoorden. Wat hem na de zondeval aan bekwaamheden overbleef, kan hem op geen enkele manier tot heilbrengende kennis van God brengen of hem tot God bekeren. Het is zelfs bedorven en ontnemt hem elke verontschuldiging 'tegenover God'.
5. Over de positie van onze kinderen in verbond en kerk en over de noodzaak van hun wedergeboorte schreef ik in: P. Niemeijer, *Bevrijd en teruggekeerd. Doleantie en Vrijmaking: ootmoed en ernst* (serie: Woord en wereld), Bedum 2001, p. 84-90. F.J. van Hulst noemde de ervaren wedergeboorte 'De achilleshiel van het calvinisme' (vgl. zijn boek onder die titel dat in 1998 bij De Vuurbaak in Barneveld verscheen). Ik besprak zijn opvatting in twee artikelen: P. Niemeijer, 'Een boek over de ervaren wedergeboorte', in: *Nader Bekeken*, jrg. 6 (1999), p. 259-264; P. Niemeijer, 'De betrouwbaarheid van Gods beloften', in: *Nader Bekeken*, jrg. 6 (1999), p. 288-292.
6. In dit hoofdstuk wordt tegen het eind kort gezinspeeld op de in bevindelijke kringen bekende 'toeleidende weg' en op de manier waarop daardoor alles ingewikkeld is geworden. In hoofdstuk 3 over Deuteronomium 30 wordt daar verder op ingegaan (o.a. 'verdieping' 1).

V R A G E N

1. Weet de Bijbel alleen maar negatief te spreken over de natuurlijke mens?
2. Worden we voor de wedergeboorte verwezen naar een lijdelijk wachten op de Geest?
3. Kunt u wat meer zeggen over de positie van de kinderen in de kerk: dood en onderworpen aan Gods toorn aan de ene kant; erfgenamen van God en zijn belofte aan de andere kant? Hoe verhoudt zich dat tot elkaar?
4. Wat vindt u van de stelling: wij hoeven niet te kunnen zeggen *wanneer en hoe* we wedergeboren zijn, maar we moeten wel kunnen belijden *dat* we zijn overgegaan uit de dood in het leven en waarin we anders zijn dan zij die Christus niet kennen.
5. Er wordt hierboven gezegd dat andere middelen dan het evangelie en de prediking geen bekering en geloof kunnen werken. Wat kunnen ze wel? En wat betekent dat voor (het gesprek over) hun gebruik in de kerk? En voor de 'noodzaak' van een 'jeugdkerk'?

L I T E R A T U U R

C. Bouma, *Het evangelie naar Johannes*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard I. Hoofdstuk 1:1-8:59 (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), 3^e druk, Kampen 1950.

J. Calvijn, *Het evangelie van Johannes*. Opnieuw uit het Latijn vertaald door G.L. Goris naar de laatste uitgave in 1864 door de profs. G. Baum, E. Cunitz en E. Reuss, 2^e druk, Goudriaan 1971.

A.N. Hendriks, *Die Here is en levend maakt. Schriftstudies over de Heilige Geest en zijn werk*, Kampen 1984, p. 38-41.

P.H.R. van Houwelingen, *Johannes. Het evangelie van het Woord* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 1997.

A.I. Krijtenburg, *In het WOORD is het LEVEN. Schetsen over het Evangelie van Johannes*, uitg. Ned. Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen, 2^e druk 1979.

H.N. Ridderbos, *Het evangelie naar Johannes. Proeve van een theologische exegese*. Deel 1 (hoofdstuk 1-10), Kampen 1987.

C. van der Waal, *De vervulde Thorah. Commentaar op Johannes 1:1-8:29*, Kampen 1984.

MIJN ZOON, GEEF MIJ UW HART

De zomernacht werd zwart,
Toen, zacht en duidelijk klonk er
Een klare stem door 't donker:
Mijn zoon, geef Mij uw hart!

Ik aarzelde... verward...
Was het de wind die zoefde?
En weer zei, maar bedroefder,
De stem: geef Mij uw hart!

Ik wrong mij op den grond,
Tot ik de woorden vond:
Heer, 't moet door U genomen!

En nog eens overviel
Die stille stem mijn ziel:
Daartoe ben Ik gekomen.

Willem de Mérode

Uit: *Verzamelde Gedichten 1987*

Willem de Mérode

W. de Mérode

3. De goede keus

Ik neem heden de hemel en de aarde tegen u tot getuigen; het leven en de dood stel ik u voor, de zegen en de vloek; kies dan het leven, opdat gij leeft, gij en uw nageslacht, door de HERE, uw God, lief te hebben, naar zijn stem te luisteren en Hem aan te hangen, want dat is uw leven en waarborg voor een langdurig wonen in het land, waarvan de HERE uw vaderen, Abraham, Isaak en Jakob, gezworen heeft, dat Hij het hun geven zou.
(Deuteronomium 30:19,20)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
- 3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?**
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Als wij tot geloof komen, zagen we in het vorige hoofdstuk, is dat voluit Gods werk. Ons geloof is zijn gave. Wij zijn er van onszelf niet toe in staat (Ef. 2:5-8). We moeten 'van boven' geboren worden. Dat sluit niet uit dat er voor ons wel degelijk de concrete oproep is om te geloven: geloven in de Zoon. Voor lijdelijkheid en afwachten is geen plaats. We hebben het evangelie van Christus dat ons verkondigd wordt, zelf aan te nemen.

Op de manier waarop ons nieuwe leven begint, zoomen we in dit hoofdstuk in. Aan de hand van de heel concrete oproep die Mozes doet aan het volk Israël als dat op het punt staat het beloofde land in te gaan. Daarmee beweer ik niet dat de keus waartoe Mozes hen oproept, gelijk staat aan het tot geloof komen van Israël. Er gingen aan dit moment lange jaren vooraf waarin Israël al met de HERE was omgegaan. Toch is het mogelijk naar Mozes' oproep in Deuteronomium 30 te luisteren in het kader dat ons bezighoudt. Want het gaat wel om de keus tussen niets

minder dan leven en dood, die nog echt gemaakt moet worden. Kennelijk ben je er niet met één keer in je leven te zijn wedergeboren en dáárvan te kunnen vertellen. Kennelijk zijn er telkens weer momenten waarop je moet 'kiezen voor God'. En telkens gaat dat op die wondere wijze waarbij wij aan de ene kant worden aangesproken en opgeroepen om zélf ons behoud te werken, en aan de andere kant gerefereerd wordt aan het werken van God in ons: Hij bewerkt in ons het willen en het werken (Fil. 2:12v).

Ook bij het kiezen in Deuteronomium 30 treft dat prachtige 'samenstel' van goddelijke soevereiniteit en menselijke verantwoordelijkheid. Het leven dat Israël tegemoet gaat in het beloofde land, is voluit genadegeschenk van God: Israël ontvangt het nadat gebleken is hoe volstrekt onmachtig het van zichzelf is om in dat land te komen. Als ze één ding hebben geleerd in de afgelopen veertig jaar, dan is het dat ze leven puur en alleen van Gods genade. Maar dat neemt niet weg dat het volk op dit moment door God heel concreet en serieus voor de keus geplaatst wordt. Er wordt een heel indringend appèl op hun verantwoordelijkheid gedaan. De HERE komt naar hen toe met een heel heus bevel om te kiezen! En daarbij gaat het om leven of dood. Niet maar om een aardse zegen alleen, maar om hun deel in het beloofde land dat een voorsmaak en onderpand was van het vaderland van een nieuwe wereld waarheen de HERE met zijn volk onderweg is (vgl. Heb. 11:13-16).

Kies voor het leven

Israël staat op de drempel van Kanaän. Het heeft de afgelopen veertig jaar van alles meegemaakt. De bevrijding uit Egypte, het gebeuren bij de Sinai. Maar ook honger en dorst. Gemopper tegen de HERE. Oorlogen tegen allerlei volken. Nu ligt er een nieuwe fase in hun volksbestaan voor hen open. Wat is er nodig om die in te gaan en aan te kunnen?

Een bewuste en besliste keus!, zegt Mozes. Want het kan twee kanten op: het leven en het goede, maar ook de dood en het kwade. *Twee* wegen: de ene brengt leven en voorspoed, de andere dood en ondergang. Zeg het maar: wélke kiest u?

Nee, ik citeer Mozes niet precies. Want zó zegt hij het niet. Hij zegt niet: kies het leven óf de dood; mij is het om het even *welke* keus u maakt, áls u maar kiest. Dat is de moderne manier van keuzevrijheid: *jij* moet het weten, het is *jouw* leven. Maar Mozes zegt: eigenlijk is er maar één keus, kies het leven! Wie kiest er nou voor de dood en het kwaad?

Als de HERE ons laat kiezen, zegt Hij nooit: Het maakt Mij niet uit, het laat Mij koud hoe u kiest; waar u ook voor kiest, we blijven even grote vrienden. Hij *laat* ons niet de keus. Hij *roept* ons tot een keus! Hij wil dat we aan zijn roep gehoor geven en

voor Hem kiezen. Hij wil dat we Hem onze liefde en gehoorzaamheid bewijzen. We kunnen zijn roep afwijzen. Maar dat is geen *wettige* mogelijkheid. De HERE zegt niet: Kies maar, het leven of de dood. De zegen of de vloek. Nee, Hij zegt: Kies het *léven*. En *níet* de dood.

Zó staat het dan ook in onze tekst: kies het leven, opdat u leeft.

In de verzen 16-18 staat *hoe* Israël moet kiezen voor het leven en het goede. Ook dan blijkt: de keus voor het leven en de keus voor de dood staan niet gelijkwaardig naast elkaar. Het is de HERE niet 'om het even'. De een is de keus *vóór* de Here, en de ander de keus *tégen* Hem. Als u de HERE liefhebt door in zijn wegen te wandelen en zijn geboden, inzettingen en verordeningen te onderhouden, dan ontvangt u leven en zegen. Maar als uw hart zich van de HERE afwendt, u niet naar Hem *luis*-tert en u andere goden gaat vereren en dienen, dan gaat u ten onder en verspeelt u het leven.

De beide keuzemogelijkheden - het leven en de dood - staan bij de HERE niet gelijkwaardig naast elkaar. Hij wil niet de dood van de zondaar. Hij gaf juist zijn enige Zoon opdat wij zouden leven! *Dát* is de kleur van de keuze die Mozes Israël voorhoudt. En zo komt het evangelie ook tot ons. Het laat ons niet de vrije keus, maar het komt met een hartstochtelijk *appèl* om de HERE lief te hebben en zijn inzettingen te onderhouden. De keus voor het nieuwe leven is een keus voor de Here. De keus om in ongehoorzaamheid verder te leven is er één tegen Hem.

Gods keus en Woord

Maar... over de kleur van die keuze gesproken: *kan* Israël eigenlijk wel *zélf* voor God en voor het leven kiezen? Mensen kunnen toch niet zelf voor het geloof kiezen? Dat moet ze toch gegeven worden? Het is toch God die deze keuze in je hart moet leggen?

Ja, dat is zo. Van onszelf zijn we dood. We moeten uit de Geest geboren worden. Maar daarbij wordt onze menselijke verantwoordelijkheid niet 'verslonden'. Dat zie je in allerlei redeneringen wel vaak gebeuren: dan worden 'geloof als roeping' en 'geloof als gave' tegen elkaar uitgespeeld. Maar in de Schrift gaan die twee altijd *sámen* op. Wij krijgen dat nooit precies op een rijtje, het gaat ons begrip te boven. Maar het *gáát* wel samen: kiezen voor het leven als *opdracht* en als *geschenk*. In onze tekst roept Mozes Israël op te kiezen voor het leven. Maar daarmee wordt het volk niet teruggeworpen op eigen kracht. Allereerst is dit volk er dankzij Gods genade. Eerder in het boek Deuteronomium heeft Mozes gesproken over *Gods verkiezing* van Israël.

'U bent een volk dat de HERE, uw God, heilig is; ú heeft de HERE, uw God, uit alle

volken op de aardbodem uitverkoren om zijn eigen volk te zijn. Niet omdat u talrijker was dan enig ander volk, heeft de HERE Zich aan u verbonden; veeleer bent u het kleinste van alle volken. Maar omdat de HERE u liefhad en de eed hield die Hij uw vaders gezwoeren had, heeft de HERE u uit Egypte verlost' (Deut. 7:6-8).

De HERE heeft Israël niet verkoren omdat Hij daar beter van werd: wat stelde Israël nou helemaal voor?! Het was puur en alleen Gods genade waardoor Hij Israël had aangenomen tot zijn volk. Israël leefde van Gods verkiezing! In zijn genade had de HERE Zich onder Israël een plaats gekozen waar Hij zijn naam wilde doen wonen, en waar Hij de priesterdienst gaf: de dienst van vrede en verzoening. Uit genade! Kijk, Israël, naar de tabernakel, naar het altaar, naar de priesters. Daar ziet u mijn genade voor u!

Ook het punt waarop Israël nu is aangekomen, dankt het aan Gods genade. Israël heeft zijn verkiezing door God bevestigd mogen zien in heel de periode van veertig jaar in de woestijn, die ze nu gaan afsluiten. De HERE heeft hen bevrijd uit Egypte; Hij heeft hen van alles wat nodig was, voorzien: brood uit de hemel, water uit de rots; Hij heeft hen door allerlei gevaren geloofdst. Als Israël terugkijkt, kan het zien dat het niet op eigen kracht de woestijn is doorgelopen en op eigen kracht de HERE heeft vastgehouden. Hij heeft hén gedragen. Hij heeft hén gezocht, gered en bewaard. Dat zij hier in Moabs veld staan en zo meteen Kanaän mogen binnengaan, is niet hun eigen werk - wat zijn zij óngelovig geweest! -, maar Gods geschenk. Het land dat ze zometeen in bezit gaan nemen, veroveren ze niet zelf, maar krijgen ze van de HERE. Omdat Hij het hun vaders onder ede heeft toegezegd. Hij heeft hen op dit punt gebracht.

En ook nu Hij hen opdraagt zijn geboden te onderhouden, worden ze niet op zichzelf teruggeworpen. Want het Woord dat ze moeten aannemen, hoeven ze niet zelf uit de hemel te halen, of waarvandaan dan ook. Daar hoeven ze de wereld niet voor te doorkruisen of zeeën voor over te steken. Dat Woord brengt de HERE zelf bij hen. Ja, sterker nog, Hij legt dat Woord zelfs in hun hart en in hun mond. Het is de wet die ze uit de mond van Mozes hebben gehoord en die beslag heeft gelegd op hun hart. Het is de wet waarover ze met elkaar spreken en waar ze naar leven willen. Die wet bevat geen geheimtaal. Die wet is ook geen raadsel of onbereikbare grootheid. Nee, die wet is nabij: onder handbereik! In hun mond en in hun hart. Die wet is ook niet te moeilijk voor hen. De HERE brengt dat Woord in hun hart! Hij doet hen dit Woord onderhouden.

Israël wordt niet op zichzelf en op eigen kracht teruggeworpen als het door God voor de keus wordt geplaatst. De HERE heeft hen in zijn genade tot zijn volk uitgeko-

zen. Hij heeft al geweldig veel in hun leven geschonken en bewerkt. En het Woord waarmee Hij nu een appèl op hen doet, is het Woord dat Hij zelf hun hart indraagt. In dat Woord, dat Hij zelf in hun hart en mond heeft gegeven, ligt de kracht die nodig is om te geloven. Om voor de HERE en het leven te kiezen. De apostel Paulus kan in Romeinen 10 naar Deuteronomium 30 verwijzen en daar niet de wet, maar 'de gerechtigheid uit het *geloof* horen spreken! En ook dan valt alle nadruk op het werk dat God deed: Hij zond verkondigers die zijn Woord deden horen.

Want zó werkt de HERE inderdaad nog altijd. Hij roept ons om concreet in zijn Zoon te geloven. Daarbij worden we niet teruggeworpen op ons eigen presteren. Want wat is er aan onze keuze voor God al veel voorafgegaan. Zijn genadige keus van ons: we mogen behoren bij zijn verbond en zijn gemeente. Onze opvoeding: van kindsbeen af vaak (Spr. 22:6; 2 Tim. 3:15), in de lijn van de geslachten (2 Tim. 1:3,5). Hij werkt in ons leven, van week tot week en van dag tot dag. Als Hij ons voor de keuze plaatst, komt dat niet uit de lucht vallen. Wat een genade investeert Hij in ons leven via zijn evangelie, de opvoeding, gesprekken enz. En zelfs in de roeping zelf om te kiezen ondergaan we zijn kracht. In het Woord waarmee Hij ons roept, heeft Hij de kracht gelegd die nodig is om ons tot geloof te brengen. Zijn Woord is het zaad waaruit ons nieuwe leven ontkiemt (1 Petr. 1:23). Dat Woord legt Hij zelf in ons hart en geeft Hij ons in de mond.

Concrete keus

De keus waartoe de Israëlieten door Mozes geroepen werden, en waartoe wij door het evangelie geroepen worden, werpt ons dus niet terug op onze eigen kracht en doet op geen enkele manier afbreuk aan Gods soevereiniteit en genade. Maar dat leidt niet tot lijdelijk afwachten. En in die keus wordt ook niet aan onze eigen verantwoordelijkheid voorbijgegaan! Er wordt een concreet appèl op Israël gedaan. Het komt met hen - en met ons! - niet 'vanzelf' wel goed. En het gaat ook niet zonder dat er iets in *ons* gebeurt. Mozes roept Israël heel concreet en heel direct op te 'kiezen' voor de HERE en voor het leven. Dat *God* zijn volk verkiest, ontslaat *hen* niet van de plicht om te gelóven.

Mozes zegt ook waar het in die keuze voor het leven om gaat. Wij moeten ons van God niet afwenden; we moeten niet weigeren te luisteren; en we moeten ons ook niet laten verleiden en ons buigen voor andere goden (vers 17). Dat is een heilloze weg. Die loopt uit op Gods vloek en de dood. Waarvoor wij moeten kiezen, is: de HERE, onze God, liefhebben, naar zijn stem luisteren en Hem aanhangen (vers 20). Dat lijkt een onmogelijke opgave op het eerste gezicht. Hoe zullen wij, kleine en zondige mensen, de heilige God aanhangen en liefhebben? Maar Mozes zegt: denk

niet dat dat te hoog gegrepen is! Want de HERE heeft Zich toch niet onbereikbaar ver weg gehouden van u?! Hij heeft Israël opgezocht en hen uit alle volken verkozen tot zijn eigendom. Hij heeft via Mozes zijn stem onder hen laten horen, en zij hebben die gehoord en in hun hart gesloten. Hij heeft hen aan Zich *verbonden*. Laten zij zich dan niet van de HERE loswrikken, maar laten ze blij zijn en zich koesteren in Gods genade en liefde. Laten ze aannemen wat Hij hun geeft. En verwerpen alles wat van Hem afvoert.

Wat opvalt, is dat Mozes de keus die gemaakt moet worden, heel concreet verwoordt: de Here liefhebben, naar zijn stem luisteren en Hem aanhangen. Zijn hoorders moeten niet hun innerlijk inspecteren op kenmerken van bekering. Ze krijgen ook geen uitgebreide weg met allerlei stadia voorgelaten. Ze moeten oog hebben voor Gods werk, luisteren naar zijn stem en een leven leiden in trouwe toewijding aan Hem.

Datzelfde zien we in Johannes 3. Wie het rijk van God wil binnengaan, moet opnieuw 'geboren worden'. Uit water en Geest. Maar dat heeft niets schimmigs of geheimzinnigs. Je wordt opnieuw geboren door te geloven in de Zoon en Hem gehoorzaam te zijn. Door gehoor te geven aan het evangelie dat Johannes en de Here Jezus predikten. Niet het luisteren naar ons innerlijk (dat is maar 'vlees'), maar het gehoor geven aan het evangelie (dat is 'Geest') maakt ons levend (vgl. Joh. 3:6). Ja, levend. Het brengt ons niet van de ene voorfase in de andere, die dan gevolgd moet worden door nog weer andere stadia op de een of andere 'toeleidende weg' (zie hieronder: Verdieping 1). Nee, wie gelooft, heeft het leven. Zo concreet is het!

De Here liefhebben

Mozes omschrijft de keus die wij in Gods kracht moeten maken, heel concreet. Allereerst: de HERE, uw God, liefhebben. Dat is inderdaad het *eerste*. Niet pas in het *Nieuwe* Testament. Dat was al in het *oude* verbond het grote gebod. 'Hoor Israël: de HERE is onze God; en de HERE is één. Daarom zult u de HERE, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht.' Dat is geen gebod dat pas door de Here Jezus is bedacht en uitgevonden. Mozes heeft het Israël al voorgelaten: in Deuteronomium 6. En in Deuteronomium 10 nog een keer. En nu hier: in onze tekst! De HERE liefhebben, het is de grondwet van Gods verbond, niet alleen in de nieuwe, maar ook in de oude bedeling!

De HERE liefhebben. Het staat hier voorop: vóór het luisteren naar zijn stem en het aan Hem verkleefd zijn. Het ziet op onze houding tegenover de God van het verbond en van het evangelie. Hoe luisteren wij naar Hem? Vanuit welke houding? Hebben wij oog voor zijn liefde voor ons? Maakt het ons hart warm hoe Hij als een

Vader voor ons zorgt? Kennen wij Hem als de God die zijn enige Zoon zond om te betalen voor de zonden van allen die in Hem geloven?

De HERE liefhebben. Dat geeft tegelijk aan, dat ook in het oude verbond het leven met God geen zaak van onpersoonlijke eerbied voor Hem mag zijn. Of van een puur uiterlijk ritueel. Telkens weer valt op hoe persoonlijk de HERE met Israël omgaat, hoe Hij hen telkens weer voor zijn persoon plaatst en een appèl doet op hun hart. Niet voor niets beginnen de tien geboden met een aanhef waarin de HERE Israël voor Zich plaatst. Israël krijgt maar niet een set leefregels. Het wordt voor de HERE zelf geplaatst: 'Ik ben de HERE, uw God, die u uit het diensthuis Egypte bevrijd heb.' En als de HERE in Leviticus 19 allerlei regels uitvaardigt, klinkt daarin - heel typerend! - telkens het refrein: Ik ben de HERE. Het is alsof elk gebod door God persoonlijk ondertekend wordt. Realiseert u zich, Israël, dat u op dit punt met Mij te doen hebt?! Als in later eeuwen de Farizeeën de wet van God maken tot een bundel regels, dan zegt de Here Jezus: u hebt het belangrijkste vergeten, de liefde en de barmhartigheid en de trouw. Geloven is meer dan een zaak van rituelen en regels. Het is: de HERE liefhebben met heel uw hart. Voor Hem alles overhebben. Voor Hem ook dingen laten staan. Genieten van de omgang met Hem. Verwonderd zijn over zijn liefde en trouw. Hij, de God die zijn Zoon gaf!

Luisteren naar Gods stem

Dit gebod om God lief te hebben maakt de andere geboden die God gegeven heeft, niet overbodig. Vaak zie je vandaag de dag dat die geboden uitgespeeld worden tegen het liefdegebod. Maar dat klopt niet met de Schrift. Het gebod om God lief te hebben gaat in de Schrift juist gepaard met concrete gehoorzaamheid aan wat de HERE wil. In het tweede gebod worden ze in één adem genoemd, als dat spreekt over hen die God 'liefhebben en zijn geboden onderhouden'. En ook in Deuteronomium 30 horen we Mozes het volk oproepen om 'de HERE lief te hebben en te luisteren naar zijn stem'.

Die stem had voor Israël op de Sinai geklonken, toen God aan Mozes zijn inzettingen en verordeningen had bekendgemaakt (Deut. 4).

Die stem van God, zal Petrus eeuwen later zeggen, hebben ook wij gehoord. Toen we met Jezus op de berg waren (2 Petr. 1). De berg van de verheerlijking was dat. Toen klonk Gods stem uit de hemel: deze is mijn Zoon, de geliefde, hoor naar Hem (Mat. 17:5)! Wij moeten horen naar Hem. Luisteren naar wat Hij ons leert en gebiedt (Mat. 28:19). En dan horen we het de apostel Johannes zeggen: dit is de liefde van God dat wij zijn geboden bewaren (1 Joh. 5:3).

Vandaag zijn 'geboden' niet zo populair. God, zegt men, is de God van de 'belofte'.

Geboden zijn maar tweederangs. Inderdaad gaan Gods beloften voorop. Hij is de God van alle genade. Hij gaat zijn verbond met ons aan zonder voorwaarden vooraf. Gelukkig maar, anders zou het nooit wat worden met ons. Zijn genade, zijn beloften zijn het begin!

Maar God láát het niet bij beloften. Hij wil heuse wederliefde. Die zich niet beperkt tot gevoelens en mooie woorden. Maar die blijkt in het luisteren naar zijn stem. Ook de geboden in de Schrift komen van niemand minder dan de Here zelf! En ze komen even recht uit Gods hart als zijn beloften. Het zijn geen onpersoonlijke regels. We beluisteren er Gods eigen stem in. Zo zegt Mozes het immers: luisteren naar zijn stem! Wat een prachtige formulering is dat! Het is Gods eigen stem die in zijn bevelen klinkt. En als God ons zijn bevelen geeft, dan belooft Hij ons meteen ook dat Hij ons de kracht daarvoor wil geven. Door zijn Geest! Wat een God!

Geloven is: luisteren naar Gods stem. Groeien in geloof is: toenemen in dat gehoor geven aan wat de Here zegt. Dan is voor ons geloof en onze liefde tot God dus niet kenmerkend, dat we steeds *minder* rekening houden met Gods concrete geboden, maar dat we er juist steeds *scherper* naar luisteren en steeds méér naar gaan leven. Steeds méér gaan we zijn beeld vertonen. En we trekken zijn onderwijs door naar situaties waarvoor geen gebod zwart op wit in de Bijbel te vinden is. Hoe overvloediger onze liefde voor Hem is, hoe helderder we gaan onderscheiden wat Hij in elke situatie van ons wil (Fil. 1:9,10). We worden niet steeds lossier, maar we leren Hem steeds beter kennen en gaan steeds zorgvuldiger leven en wandelen in zijn wegen (Kol. 1:9-11). We gaan steeds méér vruchten dragen van dankbaarheid. En we kijken *positief* naar Gods wet. Het is geen bedreiging van onze vrijheid, maar de weg van de Here die ons liefheeft en die wij van onze kant liefhebben. We houden zijn geboden, niet krampachtig en uit angst voor zijn straf. Maar uit liefde en ontspannen. Niet als slaaf, maar als *kind* van God (Rom. 8:15; Gal. 4:7).

De HERE aanhangen

Uit dat 'luisteren naar Gods stem' blijkt al dat het kiezen voor het leven niet iets éénmaligs is, maar iets dat levenslang doorgaat. Dat blijkt ook uit het derde wat Mozes noemt: dat we de HERE 'aanhangen'. Met één keer kiezen ben je er niet! Aanhangen. Ook dat is een woord met een persoonlijke klank. Het ziet op de relatie die de HERE tussen Zich en ons gelegd heeft: het verbond dat Hij met ons en onze kinderen gesloten heeft. Hij wil dat we Hem trouw blijven en dat we niet vreemdgaan met andere goden. We moeten ons niet laten losweken van Hem. Onze ziel moet aan hem 'verkleefd' zijn (Ps. 63:9).

In de woestijntijd heeft de HERE aan Israël laten merken hoe betrouwbaar Hij is en

hoe vast zijn verbond. Welnu, zegt de HERE bij monde van Mozes, blijf Mij trouw. Houd mijn verbond met u hoog. Wat u ook te wachten staat in Kanaän. Hoe machtig uw vijanden er zullen zijn en hoe indrukwekkend de steden en de muren die u moet zien te veroveren. Word niet bang in ongeloof, maar blijf vertrouwen! Kijk hoe Ik in het verleden nabij ben geweest en gezorgd heb. Vertrouw op Mij en blijf u aan Mij vastklampen.

Dat zegt Hij ook tegen óns. Heeft Hij in de komst en in de kruisiging van zijn Zoon niet laten zien, hoe betrouwbaar Hij is en hoe serieus Hij zijn beloften neemt?! Laat Hij de vrucht daarvan niet jaar op jaar aan ons zien?! Hoe zorgt Hij als een vader voor ons en onze kinderen! Hoe troost Hij in rouw en eenzaamheid door zijn evangelie en beloften! Hoeveel kracht geeft Hij niet voor zware opdrachten waarvoor we ons gesteld zien! Dan laten we Hem toch niet los? Dan verruilen we Hem toch niet voor een ander? Dan blijven we toch gericht op zijn eer, zijn dienst, zijn zaak, zijn koninkrijk! Dát zoeken we allereerst. In het vertrouwen dat Hij dan ook in alles zorgen zal.

Geen escape

'Ik neem heden de hemel en de aarde tegen u tot getuigen', zo begint Mozes de oproep om te kiezen. Dat tekent het gewicht en de ernst van de keus die Israël moet maken. Hier wordt niet iets geregeld in een achterkamertje. Maar in het volle daglicht. Voor het forum van al Gods schepselen.

Hemel en aarde. Die worden in de Bijbel ook vaak gebruikt als beeld van onwrikbaarheid en onverzettelijkheid. Als de Here wil aangeven dat zijn woorden volstrekt betrouwbaar en onwankelbaar zijn, kan Hij zeggen: hemel en aarde zullen nog eerder vergaan dan mijn woorden. Als Mozes 'hemel en aarde' tot getuigen neemt, betekent dat dus: hieronderuit zal Gods volk nooit kunnen. Zolang hemel en aarde bestaan, dat is: altijd, tot de jongste dag, zullen er getuigen zijn van deze afspraak. Wat Mozes in onze tekst zegt, heeft *eeuwige* geldigheid: zolang de hemel en de aarde bestaan. Dit geldt dus ook voor ons. Kies het leven, door de HERE lief te hebben, naar zijn stem te luisteren en Hem aan te hangen: het is een opdracht waaronder Gods volk nooit van z'n levensdagen uit zal komen.

Woorden lijken vandaag nogal eens goedkoop. Ze worden er heel gauw uitgeflapt. Maar je moet er vaak niet al te zwaar aan tillen. Uiteindelijk loopt het zo'n vaart niet. Als je kijkt hoe het in de praktijk gaat: de sterkste contracten worden na verloop van tijd opengebroken en gewijzigd. Beloften moet je niet te serieus nemen. Wetten zijn er om veranderd te worden.

Maar bij de HERE is dat anders. Zijn woorden en zijn verbond zijn eeuwig. Als Hij via

Mozes zijn volk voor de keus stelt, dan is dat een éeuwige regel. En dan gaat het om een echte keus: 'of ... of'. En niet: 'en ... en'. Niemand moet denken dat dat wel wat meevalt en over een poosje wel wat minder sterk geldt. Dat de soep niet zo heet wordt gegeten als ze wordt opgediend. Nee, er moet radicaal gekozen worden. Het gaat niet samen: de HERE liefhebben én aan Hem voorbij leven. Vroom over de HERE spreken én doen wat je zelf wilt. Het is: God liefhebben óf verwerpen. Het is leven óf dood. Hemel en aarde zijn getuigen! God is consequent.

Eeuwige gevolgen

De HERE stelt zijn volk voor de keus tussen leven en dood. Het is dus geen keus die zonder gevolgen blijft. Het is een echte keus, met serieuze consequenties. Leven en dood. Niets minder! Zegen en vloek. Het goede en het kwade. Leven en blijven in het beloofde land, of eruit geworpen worden. Alles hangt van deze keus af. Wie de HERE liefheeft, naar hem luistert en Hem aanhangt, ontvangt leven en zegen, het goede en welvaart. Absoluut. Deze keus biedt u waarborg, zegt Mozes. Hemel en aarde zijn getuigen! U kunt eropaan, hoe weinig het er aan deze kant van het graf soms ook op lijkt. Wie voor de HERE kiest, heeft alles. Die heeft goed gekozen! De enige goede keus! Bij Hem is leven en toekomst!

Wie de HERE *niet* liefheeft, naar zijn stem *niet* luistert en *eigen* wegen gaat, die moet niet denken dat hij daar rustig om verder kan leven, nee, die haalt de dood en het kwade en de vloek over zich, hoe geslaagd en succesvol hij misschien ook is in de ogen van de wereld. Hemel en aarde zijn getuigen. Die zullen nog eerder vergaan dan dat God zijn woord niet nakomt. Wie de HERE verwerpt, houdt niets over. Helemaal niets.

Daarmee komt de zaak dus ongelofelijk op scherp te staan. Indertijd bij de intocht in Kanaän. Maar niet minder voor ons. Want hemel en aarde bestaan nog steeds! Ook wij worden geroepen om de HERE lief te hebben, naar zijn stem te luisteren en Hem trouw te blijven. Dat is geen formaliteit. God heeft een eed gezworen! Die Hij vervullen zal. Hemel en aarde mogen Hem eraan houden!

En dan gaat het nog verder dan leven en dood hier op áárde. De keus die Israël moest maken, was er een met het oog op een gezegend leven en blijven leven in het land dat de HERE aan de vaderen had toegezegd. Maar dat land was een onderpand van het betere, het hemelse vaderland waarnaar de vaderen en Israël onderweg waren.

Naar dat hemels vaderland zijn ook wij onderweg: de toekomst die door Christus' werk ontsloten is. We staan aan de vooravond van Gods grote dag. Dat geeft niet alleen klem aan onze keus. Het opent ook een geweldig vergezicht: eeuwige rijk-

dom waar alle verdriet van hier volledig vergeten zal zijn! Het is een toekomst waarnaar maar één weg is: die van het geloof. De keus voor de HERE. Dat is de keus voor het leven! Er zijn vele dingen waarover we ons zorgen kunnen maken, maar er is slechts één ding nodig voor absolute zekerheid!

Die keus is er één die we zelf moeten maken. Maar in Gods kracht. En bouwend op Gods belofte en zorg tot dusver. Mozes besluit niet voor niets met het wijzen op wat God aan de vaders gezworen heeft. Die eed, die genadige belofte is het fundament van alles. Het is geen andere eed dan die Hij zwoer aan zijn eigen Zoon en die ten grondslag ligt aan ons nieuwe leven (Heb. 6:9-20). Uiteindelijk ligt daar onze garantie!

VERDIEPING

1. In zgn. bevindelijk-gereformeerde kringen kent men een breed uitgesponnen 'toeleidende weg' (de weg van wedergeboorte tot geloof in Christus) resp. 'standenleer' (stadia na de wedergeboorte). Die wordt o.a. gebaseerd op een sterk vergeestelijkte uitleg van het boek Ruth. Zie hierover: K. van der Zwaag, *Afwachten of verwachten? De toe-eigening des heils in historisch en theologisch perspectief*, Heerenveen 2003, p. 354-382; p. 795-807. Veelzeggend is de titel van J. Blaauwendraad, *Het is ingewikkeld geworden. Pleidooi voor gewoon gereformeerd*, 2^e druk, Heerenveen 1997. Het is belangrijk om goed te zien waarin deze 'toeleidende weg' met haar verschillende stadia en concentratie op kenmerken in het innerlijk van de mens zich onderscheidt van wat de Bijbel leert over groei in het geloof.
2. Let erop hoe Deuteronomium 30 door Paulus gebruikt wordt in Romeinen 10. Daar wordt heel duidelijk dat het in Deuteronomium 30 niet gaat om een keus die de mens op eigen kracht maakt. Daar wordt juist gesproken over de gerechtigheid uit het geloof en over het werk dat de Here doet via het 'woord des geloofs dat wij prediken'.
3. In het hoofdstuk over Johannes 3:5 werd het werk van de Heilige Geest in de wedergeboorte beklemtoond en werd aangewezen dat die wedergeboorte niet plaatsvindt buiten de concrete weg van het geloof in Christus en het evangelie om. In dit hoofdstuk wordt beklemtoond hoe de wedergeboorte een concrete keus betekent zonder dat daarbij aan Gods genade en werk in het verbond voorbij wordt gegaan.

VRAGEN

1. Kunt u aangeven hoe het in evangelische kringen veel gehoorde 'kiezen voor Jezus' zich verhoudt tot wat Mozes schrijft over het 'kiezen van het leven'?
2. De keus waartoe Mozes oproept, behelst o.a. het luisteren naar Gods stem. Wat betekent dat voor de openbare geloofsbelijdenis? En voor de toelating daartoe door de kerkenraad?
3. Kunt u aangeven welk geschenk van God in úw leven ten grondslag ligt aan uw keus?
4. Waarin moet de wedergeboorte in ons leven blijken? In de ervaring van het moment of in de vruchten ervan?
5. Kun je zeggen: eens wedergeboren, altijd wedergeboren?

LITERATUUR

J. Calvijn, *Harmonie van de laatste vier boeken van Mozes, derde deel*. Uit het Latijn vertaald door ds. J. van den Heuvel (serie: J. Calvijn, Verklaring van de Bijbel), Kampen 1989.

H. de Jong, *Deuteronomium XVIII-XXXIV. De evangelische wet, deel 2*, Kampen 1987.

J. Ridderbos, *Het boek Deuteronomium*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard II. Hoofdstuk 16:18-34:12 (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), Kampen 1951.

H.J. Schilder, *In Sion is het Woord nabij. Preken over het Oude Testament*, Groningen 1976, p. 9-17 (over Deut. 30:14a).

C. Vonk, *De voorzeide leer deel 1c. De Heilige Schrift: Numeri, Deuteronomium*, Barendrecht 1966.

4. Discipelen van Christus

Gaat dan henen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.
(Matteüs 28:19)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
- 4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?**
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Waarom gaan wij naar de kerk?

Omdat we geloven!

Maar hoe komt het dat wij geloven?

Dat komt door het evangelie dat ons gebracht is!

Maar hoe komt het evangelie hier en waarom is het ons gebracht?

Omdat Christus dat bevolen heeft! O.a. in de tekst die hierboven staat.

Wij noemen de tekst hierboven graag 'het zendingsbevel'. We beluisteren er de opdracht in om het evangelie te verbreiden. En dat klopt! Maar het zendingsbevel van de Here Jezus is ook de drijvende kracht achter alle preken die we in ons eigen leven gehoord hebben. En zo is het ook de uiteindelijke bron van ons eigen geloof! Het gaat niet alleen over anderen die buiten zijn, maar ook over onszelf die de HERE aanroepen.

Anders gezegd: het zendingsbevel is niet alleen de bron van alle evangelisatiewerk, maar ook van de kerk zoals die concreet bestaat. De kerk, die bestaat uit gelovigen, waar verkondigd wordt en waar geleerd wordt om te onderhouden. Het is werk dat allemaal samenhangt. Je kunt niet evangeliseren zonder dat je zelf gelooft. En je kunt evangeliseren ook niet losmaken van preken en catechiseren. Ons eigen

geloof, de gemeente van Christus en de verbreiding van het evangelie, - het heeft allemaal één bron. Het is een en hetzelfde spoor dat onze Heiland door de wereld trekt. Ze horen bij elkaar: geloof, kerk en evangelisatie.

Mij is gegeven alle macht

Meteen op de paasmorgen heeft de Here via een paar vrouwen aan zijn discipelen de boodschap laten brengen dat ze naar Galilea moesten komen. Daar zouden ze Hem zien.

De discipelen, die in Jeruzalem waren en daar getuige waren geweest van Christus' lijden en dood, hebben aan Christus' roep gehoor gegeven. Ze zijn vanuit Jeruzalem naar Galilea getrokken. Daar ontmoeten ze hun opgestane Meester. Ze kunnen het haast niet geloven! Maar Hij is het echt! Hij komt op hen af en spreekt woorden die alleen Hij kan spreken: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.'

Ook tijdens zijn leven heeft de Here Jezus gesproken van de macht die Hij had.

Macht om zonden te vergeven. Macht om zieken te genezen, duivelen uit te drijven, stormen te stillen en golven te bedwingen. Alle dingen, had Hij gezegd, zijn Mij overgegeven door mijn Vader (Mat. 11:27). De discipelen hebben zijn macht gezien en er de heerlijkheid in herkend van de enige Zoon van God (Joh. 1:14). Maar die macht en heerlijkheid waren alleen zichtbaar geweest in het gelóóf. Velen die zijn wonderen zagen, wezen Hem niettemin af.

Nu is het Pasen geweest. Weer wijst Christus op zijn macht. Hij heeft de dood overwonnen en het graf verlaten. Hij leeft heen naar het moment dat Hij wordt opgenomen in de hemel. Zo meteen mag Hij gaan zitten aan de rechterhand van zijn Vader, in de wereldtroon (Mar. 16:19). Dat geeft aan de woorden die Hij nu spreekt, een geweldige kracht. Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Alles heeft de Vader in mijn handen gelegd. Ik krijg van Hem de naam boven alle naam. Hij tilt me uit boven alle macht en kracht en naam die waar dan ook is, in hemel of op aarde. Ja, Christus had het ook al tijdens zijn leven gezegd. Maar wat klinkt het nu triomfantelijk: na zijn opstanding, vlak vóór zijn Hemelvaart!

Het is déze Christus die zijn discipelen nu iets gaat opdragen. Of de discipelen - en wij - dus moeten luisteren! En gehoorzamen! Hier spreekt niet zomaar iemand, maar de Vorst van hemel en aarde! Hém spreek je toch niet tegen? Hem láát je toch niet praten?

Met zijn positie hangt de opdracht samen die Hij geeft. Hém is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Dan zal ook iedereen in hemel en op aarde Hem moeten erkennen. Alle volken zullen zich aan Hem moeten onderwerpen. Dat is dan ook precies de opdracht die de apostelen krijgen: Ga heen, maak alle volken tot mijn

discipelen en leer ze onderhouden alles wat Ik u bevolen heb.

Bij de vervulling van die opdracht mogen de apostelen zich gedragen en beschermd weten door de macht van Hem die over hemel en aarde regeert: Zie, Ik ben met u alle dagen. Ik, aan wie alle macht in hemel en op aarde gegeven is - Ik ben met u!

Wat kent het evangelie van Matteüs een prachtige opbouw! Aan het eind ervan komt het begin van dat evangelie weer terug.

In Matteüs 1 werd Christus gepresenteerd als de Zoon van David, de grote Koningszoon. Aan het slot zegt Hij: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Alle volken moeten Mij als Koning erkennen.

In Matteüs 1 heette Christus de Zoon van Abraham. Abraham, de man in wie alle geslachten van de aarde gezegend zouden worden. Hier wordt de zegen van Abrahams God de wereld ingedragen, naar alle volken toe.

En Matteüs 1 liep uit op de naam Immanuël voor Christus: in Hem is God met ons. Die gemeenschap van God met ons komt terug in het laatste vers: Zie, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding van de wereld.

De cirkel is rond. Jezus Christus is de Zoon van David, de Zoon van Abraham, de Zoon van God.

De gang van het evangelie

Ga heen, maak alle volken tot mijn discipelen, zegt de Here Jezus. Dat is een *nieuw* bevel. Tot dusver had de Here Zich beperkt tot werken in Israël. Als Hij iemand van buiten Israël hielp of genas (de dochter van een Kananese vrouw, de zoon van een Romeinse hoofdman), wees Hij er uitdrukkelijk op hoe bijzonder dat was. Hij was immers gezonden tot de verloren schapen van het huis Israël. Toen Hij zijn discipelen in Matteüs 10 had uitgezonden, had hun missie zich ook beperkt tot Israël.

Maar nu is het moment aangebroken waarop Christus zijn evangelie de wereld in gaat sturen. Zoals Jesaja al geprofeteerd had van de Knecht des HEREN, de Here Jezus. Het is te gering, zegt de HERE, dat U Mij tot een Knecht zou zijn om alleen de *stammen van Jakob* weer op te richten en om alleen de *bewaarden van Israël* terug te brengen. Ik stel U tot een licht voor *de volken*, opdat mijn heil reikt tot aan het einde van de aarde (Jes. 49:6)! Israël was niet Gods eindbestemming. In het nageslacht van Abraham moesten alle geslachten van de aarde gezegend worden (Gen. 12:3). Dat moment is nu aangebroken! Christus krijgt zo meteen van zijn Vader de ereplaats in de wereldtroon. Dan moeten nu ook alle volken Hem erkennen!

Ga heen! Het is een uitdrukkelijk bevel. De discipelen moeten niet blijven zitten wachten wie er naar hen toekomt. Nee, zij moeten met het evangelie van Christus

de wereld in. Zij moeten overal het discipelschap van Christus aanprijzen en de mensen roepen tot geloof in Hem. In de wereld, donker door heidendom en toorn van God, moet Gods licht opgaan.

Ga heen! Als de discipelen zo meteen in het boek Handelingen de wereld intrekken, dan doen ze dat niet uit eigen aandrift, maar op bevel van Christus en in de kracht en onder leiding van zijn Geest. Nietwaar, dat is wat telkens weer opvalt in het boek Handelingen. De discipelen krijgen de opdracht om de wereld in te gaan. Maar ze mogen het niet doen op eigen kracht. Ze moeten eerst wachten op de Geest die over hen uitgestort zal worden. In zijn kracht moeten ze alle volken roepen om discipel van Christus te worden.

Het zijn niet de discipelen, het is Christus die het initiatief tot zending neemt. En het is de Geest die daarbij sturend en sterkend optreedt.

Prachtig zie je dat bij Paulus. Het is in Handelingen 13 de Heilige Geest, die tegen de gemeente van het Syrische Antiochië zegt: Ik wil dat jullie nu Paulus en Barnabas de wereld inzenden voor het werk waartoe Ik hen bestemd heb. En als Paulus dan op reis gaat, wordt hij gestuurd door de Heilige Geest. Handelingen 16 vertelt hoe Paulus het plan had om in Asia het woord te brengen, maar hij werd verhinderd door de Heilige Geest. Die stuurde hem naar Mysië. En toen hij vandaar naar Bitynië wilde, stond de Geest van Jezus hem dat niet toe. Hij moest naar Troas. En daar werd hij door God geroepen om het evangelie in Macedonië te brengen. Paulus handelt maar niet op eigen initiatief en ingeving. Het is de Here die Paulus zendt tot wie Hij wil en wanneer Hij wil (DL I,3).

En het is ook de Here die Paulus' gang en werk bevestigt. De Here werkt mee door tekenen en wonderen te laten gebeuren die de prediking van Paulus ondersteunen en versterken (vgl. Mar. 16:20). En dat Paulus op de goede weg zit, laat de Here hem merken door geloof te werken op zijn prediking. In het Klein-Aziatische Antiochië komen allen tot geloof die door God waren uitverkoren (Hand. 13:48). Niet alleen Páulus was daar in Antiochië, maar ook de Here die er zijn verkiezing uitvoert! In Filippi opent de Here het hart van Lydia, zodat zij aandacht schenkt aan wat Paulus zegt en tot geloof komt (Hand. 16:14). Het is maar niet Paulus die bekeerlingen maakt. Het is de Here die door Paulus' dienst werkt. Het is de Here die de deur van het geloof voor heidenen opent (Hand. 14:27). En het is de Here die zijn eigen plan uitvoert. Door Paulus' dienst brengt Hij tot geloof wie door Hem zijn uitverkoren.

Christus roept

De gang van het evangelie door de wereld is geen *menselijke* onderneming. Het is

opdracht van Christus zelf. Hij is het ook die door zijn Geest de gang van het evangelie stuurt. Overal waar het evangelie klinkt, is het in opdracht van Christus zelf dat dan - naar de pregnante typering van J. Furet - juist dié hoorders op juist dát moment déze boodschap ontvangen. Je wordt maar niet door mensen toegesproken. Je wordt in opdracht van Christus zelf geroepen! Paulus zegt: het is GóD die u door onze mond vermaant (2 Kor. 5:20)!

Er zijn er die zich afvragen: is het wel voor mij? Wat heb je in zo'n worsteling behoefte aan houvast! Maar dat is er ook. Denk je eens in, dat je indertijd in Israël leefde, toen de Here Jezus daar leefde en werkte, en Hij riep je, - was je dan gekomen of niet? Anders gezegd: had je dan het recht om ongelovig te blijven, om niet te komen, of om je af te vragen: zou Hij mij wel echt bedoelen, zou het ook voor mij zijn? Nee toch zeker! Maar weet wel dat het nu diezelfde Christus is die door zijn dienaren tot ons komt, en door hun mond is Híj het die ons roept om naar Hem te luisteren en op Hem ons vertrouwen te stellen: mogen we ons dan ineens wel afvragen of Christus óns wel zoekt? En of het wel voor óns is? Het is toch Christus die ons roept?! Hij heeft het zijn dienaren toch bevolen?!

Hoe kijken wij naar de kerk en naar de prediking? Als een puur menselijke zaak? Of zien we in de gemeente de gemeente die door Christus vergaderd, beschermd en onderhouden wordt? Geloven we dat we daarin concreet met zijn werk te maken hebben? En geloven we dat in het evangelie en in de prediking Christus zelf het is die ons roept? Zien we de Bijbel als toevallig in ons leven gekomen? Zien we predikanten als mensen die uit eigen aandrift met hun eigen boodschap komen? Of geloven we dat ze met het evangelie komen in opdracht van Christus zelf?! En dat het Christus zelf is die ons door zijn evangelie en door de wekelijkse preken zoekt?! Dat Híj het is die bepaalt dat juist wij hier en nu zijn evangelie horen?! Dan is het toch geen vraag meer of het wel voor mij is en of ik het wel geloven mag?! Christus zelf wilde dat deze boodschap ook mij bereikte. Hij heeft dat door zijn Geest zo geleid. Hij wilde dat ik zijn discipel zou worden. Wie geeft mij dan het recht om daaraan géén gehoor te geven?

Met die overtuiging zullen we ook in zending en evangelisatie actief zijn. Ga heen, zei de Here Jezus. Mijn heil moet reiken tot de einden van de aarde. Wees u ervan bewust dat u daarin niet bezig bent in een puur menselijke onderneming. Maar treed op in naam van Christus. Breng zijn evangelie. En laat de mensen weten dat het Christus zelf is die aan de deur van hun leven en hun hart klopt.

Theorie of aanbod?

De discipelen worden er door Christus op uitgezonden om alle volken 'tot discipelen

te maken'. Discipelen van wie? Van Christus uiteraard. Van wie anders? Er is toch maar één echte Meester, één echte Rabbi? Vervolgens moeten zij die discipelen worden uit de volken, niet besneden worden en tot Joden gemaakt worden, maar gedoopt worden in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest (J. van Bruggen). En hun moet geleerd worden te onderhouden alles wat Christus bevolen heeft. Zo vindt de overgang plaats uit het heidens donker naar het licht van God (Kol. 1:13; 1 Petr. 2:9).

Er bestaan over de inhoud van de boodschap aan ongelovigen verschillende opvattingen. Ik noem er drie, heel compact en ongenueanceerd.

De eerste wil heel objectief vertellen wat Christus gedaan heeft. Aan de hoorder wordt vervolgens overgelaten of hij 'de theorie' al of niet aanvaardt.

De tweede wil persoonlijker spreken en benadert de ongelovige hoorder met de boodschap dat God van hem houdt en dat Christus voor hem gestorven is. De hoorder beseft dat wellicht nog niet, maar hij mag zonder meer positief tegen zichzelf aankijken en zich door God aanvaard weten (de moderne leer van de *alverzoening*).

De derde wil ook positief spreken over God, maar realiseert zich dat er wel gelóóf nodig is. Dat leidt tot de boodschap: u krijgt nu de kans op eeuwig behoud. Ik kan u vertellen dat Christus voor alle mensen en dus ook voor u gestorven is. Maar u zult nu wel zelf uw kans moeten grijpen. Als u dat niet doet, hebt u zelf uw kans op behoud verspeeld (de arminiaanse leer van de *algemene verzoening*).

Bij de drie benaderingen die ik noemde, rijzen wezenlijke vragen.

Bij de eerste: is het evangelie niet meer dan een verstandelijk verhaal? Niet meer dan een theorie waarmee je moet instemmen?

Bij de tweede (alverzoening): kun je zomaar tegen iedereen zeggen dat God van hem of haar houdt? Er zijn toch ook mensen die leven onder Gods toorn?! En Gods liefde is toch verbonden met Christus?! Het is toch liefde exclusief in Christus?! Kun je dan delen in Gods liefde buiten Christus en buiten geloofsverbondenheid met Hem om?

En bij de derde (algemene verzoening): kun je zeggen dat Christus voor alle mensen gestorven is? Is Christus' liefde aan het kruis heel algemene mensenzelfde geweest en niet persoonlijk toegespitst op zijn schapen? Kun je bovendien zeggen dat de cirkel die Christus zocht met zijn verzoening, *ruimer* is geweest dan de enge kring die de Vader uitkoos en die van de Geest geloof ontvangen? Kun je zo de drie goddelijke Personen uiteenhalen en tegen elkaar uitspelen? En zou het echt waar zijn dat Christus gestorven is voor mensen die Hem in ongeloof verwerpen en niets van Hem moeten hebben? Wat is de vrucht van Christus' sterven dan voor hen? Zou Christus' werk echt niet meer zijn dan alleen de *mogelijkheid* of de *kans* tot verlos-

sing bieden? En zou de *feitelijke* verlossing het werk van de mens zijn die gelooft? Leert de Bijbel dat: dat Christus slechts de *kans* biedt en dat het geloof en het behoud van de mens zelf afhangen?

Prediking van de Christus

Als we kijken naar Christus' opdracht, dan valt ons op dat de discipelen er niet op uitgezonden worden met een theoretisch verhaal of met objectieve informatie over het behoud of de positie van de hoorders. Nee, de hoorders moeten geroepen worden om leerlingen van Christus te worden en zich te laten dopen. Ze moeten aan de ellende van de wereld en hun eigen schuld ontdekt worden en *Hem* leren kennen en erkennen als de ene Meester, de ene Profeet, de ene Rabbi, de Zoon van God, de beloofde Messias. Christus moet verkondigd worden! Hij is het aan wie alle macht gegeven is in hemel en op aarde. En Hij is de Middelaar tussen God en zondige mensen. Hij kwam om vrede te brengen met God. In *Hém* moet je geloven. Er wordt geen verstandelijke theorie gebracht, maar een appèl op het hart gedaan! De Christus wordt verkondigd als Verlosser voor zondaren!

En dan moet er niet gespeculeerd worden over de positie van de hoorders. Hun moet niet de vraag worden voorgehouden: weet u wel dat God van u houdt? Dan begin je aan de verkeerde kant: bij de *verborgen* dingen, bij Gods verborgen raad en verkiezing. En de *HERE* wil dat we ergens anders beginnen: bij wat Hij *geopenbaard* heeft (Deut. 29:29). Bij het evangelie van zijn Zoon. Op het moment dat ongelovige hoorders worden aangesproken, zijn ze nog niet door God geliefd! Gods weldaden zijn er alleen in Christus en stromen ons toe als vrucht op onze inlijving in Christus (Joh. 15:1-8; HC antw. 20). De volken zitten, als het evangelie naar hen toekomt, nog in het donker van heidendom en schuld voor God. Ze worden juist als zondaars ontmaskerd en zijn aangewezen op Gods genade. Maar het is nu de tijd dat Christus hen - ja hen! - komt opzoeken met zijn evangelie. Om hen tot geloof in Hem te roepen. Hij is de enige in wie behoud is. Alleen in Hem is vergeving en verzoening voor ieder die gelooft.

Dát is wat je de discipelen ziet doen in het Nieuwe Testament. Ze komen niet met psychologische peptalk. Ze verkondigen niet de kracht van 'positief denken'. Ze prediken de Christus. Ze vertellen wie Hij is en wat Hij is komen doen. Ze vertellen van de liefde van God die in Hem bewezen werd en die er is voor ieder die gelooft. En ze roepen zondaren op om *Hém* te erkennen als door God gezonden, op *Hém* hun vertrouwen te stellen en *Hém* te gehoorzamen. Dat *mág* zonder voorwaarden vooraf! Het *móet* zelfs voor hun eeuwig behoud. De prediking van de apostelen is Christusprediking!

De cipier van de gevangenis in Filippi, waarin Paulus en Silas in Handelingen 16 zitten opgesloten, vraagt wat hij moet doen om behouden te worden. Hij krijgt van Paulus als antwoord: stel uw vertrouwen op de Here Jezus! Erken Hém als uw Heer en schenk Hem uw vertrouwen. Luister naar Hem en verwacht van Hem uw behoud.

En in Kolossenzen 2 schrijft Paulus van de gemeente dat ze 'Christus Jezus als Here aanvaard' heeft. Geloven is: geloven in Christus! Hém aanvaarden. In zijn dienaren kwam Hij tot de gemeente in Kolosse. Toen ze Paulus en zijn metgezellen ontvingen, ontvingen ze Hém en aanvaardden ze Hem.

Wat is de boodschap van de kerk, van het evangelie? De verkondiging van de *Christus*. De verkondiging van wie Hij is, en van wat Hij gedaan heeft voor zondaars. Er wordt niet puur informatief 'meegedeeld' dat ieder mag geloven dat hij of zij behouden is. Nee, de *Christus* wordt verkondigd, die behoudt ieder wie in Hem gelooft. Wie op Hem zijn vertrouwen stelt, wordt niet beschaamd, maar behouden. Er wordt geen 'objectieve informatie over het behoud' verstrekt. Er wordt een - serieuze en betrouwbare - *belofte* verkondigd, die *geloofd* moet worden. Wie in de Christus gelooft, heeft alles. Wie Hem verwerpt, heeft niets! Het evangelie is geen zakelijke mededeling. Het stelt elke hoorder voor de *eis* van het geloof. Verkondiging van het evangelie is bediening van de sleutelmacht: de gelovige wordt vrij spraak toegezegd, de ongelovige Gods oordeel (Joh. 3:36). De discipelen wordt niet opgedragen: vertel alle mensen dat ze behouden zijn en roep ze op dat te geloven. Nee, de discipelen worden de wereld ingezonden om de Christus te verkondigen en de volken op te roepen *zijn* discipelen te worden. Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden. Wie niet gelooft, is en blijft veroordeeld (Mar. 16:16).

Niemand die door het evangelie geroepen wordt, hoeft bang te zijn dat Christus' werk niet op zou wegen tegen zijn schuld. Juist als zondaar moet je naar Hem toe. Hoe groot je schuld ook is. Want zijn offer is genoeg voor de zonde van de hele wereld (1 Joh. 2:2). Dus ook voor de mijne! Wie er ook in geloof tot Hem vlucht, met welke achtergrond of komaf ook, - die mag weten dat Christus' offer ruimschoots opweegt tegen zijn zonde. Het bevel is: belijd uw schuld en neem deze Christus aan, erken Hem als uw Heer en Meester, als Zoon van God. Neem Hem aan als uw Verlosser. Word zijn discipel. Sluit je aan bij Hem en neem zijn onderwijs als richtsnoer. Zijn boodschap van genade en levensvernieuwing.

En wie dat doet, geeft vervolgens toe dat hij dit geloof niet van zichzelf heeft. Hij erkent de overmacht van Gods Woord en Geest. Hij vindt in Christus meer dan een *kans*: in Hem is echt behoud en leven. Eeuwig leven voor ieder die gelooft. Zonder verdere voorwaarden vooraf. Daar kun je van op aan. Vertrouw op Hém en je wordt

behouden! En wie niét op Hem vertrouwt, vindt het leven niet. Die blijft onder Gods toorn. Het leven is alleen in Hém. Búiten Hem is er niets dan toorn en oordeel van God (Mar. 16:16; Joh. 3:36).

De drie-enige God

Ga heen, zegt Christus, maak alle volken tot mijn discipelen. Vertel ze van Mij en leer ze om mijn onderwijs aan te nemen. Roep ze om echte discipelen van Mij te worden.

'En doop hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest'.

In de naam van: wij vatten dat vaak op als: namens, in opdracht van. Maar dat betekent het hier niet (C. Trimp). Eigenlijk staat er: doop hen 'tot' de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Het 'in de naam van' geeft geen volmacht aan, maar een richting. De Here Jezus draagt zijn apostelen op om hun hoorders die discipelen van Christus geworden zijn, te dopen en ze daardoor te verbinden aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Ze worden opgenomen in de gemeenschap met en komen onder de zeggenschap van de drie-enige God.

De discipelen moeten dus meer doen dan vertellen van de Christus. Ze moeten hun hoorders vertellen dat Hij de Middelaar is die de weg tot de Vader opent en die zijn Geest uitstort. Ze moeten vertellen van de drie-enige God. Van de Vader die de wereld en ons mensen schiep. We zijn er *door* Hem. En ook *tot* Hem. Hij heeft recht op de eerbied en de lof van ons allen. Hij is de Vader die eens alle mensen voor zijn rechterstoel zal dagen en de wereld zal oordelen. De discipelen moeten vertellen van de Vader die in zijn ondoorgroendelijke liefde zijn Zoon gaf voor een wereld die tegen Hem in opstand gekomen en in zonde gevallen is. Ze moeten vertellen van de Zoon die in de wereld kwam en voor onze schuld betaalde met de prijs van zijn leven. Ze moeten vertellen van Hem die de dood overwon en die nu onze Heer is. En van de Geest die als enige dode mensen levend kan maken, en die zondaren herschept tot nieuwe mensen die leven voor de lof van God. Ze moeten vertellen van de Geest die als enige geloof kan werken in een mensenhart.

Christus beveelt dat zij die zijn leerlingen worden, gedóópt moeten worden. Op andere plaatsen in de Schrift blijkt dat zij gedoopt moeten worden met hun huis, met hun kinderen. Ook hén wil Christus erbij hebben. Want Hij vergadert geen individuen, maar een volk. Het volk van Gods verbond. Het is een volk (gelovigen én hun kinderen!) dat in de doop zichtbaar en hoorbaar verbonden wordt aan de drie-enige God en deelt in zijn beloften. Wie op bevel van Christus gedoopt wordt in de naam van de Vader, krijgt in die doop de belofte verzegeld dat hij of zij door de Vader verzorgd en beschermd zal worden en zijn eeuwige erfenis mag ontvan-

gen. Wie gedoopt wordt in de naam van de Zoon, krijgt de belofte dat het bloed van de Zoon ook voor hem of haar genoeg is als betaling voor de schuld. En wie gedoopt wordt in de naam van de Heilige Geest, krijgt de belofte dat de Geest in hem of haar wonen wil. De Geest die ons Gods kracht en wijsheid geeft en die ons tot nieuwe mensen maakt.

Aan het horen-bij-Christus'-leerlingen zijn dus schitterende beloften verbonden. Toezeggingen van de drie-enige God, die Hij vervult in de weg van het geloof. Het is de rijkdom die wij *in Christus* hebben, en die er dus alleen is in de weg van geloof in Hem!

Dat is de boodschap waarmee we als kerk vandaag in de wereld staan. Wij spreken ieder die ons hoort, aan op het voorrecht dat hij ontvangt en op de verantwoordelijkheid die hij draagt, nu God hem de weg van het behoud voorhoudt met het bevel van bekering en geloof. Mensen, erken uw schuld en vlucht ermee tot Jezus Christus, de Zoon van David en de Zoon van Abraham, de Immanuël. Erken Hem als uw Heer en Meester en als de enige Verlosser. Wees zijn discipel. Hoor en leer steeds meer wat een rijkdom dat behelst! Al Gods beloften, al Gods weldaden zijn in Hem uw deel. Hij is de weg, de waarheid en het leven. Voor allen die met hun zonden naar Hem gaan en Hem als Verlosser en Vernieuwer aanroepen. U hoort bij de drie-enige God en deelt in al zijn schatten.

Het vervolg

Maak alle volken tot mijn discipelen, zegt de Here Jezus, en leer hen onderhouden wat Ik bevolen heb. Dat is meer dan: breng ze tot bekering.

De volken moeten discipelen van Christus worden. Leerlingen die Hem volgen, naar Hem luisteren en zijn woorden indrinken. Dat is méér dan: één keer je hart aan Jezus geven. Je moet je permanent door Hem laten onderwijzen: leer hen onderhouden alles wat Ik u bevolen heb!

Dat de Here Jezus hier spreekt over alles wat Hij 'bevolen' heeft, bedoelt niet dat het alleen maar gaat om zijn bevelen en eisen. Christus heeft de discipelen veel meer geleerd dan alleen bevelen of een nieuwe wet. De keuze van het woord 'bevolen' hangt samen met Christus' hoge positie: Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Discipel van Jezus Christus zijn betekent: zijn gezag en heerschappij erkennen in heel zijn onderwijs, in al zijn woorden. Christus is maar geen nieuwe Mozes, maar de Zoon van God (J. Gnilka, die verwijst naar o.a. 2 Kron. 33:8).

Discipel van Christus zijn is niet iets van één keer. Het komt aan op christelijk leven. En op volharding.

In Johannes 8 lezen we dat velen in Jezus geloofden om wat Hij zei. Maar de Here

zegt dan tot de Joden die op die manier en toen in Hem geloofden: als u in mijn woord blijft, bent u echt discipelen van Mij. U zult de waarheid verstaan en die zal u vrijmaken. Geloof vraagt niet om eenmalig enthousiasme, maar om het *blijven* in Christus' woorden.

Hetzelfde zien we in de gelijkenis van het zaad (Mat. 13). Een zaaier zaait overal zaad. Niet alleen in goede aarde waar het vrucht draagt of op paden waar vogels het meteen wegpikken. Maar ook tussen dorens waar het eerst wel opkomt maar dan verstikt raakt door de dorens, en op rotsige grond waar het als een komeet opschiet maar verschroeit zodra de zon opkomt. De Here Jezus legt die laatste twee uit als: je hebt mensen die eerst het evangelie aannemen, maar later wordt het verstikt door de zorg om het bestaan en door de schijnwereld van het materialisme. Anderen nemen het evangelie spontaan met grote blijdschap aan. Het schiet omhoog. Maar als er druk of vervolging komt, blijkt het geen wortel te hebben. Echt geloof is niet iets van een ogenblik of een impulsieve daad, maar het heeft wortel en houdt stand en draagt vrucht. Een heilig leven.

Paulus schrijft aan de Kolossenzen: Nu u Christus Jezus, de Here, aanvaard hebt, wandelt in Hem, geworteld en dan opgebouwd wordend in Hem, bevestigd wordend in het geloof, zoals u geleerd is, overvloeiende in dankzegging (2:6,7). Christelijke levenswandel!

En de Korintiërs worden gewaarschuwd dat de doop op zich niet genoeg is. In 1 Korintiërs 10 wijst de apostel Paulus op het afschrikwekkende voorbeeld van het Israël dat uit Egypte trok. Het werd 'gedoopt' in de Rode Zee en in de wolk die hen voorging. Het begin was prima. En toch heeft het merendeel het beloofde land niet gehaald. Door hun ongelof. Doordat ze geen leerlingen van God wilden zijn, maar tegen Hem mokten en rebelleerden. Het is een waarschuwing voor alle gedoopten ook vandaag! Wie gedoopt is, zegt de Here Jezus, moet ook daarna geleerd worden om te onderhouden alles wat Christus bevolen heeft.

Kerk

Discipel zijn van Jezus Christus betekent dus: heilig leven, je blijven schikken onder het onderwijs dat op bevel van Christus gegeven wordt.

Dat houdt in dat er mannen moeten zijn die uit Christus' naam dat onderwijs verzorgen. Die de gedoopten leren onderhouden wat Hij bevolen heeft. De Here Jezus heeft méér geboden dan het maken van bekeerlingen. Hij is een kerk aan het bouwen waarin onderwijs gegeven wordt vanuit zijn Woord, en waarin mensen aanspreekbaar moeten zijn op en moeten leven naar dat Woord.

En het moet ook een kerk zijn waar de doop bediend wordt. Die wordt immers ook

genoemd: en doop hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Zending en evangelisatie vergen een kerk die onderwijst en doopt.

Die doop is een publiek gebeuren. Publiek wordt zichtbaar dat je bij Christus en bij de drie-enige God hoort. En met die doop word je ingelijfd in de kerk van Christus. Geloven houdt dus ook in: je publiek voegen bij en je zichtbaar laten inlijven in de gemeente van Christus. Je niet schamen voor je doop of voor de kerk.

Laten we ons realiseren dat het in zending en evangelisatie niet om vlotte instant-bekeringen gaat, maar om het maken tot discipelen van Christus. Dat vergt de opbouw van een kerk met doop en permanente prediking. Ook dat is missionair!

VERDIEPING

1. Vgl. over de weg naar het geloof Romeinen 10:14-15.
2. Over alverzoening en algemene verzoening: J. Kamphuis, *Met Calvijn in de impasse? Betekent de gereformeerde leer van de uitverkiezing en evangelieprediking een blokkade voor de prediking van het evangelie?*, Ermelo 1989, m.n. p. 28-45; en B. Kamphuis, 'Voor alle mensen', in: *De Reformatie*, jrg. 78 (2002-2003), p. 39-41.
3. Voor de doopformule zie: C. Trimp, *De gemeente en haar liturgie. Een leesboek voor kerkgangers*, Kampen 1983, p. 193-198; en J.P. Versteeg, 'De doop volgens het Nieuwe Testament', in: W. van 't Spijker e.a. (red.), *Rondom de doopvont. Leer en gebruik van de heilige doop in het Nieuwe Testament en in de geschiedenis van de westerse kerk*, Kampen 1983, p. 12-15.

V R A G E N

1. Kunt u het verschil aangeven tussen Christusprediking en de oproep om 'positief te denken'?
2. Kunt u aangeven hoe een gezond kerkbefef kan meewerken aan de zekerheid van uw geloof? En hoe twijfel aan de vraag of de kerk waartoe je behoort, de kerk van Christus is, die zekerheid ondergraaft?
3. Geloven we omdat we 'toevallig' een christelijke opvoeding kregen? Wat hebben uitverkiezing en opvoeding met elkaar te maken?
4. Betekent 'gedoopt zijn' ook 'behouden zijn'? Hoe is de verhouding tussen die twee?
5. Begrijpt u waarom bij ons missionaire activiteit uitgaat van en leidt tot de kerk van Christus (artt. 25 en 26 KO)?

LITERATUUR

J. van Bruggen, *Matteüs. Het evangelie voor Israël* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 1990.

J. Calvijn, *De Evangelien van Mattheüs, Markus en Lukas, in onderlinge overeenstemming gebracht en verklaard*. Opnieuw uit het Latijn vertaald, onder toezicht van wijlen A. Brummelkamp, derde deel, 2^e druk, Goudriaan 1971.

H.N. Ridderbos, *Het evangelie naar Mattheüs*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard. Tweede deel. Hoofdstuk 16:13-28:20 (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), 2^e druk, Kampen 1954.

Publiek gebeuren

5. Als je de stem van Christus hoort

En Jezus ging vandaar en trok Zich terug naar de omgeving van Tyrus en Sidon. En zie, een Kananese vrouw uit dat gebied kwam en riep: Heb medelijden met mij, Here, Zoon van David, mijn dochter is deerlijk bezeten. Hij echter antwoordde haar geen woord, en zijn discipelen kwamen bij Hem en vroegen Hem, zeggende: Zend haar weg, want zij roept ons na. Hij echter antwoordde en zei: Ik ben slechts gezonden tot de verloren schapen van het huis Israël. Maar zij kwam en viel voor Hem neer en zei: Here, help mij! Hij echter antwoordde en zei: Het is niet goed het brood van de kinderen te nemen en het de honden voor te werpen. Maar zij zei: Zeker, Here, ook de honden eten immers van de kruimels die van de tafels van hun meesters vallen. Toen antwoordde Jezus en zei tot haar: O vrouw, groot is uw geloof, u geschiede gelijk gij wenst! En haar dochter was genezen van dat ogenblik af.
(Matteüs 15:21-28)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
- 5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?**
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verwerpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Stel uw vertrouwen op de Here Jezus en u zult behouden worden, zegt de apostel Paulus tegen de gevangenebewaarder in Filippi (Hand. 16:31). Wie tot Mij komt, zegt de Here Jezus, zal Ik geenszins uitwerpen (Joh. 6:37). Bidt en u zal gegeven worden; klopt en u zal opengedaan worden (Mat. 7:7).

Maar gaat dat altijd zo vlot? En 'op bestelling'? Is het ook niet vaak alsof de Here niet hoort? Alsof er blokkades zijn? Alsof je nog zo kunt *willen*, maar het gewoon niet *lukt*? Neem de geschiedenis van de Kananese vrouw. Haar hulpvraag wordt in eerste instantie door Christus afgewezen! Hoe kan dat? Klopt dat?

Er zijn er die deze geschiedenis heel herkenbaar vinden. Ze hebben de hemel bestormd met hun gebeden en gebeden en gebeden. Ze wilden dolgraag geloven. Maar ze werden voor hun idee gewoon afgewezen. Ik wou dat ik kón geloven. Ik heb het uittentreuren geprobeerd, maar het lukt gewoon niet. Ik heb geklopt, maar mij werd niet opengedaan. Er leek wel een onzichtbare kracht te zijn die het tegenhield.

Iedere keer dat je zo'n verhaal hoort, van een familielid, van een vriend, van een broeder of zuster, voel je als mens de vragen zich opdringen. Hoe kan zoiets? Zo is de Here toch niet? Maar hoe kan het dan dat iemand niet gaat geloven, terwijl hij er naar eigen zeggen toch zo om gevraagd heeft?

Het verzoek

Christus is uitgeweken naar het gebied van Tyrus en Sidon. Dat is een heidense streek, ten noorden van Israël: het huidige Zuid-Libanon. Indertijd heette het Fenicië. Het was het land waar koning Chiram had geregeerd ten tijde van David en Salomo. Het was de streek waar Sarefat lag, waar de profeet Elia bij een weduwe onderdak vond. Het was ook het gebied waar Izebel vandaan kwam: de vrouw van Achab die in Israël de Baäldienst geïmporteerd had. Het gebied van Tyrus en Sidon stond bekend als een gebied waar men een hekel had aan Israël.

De Here Jezus heeft Zich daarheen 'teruggetrokken'. Dat tekent de situatie. Men *verwerpt* in Israël zijn prediking niet alleen. Men *haat* Hem ook. Men zoekt belastend materiaal tegen Hem en zint op zijn dood. Farizeeën en schriftgeleerden uit Jeruzalem zitten Hem tot in Galilea achterna.

Christus is niet bang om te sterven. Hij zal over enige tijd zelf zijn leven afleggen aan het kruis. Maar nu is de tijd daarvoor nog niet aangebroken. En daarom onttrekt Hij Zich aan hun machtige arm. Hij wijkt uit buiten Israël.

Hij trekt Zich terug, schrijft Matteüs. Zijn gang naar de regio van Tyrus en Sidon is dus niet bedoeld als opening van een nieuw werkterrein. De Here Jezus gaat de grens niet over om daar een nieuw werkterrein te openen en te gaan preken, maar

om Zich daar te *verbergen*. Heel duidelijk blijkt dat, als Marcus vertelt dat de Here een huis binnenging en niet wilde dat iemand dat wist. Het is duidelijk nog geen Pinksteren geweest.

Maar de Here blijft niet onopgemerkt. Een vrouw krijgt lucht van zijn aanwezigheid en zoekt Hem op. Ze is een Kananese. Een nakomeling dus van Kanaän, de zoon van Cham die door God vervloekt was. Ze stamt af van een van de volken die de Here in Jozua's dagen uit Kanaän verdreven had omdat die de maat van hun zonde hadden volgemaakt.

Luid schreeuwend roept ze Christus' hulp in. Heb medelijden met mij, Here, Zoon van David. Een duivel heeft bezit van mijn dochter genomen en doet haar kwaad. Maar... hoe hard ze ook voor het huis staat te roepen, de Here reageert op geen enkele manier. Hij voldoet niet aan haar verzoek. Hij wijst het ook niet af (J. van Bruggen). Hij geeft gewoon geen enkele reactie. Het is alsof Hij haar niet hóórt! De discipelen horen haar wel en worden het beu. Of U haar helpt of niet, dat moet U weten, maar stuur haar in elk geval weg. Zo meteen weet de hele buurt dat U hier zit. Dan kunnen we nog wat beleven.

Waarom niet?

Stel u de situatie voor.

In Israël verwerpt men de Here Jezus. Hij heeft zelfs moeten vluchten voor de vijandschap.

Nu is Hij in een puur heidense streek en daar komt een Kananese vrouw tot Hem. Nota bene! Een Kanaänitische. Beluister die aandoening maar eens met oudtestamentische oren: Kanaänitische! En déze vrouw belijdt Hem als Here en als Zoon van David. Dat is toch niet te geloven?! In Israël verwerpt men Hem, maar deze Kanaänitische erkent Hem. Is dit geen signaal om in deze streek een doorstart te maken? Zijn de velden hier niet wit om te oogsten?

Het verzoek dat de vrouw doet, is voor Christus ook nog eens alleraantrekkelijkst. Een duivel heeft bezit genomen van haar dochter. En is de Zoon van David niet gekomen om de duivel en zijn trawanten te bestrijden en te verslaan? Door een duivel bezeten zijn is toch iets vreselijks? Daar heb je als christen toch wat aan te doen, als je dat kunt? Dat is toch niet meer dan menselijk? Zie hier, Jezus, uw kans! Bovendien, als Hij dit wonder metterdaad voltrekt, is er grote kans dat Hij veel meer goed werk zal kunnen doen in deze streek. Heeft Hij niet zelf gezegd dat ze zich, als in Tyrus en Sidon de tekenen gedaan waren die Hij in Galilea gedaan heeft, allang bekeerd hadden (Mat. 11:21)? Nou, wat lette Hem dan! Wat was erop tégen om deze vrouw te helpen?

Gehoorzaam

Maar het geroep van de vrouw lijkt bij de Here aan dovemansoren gericht te zijn. Hij reageert niet eens!

Aan zijn discipelen legt Hij uit waarom. Hij mag geen carrière zoeken in Tyrus en Sidon. Hoe aantrekkelijk en veelbelovend een nieuwe start daar ook lijkt. Hij is gekomen om niet zijn eigen wil te doen, maar die van zijn Vader (Joh. 6:38). En Hij heeft van zijn Vader een andere opdracht gekregen: Hij is gezonden tot de verloren schapen van het huis *Israël*. En gewone gehoorzaamheid is beter dan de indrukwekkendste prestatie of offerande.

De 'verloren schapen van het huis Israël'. Dat is niet een groep *binnen* Israël. Het is *heel Israël* (J. van Bruggen). Heel het volk is bij de HERE weggedwaald en moet door Christus bij de Vader worden teruggebracht. Ook al wijst dit volk zijn prediking af, Christus is tot hen gezonden en Hij weet Zich nog altijd geroepen om aan hen te blijven werken: de dwalende schapen van het huis Israël. Hun zonde is nog niet volgroeid. En het is nog geen Goede Vrijdag en Pinksteren geweest. Daarom mag Hij Zich niet uit Israël naar Fenicië laten lokken.

Onze Heiland laat Zich niet van de weg afbrengen die de Vader Hem gewezen heeft. Hij is de Knecht die trouw blijft aan zijn opdracht. Hij neemt niet de binnenbocht naar snel succes. Als Hij die genomen had, had Hij Gods verbond met Abraham voortijdig verbroken (Calvijn). Terwijl Hij het juist bekrachtigen en vervullen moest. Hij wacht op Pinksteren. Hij weet dat Hij alleen als trouwe Zoon van Abraham de zegen kan verwerven voor alle geslachten van de aarde. Voor Joden en voor Grieken. Zelfs voor Kanaänieten. En Nederlanders.

Gods welbehagen

De Zoon onderwerpt Zich aan het program van zijn Vader. Hij grijpt niet naar een verboden vrucht. En weigert de binnenbocht te nemen. Daarmee opent Hij ons oog voor het welbehagen van de Vader. Vaders klok en Vaders raad zijn beslissend.

Wij zijn gauw geneigd om *menselijk* te redeneren. Het was toch goed dat die vrouw bij Christus kwam? Het verzoek dat ze deed, was toch heel menselijk? Wat een kans kreeg Christus op een doorbraak in een nieuw gebied! Had die vrouw er geen recht op dat Christus naar haar luisterde en aan haar wens voldeed?

Maar Christus wijst op Vaders program en plan. Ook de tijden en gelegenheden om hulp te bieden en geloof te geven zijn in zijn handen. Daaraan wil Christus gehoorzaam zijn.

Daaraan is later ook Paulus gebonden. Meer dan eens verhinderde de Heilige Geest

hem ergens het evangelie te verkondigen (Hand. 16:6-10).

Van het program van God zijn ook wij afhankelijk. De Dordtse Leerregels maken duidelijk dat het de HERE is die beslist over de weg van zijn evangelie. Hij bepaalt tot wie Hij verkondigers van zijn evangelie zendt en wanneer (DL I,3). En Hij bepaalt niet alleen wanneer Hij ons het geloof schenkt, maar ook al zijn andere heilsgaven.

Dat is het eerste wat wij hebben te bedenken, als geloof en hulp van God lijken uit te blijven terwijl we er zo om smeken. Niet wij bepalen wanneer geloof en hulp van God komen. Daarover beschikt de HERE God. Niet als een grillige en onberekenbare tiran, maar als de Vader van zijn volk. Hij heeft er zijn redenen voor. En wat waren dat in het geval van die Kananese vrouw een positieve redenen! Hij wilde zijn oude volk nog niet loslaten. Zijn hulp aan die Kananese vrouw mocht niet zijn trouw aan zijn volk doorkruisen! In zijn genade blijft Hij hen zoeken en wendt Hij niet voortijdig de steven naar de heidenvolken.

Als de Here ons laat wachten, heeft Hij er goede redenen voor, die we niet hoeven wantrouwen. Wij doorzien en begrijpen ze niet op het moment zelf. Maar de Here laat ons echt niet zomaar wachten. Hij laat niemand beschaamd staan zonder zijn goede en wijze reden.

Honden

Als de vrouw maar steeds geen antwoord krijgt, blijft ze niet langer voor het huis staan roepen. Ze druipt ook niet teleurgesteld af. Ze gaat naar binnen en valt vol eerbied voor de Here neer. Ze nôemt Hem 'Here' en zo éért ze Hem ook: als Here. Here, help mij! Bevrijd mijn dochter van haar demonische bezetter.

Het antwoord van de Here klinkt ontnuchterend. Het is niet goed het brood van de borden van de kinderen te pakken en het voor de honden op de grond te gooien. Men kende in Israël gore straathonden, te vies om aan te pakken, letterlijk vuilnisbakkenras. Ze leefden van afval. Maar kennelijk waren er ook honden die thuis te eten kregen. Dat leiden we af uit wat de Here zegt. Hij zegt: je pakt kinderen hun eten toch niet af, om het aan je hond voor te zetten? Honden krijgen wat óverblijft. Niet wat voor de kinderen bestemd is. Een hond krijgt niet niks. Maar hij moet wel zijn tijd afwachten (J. van Bruggen).

De bedoeling van de Here is duidelijk. De 'kinderen' zijn de verloren schapen van het huis Israël. Zij die zijn opgenomen in Gods verbond met Abraham. De 'honden' zijn allen die buiten zijn. De niet-Israëlieten, die niet tot Gods verbond behoren. Ook de Kananese vrouw en haar dochter.

Prachtig is de reactie van de vrouw. Ze begint niet tegen de Here te blaffen: ik ben

toch geen hond? Nee, akkoord, zij en haar dochter horen bij de honden. Maar, zegt ze, als er kruimels van de tafel op de grond vallen, dan zijn die toch wel voor de honden? Nou, meer dan die kruimels vraag ik niet!

Is dat brutaal van die vrouw? Kent ze haar plaats niet?

De Here Jezus prijst haar gelóóf en zegt: Vrouw, wat denkt u groot van de Here! Uw wens wordt vervuld. En haar dochter was genezen van dat ogenblik af.

Geloof in de Christus

Wat is het inderdaad een schitterende reactie van deze Kananese vrouw!

Allereerst stemt ze Gods welbehagen toe. Ze erkent de kinderrechten waarover op dat moment Israël beschikt. En ze erkent dat zij zelf en haar dochter op dit moment bij de honden horen. Daar wil ze op geen enkele manier onderuit. Ze erkent dat ze zelf geen enkel recht kan laten gelden. Ze eerbiedigt Gods welbehagen.

En daarnaast valt nog wat anders op. Deze vrouw weet ook wie Christus is. Ze erkent Hem als haar Here. Zo noemt ze Hem. En ze spreekt Hem aan als Zoon van David. Ze erkent in Hem de Zoon van David van wie Psalm 72 zingt. En ze doet een beroep op het daar bezongen heil voor alle volken. Schenk nu uw recht en uw vrede. Help wie geen helper heeft. Red mijn dochter van de duivel die haar beheerst. En de vrouw erkent de Here Jezus als het brood dat God uit de hemel gegeven heeft: voor Israël. Ze grijpt zijn verblijf in haar streek met beide handen aan. Inderdaad, U bent het hemelse brood. En U bent aan Israël gegeven. Het is nog geen Pinksteren geweest. Maar nu U hier tijdelijk bent, mag ik daar toch gebruik van maken? Die dagen dat U hier in Fenicië bent, die kruimels, mag ik toch oprapen? En als ik van dit levende brood eten wil, dan geldt toch van dit brood, al zijn het maar kruimels die ik krijg, dat wie dit brood eet, eeuwig leven ontvangt?

We weten niet hoe onderlegd deze vrouw in de wet van Mozes is geweest. En of ze geleefd heeft naar de bepalingen van die wet. Maar wat we wel weten, is dat ze de Here Jezus erkend heeft als de Messias die komen zou. En dát geloof opende voor haar de poorten van Gods rijk. Hoewel ze van afkomst een Kanaänitische was. Haar geloof was groot. Doordat ze groot van Christus dacht!

Het is een belijdenis waar men in Israël nog niet áán wilde. Ondanks hun grondige opvoeding in de wet. Ondanks alle tekenen waarmee Christus Zich onder hen zo heerlijk vertoond had. Maar deze vrouw, een heidense, belijdt Hem als de beloofde Zoon van David. Terwijl de Christus niet in al zijn heerlijkheid, maar als een vluchteling, een asielzoeker, in haar land komt. Ondanks die lage staat heeft zij Hem niet versmaad, maar in Hem de Messias herkend.

En daaraan heeft ze vastgehouden. Ook toen de Here op haar roepen niet inging.

En toen Hij haar wees op de scheidslijn die God in zijn welbehagen getrokken heeft tussen Israël en Fenicië. Zij klemde zich aan de Here Jezus vast. En daarmee verzette ze zich niet tegen Gods welbehagen, maar erkende ze het juist.

Ze boog voor Gods welbehagen. Ook in het beroep dat ze op Christus deed. Ja, juist in dat beroep! Want Gods welbehagen is niet een mysterieus en geheimzinnig iets. God heeft zijn welbehagen geopenbaard in zijn Zoon. Daarom kunnen wij over Gods welbehagen nooit spreken buiten Christus om. Heeft God niet bij de doop van de Here Jezus in de Jordaan gezegd: Dit is mijn geliefde Zoon; in Hem is al mijn welbehagen (Mat. 3:17; vgl. ook later 17:5)?! Juist in Christus komt Gods welbehagen op ons toe. En wie Hem te voet valt en naar Hem hoort, overtreedt Gods welbehagen niet, maar erkent het en grijpt het aan. Als Christus met zijn evangelie komt, is het niet de vraag *of* dat naar Gods welbehagen is. Dan gaat Gods welbehagen voor je open! Als Hij kinderkens de geheimen van Gods rijk openbaart, dan is dat naar het welbehagen van zijn Vader (Mat. 11:25,26).

Schitterend om die vrouw te horen. Ze erkent Gods welbehagen: het brood is voor de kinderen en niet voor de honden. Voor Israël, en niet voor haar en haar dochter. Het is nog geen Pinksteren geweest. Maar het is toch ook Gods welbehagen dat de Christus nu wel in Fenicië is? Al is het maar voor een paar dagen en al is het bijna incognito, het is toch niet toevallig dat Hij hier is? Dan mag zij dat toch dankbaar aanvaarden? De dagen dat Hij hier is, die kruimels, mag zij toch aangrijpen (J. van Bruggen)? En als zij dan van dit brood des levens eten wil, dan heeft God toch zelf gezegd dat zij in Hem het leven hebben mag?! Hier is toch Hij die het brood is met wie God ons verzadigen wil?

Deze vrouw nam het komen van Christus serieus. Waar Hij komt in de doop of in het evangelie, daar komt God zelf naar ons toe. Menens. Serieus. Daar hoeft niemand aan te twifelen. Deze geschiedenis maakt dat op een heerlijke manier duidelijk. Speel Gods welbehagen nooit uit tegen de prediking van de Christus en tegen uw doop. Maar erken in het evangelie en de sacramenten waarin Christus tot u komt, het welbehagen van God. En laat de tijd niet voorbijgaan dat Hij naar u omziet en u opzoekt (vgl. Luc. 19:44)!

Wachten

Er is nog iets in deze geschiedenis. De Here maakte het de vrouw niet makkelijk. Hij liet haar wachten. Maar schitterend is het, om te zien hoe het wachten bij deze vrouw het geloof niet doodde, maar activeerde. Ze keerde zich niet boos van de Here af, maar ze geloofde de belofte van het evangelie. Ze ging de Here Jezus zelfs alleen maar heerlijker belijden! Groot was haar geloof.

Zo werkt God! Hij voldoet niet meteen aan onze wensen. Hij laat ons meer dan eens wachten. Niemand moet denken dat hij of zij God naar zijn of haar hand kan zetten, of dat de Here wel moet helpen als wij dat wensen. Wij moeten onze eigen rechteloze positie en zijn welbehagen leren erkennen. We kunnen Hem niet dwingen. We zijn op Hem en zijn genade aangewezen!

Maar als de Here ons dan laat wachten, dan hoeft dat wachten van ons geen angstig *afwachten* te zijn of God wel zal willen helpen. Het mag altijd een *vertrouwend* wachten zijn tot God gaat helpen. Want wie zich aan Christus vastklemt, wordt door Hem niet beschaamd. Wie tot Hem komt, wijst Hij niet af. Hij kan ons wel laten wachten. Maar met die beproeving wil Hij ons alleen maar louteren. Je ziet het geloof van de vrouw alleen maar *groeien*!

Er is dus, als de Here ons wachten laat, geen reden om te gaan schelden tegen de hemel of om paniekerig te worden. Hij laat ons wachten opdat wij des te meer de middelen gaan gebruiken. En opdat wij des te meer leren bidden om zijn genade en Geest. Opdat we des te meer tegen Hem aankruipen. We hoeven niet bang te zijn dat we bij de verworpenen horen. We mogen vurig verlangen naar de tijd van overvloediger genade en die eerbiedig en ootmoedig *verwachten* (DL 1,16). Niet: *afwachten* of, maar: wachten *tót*. Die tijd komt echt!

Appèl op Israël

We zouden te weinig zeggen als we bleven staan bij wat Christus deed voor die Kanaänitische vrouw. Hij zegt immers tegen de vrouw (en bedenk dat Matteüs zijn evangelie schreef voor Joden): Ik ben gezonden tot de verloren schapen van het huis Israël. Met die opdracht is Hij ook in Fenicië bezig.

Als Christus de duivel uit de dochter van die Kanaänitische vrouw jaagt, zit daarin een boodschap voor Israël. Voor het Israël dat Hem verwerpt. De verloren schapen van het huis Israël. De Here doet een appèl op hen om toch alsnog in Hem te geloven. Ze moeten Hem erkennen als de Zoon van David, het levende brood, de Zoon in wie al Gods welbehagen is.

Om dat te kunnen, hoeven ze niet aan allerlei voorwaarden te beantwoorden of aan allerlei vereisten vooraf te voldoen. De Here is gekomen niet tot de gehoorzame en vrome, maar tot de *verloren* schapen van het huis Israël. Al ben je een Kanaänitische hond! Als je je door de Here maar je plaats laat wijzen. Als je je schuld voor de Here maar eerlijk ziet en belijdt. Als je je maar van Gods welbehagen afhankelijk weet en dat erkent. Als je je maar aan Christus vastklemt als de van God gegeven Messias. En als je het evangelie maar gelooft, dat je in Christus' naam gebracht wordt.

Niemand in Israël kan zich straks dan ook verontschuldigen voor zijn ongelof. Ze kunnen dat wel proberen door te gaan mopperen tegen en door zich te verbergen achter Gods welbehagen, maar dat is niet terecht.

God is in zijn welbehagen naar Israël toe gekomen. Hij heeft hen zijn Zoon gezonden in wie al zijn welbehagen was. Zelfs toen zij allen van Hem wegdaalden en verloren schapen waren, heeft Christus nog vastgehouden aan zijn roeping jegens hen. En Hij heeft hen allen geroepen: Komt tot Mij! Ik zal u rust geven. Hoe kunnen zij dan zeggen: 'Gods welbehagen stond ons in de weg? Wij kregen geen eerlijke kans. Eigenlijk was het niet voor ons?'

Ze hebben zelf de Zoon van Gods liefde, ze hebben zelf Gods welbehagen dat in de belofte van het evangelie tot hen kwam, afgewezen. Ze hebben de Christus verworpen. Dat is hun eigen zonde.

Christus zal het Jeruzalem straks dan ook verwijten: U hebt de tijd niet opgemerkt dat God in zijn welbehagen naar u omzag en naar u toekwam (Luc. 19:44). U hebt mijn evangelie verworpen. Hoe vaak heb Ik u niet willen vergaderen, als een hen haar kuikens, maar ú hebt niet gewild (Mat. 23:37)!

Na Pinksteren

Wij leven inmiddels niet meer in de tijd dat God zijn verbond met Israël had en er buiten Israël alleen maar *kruimels* vielen. Tot ons is de Geest gekomen in de volheid en overvloed van de pinksterbedeling. Hij komt tot ons met de kracht van zijn evangelie dat doden levend maakt en ongelovigen tot geloof brengt (1 Tess. 1:5).

Dat betekent dat er ook voor ons, net als voor Israël indertijd, geen enkele verontschuldiging is als we Christus afwijzen. Ook niemand van óns kan zeggen: ik wilde wel, ik heb van alles geprobeerd, maar het is kennelijk niet voor mij.

Wie zo spreekt - en er zijn er die zo spreken! -,

die houdt zichzelf overeind, en moet zichzelf nog beter leren kennen als 'hond' en als 'verloren schaap';

die geeft nota bene *God* de schuld en maakt van Hem een God van willekeur en onrecht en een God die bidders laat staan;

en die twijfelt eraan of Christus wel echt het leven geeft zoals Hij belooft, en of zijn evangelie wel echt een kracht tot behoud is.

God geeft ons inderdaad niet altijd meteen wat wij wensen. Hij kan ons in zijn welbehagen laten wachten op een tijd van overvloediger genade en van groter vastheid en zekerheid van geloof (DL I,16). Dat doet Hij dan niet om ons aan het evangelie te doen twijfelen, maar om het ons juist des te sterker te doen geloven. Hij wil dat we in

die tijd leren niet verongelijkt te zijn en onszelf overeind te houden. Hij wil ons juist leren nog kleiner van onszelf en nog groter van Hem en van zijn Christus te denken. Hij wil ons leren echt op zijn beloften te *vertrouwen*. Want is dát niet juist waar het ons vaak aan ontbreekt?!

De Here houdt ons in die tijd van wachten nauwlettend in de gaten. Hij weet wat we doormaken en Hij zorgt ervoor dat we niet kopje-onder gaan. Hij slaapt of sluimert niet. Hij kent en ziet de zijnen. En wie tot Christus komen, worden door Hem niet beschaamd. Daarom: betoon u sterk, houd moed, geloof en wacht. Wacht dan, ja wacht, *verlaat* u op de HEER!

VERDIEPING

1. Over de problematiek in 'bevindelijke' kring schreef K. van der Zwaag, *Afwachten of verwachten? De toe-eigening des heils in historisch en theologisch perspectief*, Heerenveen 2003.
2. Over psychische blokkades om te gaan geloven: W.G. Rietkerk, *Ik wou dat ik kòn geloven. Over psychische factoren die een belemmering kunnen vormen voor het vertrouwen op God*, Kampen 1993. Zie in dit boekje ook hoofdstuk 6 over Efeziërs 1:4.

V R A G E N

1. Wat zou u tegen iemand zeggen die verzucht: ik wil wel geloven, maar ik kan het niet!
2. Vindt u dat God het recht heeft ons te laten wachten op bekering en geloof?
3. Wat is uw oordeel over DL 1,16? Kende u dit artikel?
4. Wat vindt u van het gedicht *Aenvechtinge* dat na dit hoofdstuk is afgedrukt?

L I T E R A T U U R

J. van Bruggen, *Matteüs. Het evangelie voor Israël* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 1990.

J. Calvijn, *De Evangelien van Mattheüs, Markus en Lukas, in onderlinge overeenstemming gebracht en verklaard*. Opnieuw uit het Latijn vertaald, onder toezicht van wijlen A. Brummelkamp, tweede deel, 2^e druk, Goudriaan 1970.

H.N. Ridderbos, *Het evangelie naar Mattheüs*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard. Eerste deel. Hoofdstuk 1:1-16:12 (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), 2^e druk, Kampen 1952.

H.J. Schilder, *Rachels troost. Vrouw en vrouwen in de heilshistorie*, Goes 1960, p. 122-126.

AENVECHTINGE

Ick heb om u genaed' o grote God, gebeden,
Maer och! ghy hebtse my in mijnen druck ontseyt.
Ick heb geroepen om u milde goedicheyt,
Maer hebse niet gevoelt in mijn ellendicheden.
Ick heb om uwe liefd' geworstelt en gestreden
Maer hebbe te vergeefs daer lange nae gebeyt.
Ick hebbe dick gesocht u mede-dogenthey, t
Maer en verneemse niet tot op den dach van heden.
Hoe licht cost u genaer bekeren mijn gemoet.
U liefd' en goedicheyt mij trecken tot het goed'.
U mede-dogenthey vant quade my bevrijden.
Eylaes! wat seg' ick Heer! dewijl mijn herte tracht
Na uwe soetichey, so heeft daer in gewracht
U goetheyt, u genaer, u liefd', uw medelijden.

Jacobus Revius

Uit: *Over-ysselsche Sangen en Dichten* 1630 (Editie W.A.P. Smit)

'cost': kon

6. Uitverkoren

Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht.
(Efeziërs 1:4)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
- 6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?**
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Als er over de uitverkiezing gesproken wordt, gebeurt dat nogal eens op een tobberige manier. Wie durft van zichzelf te zeggen dat hij uitverkoren is? Tot op hoge leeftijd durven mensen niet verder te gaan dan de 'hoop' uit te spreken dat ze bij hun sterven naar Christus gaan. *Jubelen* over de verkiezing is zeldzaam.

Uit een andere hoek komt de moeite van hen die stuklopen op een verkiezing *vóór de grondlegging van de wereld*. Als alles al 'van eeuwigheid' vastligt, wat voor spannings is er dan nog aan ons leven en wat voor zin hebben de keuzes dan nog die wij maken? Staat dat 'uitverkoren vóór de grondlegging van de wereld' niet voor ontmenselijking en fatalisme?

Van meer dan één kant komt dus de vraag: hoe kan Gods eeuwige uitverkiezing voor Paulus ooit reden tot lofprijzing zijn?

Rijk met Christus

Het is van belang om op het verband te letten waarin Paulus over deze dingen schrijft.

De apostel schrijft 'aan de heiligen en gelovigen in Christus Jezus'. Zij zijn, schrijft hij in vers 13, 'in Christus': u bent 'in Hem' sinds u het woord der waarheid, het

evangelie van uw behoud, gehoord en aanvaard hebt. De Efeziërs en Paulus hebben Christus mogen leren kennen. Ze zijn tot geloof gekomen en mogen zich door het geloof met Hem verbonden weten. Hij is hen nabij en omgeeft hen aan alle kanten.

In de lofprijzing van de verzen 3-14 zet Paulus uiteen wat een rijkdom daar voor zijn lezers en hemzelf in ligt. Dat ze heiligen en gelovigen in Jezus Christus zijn, is iets waarvoor de God en Vader van hun Here Jezus Christus uitbundige lof toekomt! Want in Hem, schrijft de apostel, - dat is: in Christus - zijn wij 'gezegend met allerlei geestelijke zegen in de hemelse gewesten' (vers 3). Het is de openings- en themazin van de lofzegging waarmee hij zijn eigenlijke brief opent (3-14). In heel deze lofzegging bezingt de apostel de rijkdom die er *in Christus* is.

Christus is sinds zijn Hemelvaart in de hemelse gewesten. In die hemelse gewesten houden ook boze geesten huis, waartegen Gods kinderen te vechten hebben (6:12). Maar Christus is ver verheven boven hen: boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij. Hij zit aan Gods rechterhand als Hoofd boven al wat is (1:20v). Hij is door zijn Vader verhoogd nadat Hij zijn werk op aarde had volbracht. En het heerlijke is: Hij is daar in de hemel niet los van de zijnen, maar als hun Hoofd. En Hij wéét Zich ook met hen verbonden. In Hem hebben ook zij daar een rechtmatige plaats. Het is hun voorland. En hun hemels hoofdkwartier. God heeft ons, schrijft Paulus, met Christus mee een plaats gegeven in de hemelse gewesten (2:6).

Als de Efeziërs en Paulus dus met verlichte ogen van het geloof naar Christus kijken in de hemel, kunnen ze daar hun zegen opgetast zien liggen: in Hem. Hij is immers hun Here en hun Verlosser. Allerlei geestelijke zegen ligt er in Hem voor hen klaar: de volheid van zegen die de apostel in de verzen 4-14 schildert. Hij is immers met al zijn glorie en zegen aan de gemeente gegeven (Ef. 1:22)?!

Het wordt 'geestelijke' zegen genoemd. Daarmee wordt niet bedoeld dat het om onstoffelijke zaken gaat, maar dat het gaat om wat de Here door en in zijn Geest aan zegen geeft. Eigenlijk moet 'geestelijk' met een hoofdletter geschreven worden! Het gaat om de zegen waaraan niemand minder dan de almachtige Schepper zelf hun door zijn Geest deel geeft. In de Geest die ze ontvingen, hebben ze al een onderpand van hun eeuwig heil (vers 14).

Achteraf

Rijk zijn de Efeziërs en Paulus met *Christus*. Zij wáren vreemd aan Gods verbond en zonder God en zonder hoop (2:12). Dood door hun overtredingen en zonden (2:1). Maar hun werd de Christus verkondigd. En zij werden door het geloof in Hem ingelijfd. Daarin viel hun een overvloed aan zegen ten deel. Dat is voluit Góds werk in

hun leven. Om alle zegen die nu voor hen in Christus ligt opgetast in de hemel, is dan ook niemand anders dan de God en Vader van Jezus Christus te prijzen (vers 3).

Tot die zegen behoort allereerst, vervolgt de apostel, dat ze vóór de grondlegging van de wereld zijn uitverkoren door God tot een heilig en onberispelijk leven. Zó moet u de tekst inderdaad lezen. Het is geen tekst die ten doel heeft ons te informeren over de concrete gang van zaken in de eeuwigheid bij de uitverkiezing. Maar het is een tekst die deel uitmaakt van een lofzegging naar aanleiding van onze rijkdom in Christus. Bij die rijkdom in Christus hoort 'dat wij in Hem uitverkoren zijn vóór de grondlegging van de wereld'.

Het is belangrijk om goed op die setting van Efeziërs 1 te letten. De apostel schrijft hier aan christenen in hun concrete situatie van dát moment: hij schrijft aan heiligen en gelovigen in Christus Jezus. Zij zijn 'in Christus'. En dat houdt dan allereerst in dat zij 'uitverkoren zijn'. Dat beschrijft de apostel als een conclusie *achteraf*. wie 'in Christus' is (vers 13), is uitverkoren! Of beter: het is een conclusie die *in het geloof* getrokken wordt.

In de Schrift wordt steeds op deze manier *achteraf* over de verkiezing gesproken. Er wordt niet gespeculeerd of uitgeweid over 'een verre eeuwigheid'. Er wordt gesproken vanuit de huidige situatie en dan teruggekeken. Als Paulus en Barnabas in het Klein-Aziatische Antiochië het evangelie gebracht hebben en gehoor gevonden hebben bij heel wat hoorders, blijkt *achteraf* dat er zovelen tot geloof gekomen zijn als er 'bestemd waren tot het eeuwige leven' (Hand. 13:48). En ook van de Tessalonicenzen weet de apostel achteraf dat ze uitverkoren zijn omdat de evangelieprediking door hen aanvaard is (1 Tess. 1:4-6). Zoals ook de lezers van de eerste brief van Petrus het te horen krijgen: u die gelooft, bent een uitverkoren geslacht (1 Petr. 2:7,9).

Het is de eerste conclusie die we trekken n.a.v. Efeziërs 1: Paulus levert geen abstract betoog over de uitverkiezing los van en buiten hun geloof om. Hij wijst de Efeziërs op hun rijkdom in Christus en opent hun oog ervoor dat ze *als gelovigen in Hem* delen in Gods uitverkiezing. Over de verkiezing kun je nooit spreken vóór het geloof uit, maar alleen ín het geloof!

Het is dezelfde manier als waarop de uitverkiezing in de Dordtse Leerregels aan de orde komt. Hoewel u het wellicht anders zou verwachten, *beginnen* de Dordtse Leerregels in hoofdstuk 1 niet bij Gods eeuwige verkiezing, maar komen ze erbij uit. Eerst tekenen de Dordtse Leerregels de ernst van de zonde en de gang van het evangelie door de wereld en het geloof dat dat evangelie vindt onder de mensen (paragrafen 1-5), en dát wordt dan teruggeleid op Gods genadige verkiezing (paragrafen 6 en 7).

U vindt dat ook in de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Daar wordt de uitverkiezing beleden in artikel 16. Na het artikel over zondeval (14) en erfzonde (15). Onze confessie houdt geen theoretisch exposé over de uitverkiezing, maar doet er belijdenis van midden in de werkelijkheid hier en nu. We krijgen geen theorie buiten het geloof om, maar er wordt over de verkiezing gesproken in het geloof.

Vóór de grondlegging van de wereld

De verkiezing dateert overigens wel, schrijft de apostel, van 'vóór de grondlegging der wereld'. Er zijn pogingen ondernomen om deze tijdsaanduiding uit te leggen als zou die slaan op de tijd vóór Israëls uittocht uit Egypte, en dan concreet op de tijd van de aartsvaders zoals Abraham (o.a. D. Holwerda en M.R. van den Berg), maar die pogingen overtuigen niet. Ze lijken al te zeer ingegeven door de weigering om te geloven in een eeuwig, vóórtijdig besluit van verkiezing. De uitdrukking 'grondlegging der wereld' moet bij onbevangen lezing toch wel slaan op de schepping van de aarde. Toen legde God immers haar fundament en zette Hij de wereld vast (vgl. bijv. Ps. 24:2; 75:4; 102:26; 104:5; Jes. 45:18; 48:13). Zo laten zich ook de teksten verstaan waarin deze uitdrukking 'grondlegging der wereld' elders in het Nieuwe Testament gevonden wordt (Mat. 25:34; Luc. 11:50 - let op Abel in vers 51! - ; Joh. 17:24; Hebr. 4:3 - let op de verwijzing naar Gen. 2 in vers 4! - ; 9:26; Op. 13:8; 17:8).

Dat wij zijn verkoren 'vóór de grondlegging der wereld', geeft aan dat voor deze verkiezing niet onze persoonlijkheid of ons handelen de grond was. Noch vóór wij ook maar iets - hetzij goed hetzij kwaad - gedaan hadden, werden wij uitverkoren. Het gebeurde niet om enig werk van ons, zelfs niet om ons geloof, maar puur uit Gods genade (vgl. Rom. 9:11 en 16). Het welbehagen van zijn wil (Ef. 1:5), het welbehagen dat Hij Zich had voorgenomen (Ef. 1:9), het voornemen van Hem die in alles werkt naar de raad van zijn wil (Ef. 1:11) en niets anders, is de grond van onze verkiezing.

De verkiezing is uit genade. En niet op grond van enige waardigheid of verdienste van ons. Die was er immers nog niet voordat de wereld en wij geschapen waren (Calvijn). Ons geloof, onze heiligheid is *vrucht* van Gods verkiezing en géén *grond* ervan. Onze heiligheid en onberispelijkheid komen ná onze verkiezing: wij zijn niet uitverkoren *omdat* wij waren, maar *opdat* wij zouden zijn heilig en onberispelijk (vgl. DL I,9). Daarom valt hier ook alleen maar te roemen in de rijkdom van Gods genade. Niet voor niets is het een refrein in Efeziërs 1: tot lof van zijn heerlijkheid en de heerlijkheid van zijn genade (6,12,14).

En juist omdat ze niet in onze verdienste of waardigheid is gefundeerd, is Gods

verkiezing ook onverwoestbaar. Ze is niet afhankelijk van en wordt dus ook niet ongedaan gemaakt door ons falen en tekortschieten in de dienst van God. Ze overwint onze geestelijke doodsstaat. Wie 'in Christus' is, heeft een vast fundament onder zijn leven liggen! Een fundament dat zijn vastheid ontleent aan niets minder dan Gods welbehagen en zijn genade.

Die verkiezing was er vóór de grondlegging van de wereld. Dus eerder dan alles wat we in de wereld aan schepselen tegenkomen. Gods verkiezing is al die schepselen een slag vóór en zal ook nooit meer door die schepselen ingehaald of ongedaan gemaakt worden: ze vissen altijd achter het net. Gods verkiezing dateert van eeuwen her en zal blijven bestaan. Ze is door God uitgetild boven alles wat haar zou kunnen bedreigen. Daarom hoeven wij nergens meer bang voor te zijn: wat zou een nietig schepsel hiertegen kunnen ondernemen?

Dat is de tweede conclusie die we trekken: dankzij Gods verkiezing vóór de grondlegging van de wereld mogen wij onze zegen en rijkdom in Christus Jezus verankerd weten in Gods welbehagen en genade. Een vastere grond is er niet!

Hierboven werd gezegd dat de Bijbel altijd 'achteraf' over de uitverkiezing spreekt. Dat gebeurde in een bepaald verband. Het bedoelde aan te geven dat je in je denken niet bij de uitverkiezing moet beginnen. Maar eigenlijk is het niet zo'n goede aanduiding, dat 'achteraf'. Beter is het te zeggen, zoals hierboven ook gebeurde, dat over de verkiezing alleen gesproken kan worden *in en vanuit het geloof*. Je gaat pas over de verkiezing spreken nadat je tot gelóóf gekomen bent. Maar dán geeft die verkiezing vervolgens ook houvast 'naar voren', naar de toekomst. Want die verkiezing leert je dat aan je geloof en behoud geen menselijke activiteit te grondslag ligt, maar *Gods ééuwige liefde*.

Als je zo over de verkiezing spreekt, dan kun je er inderdaad over roemen en van zingen. Dan is het geen reden tot getob en onzekerheid, maar juist een bron van vreugde en troost, midden in een aangevochten leven. Die vreugde is onafhankelijk van de armoede waarin je leeft of de boze geesten waartegen je te strijden hebt. Je wás dood, maar in Christus lééf je en ben je rijk, hoe zwaar je het ook hebt. En je bent in Hem méér dan overwinnaar, hoe je ook als slachtschappen behandeld wordt (vgl. Rom. 8:31-39).

Persoonlijk

God is ons met zijn verkiezing vóór. Zijn genade en zijn welbehagen dateren van vóór de grondlegging van de wereld. Dus ook van vóór ons geloof. Dat geloof is geen voorwaarde voor, maar vrucht van onze verkiezing (DL 1,9).

Dat God ons vóór is, blijkt bij Paulus keer op keer. Herman Ridderbos wijst in zijn

grote studie *Paulus. Ontwerp van zijn theologie* (3^e druk, Kampen 1973, p. 386) op uitdrukkingen die daaraan uiting geven, als Gods 'voornemen' (Rom. 8:28; 9:11; Ef. 1:9, 11; 3:11; 2 Tim. 1:9), 'voorkennis' (Rom. 8:29; 11:2), 'voorbeschikking' (Rom. 8:29v; 1 Kor. 2:7; Ef. 1:5, 11), 'voorbereiding' (Rom. 9:33; Ef. 2:10), 'welbehagen' (Ef. 1:5, 9; vgl. Fil. 2:13), 'de raad van zijn wil' (Ef. 1:11), 'zijn geheimenis' (1 Kor. 2:7; Ef. 1:9; 3:9).

Hoe moeten we dit zien? Wordt God hiermee getekend als de gevangene van zijn eigen besluit? Heeft Hij indertijd een lijstje met namen van uitverkorenen vastgesteld en ergens in een safe gelegd, waaraan Hij vervolgens met handen en voeten is gebonden? Kan ook Hij er niets aan veranderen, al zou Hij het willen?

Dergelijke vragen maken God en zijn eeuwige besluit van verkiezing los van elkaar, en doen vervolgens ook nog eens alsof God in zijn concrete handelen ondergeschikt is aan dat besluit. Maar de Schrift gaat ons in een dergelijk spreken niet voor. Het is en blijft wel *God* die verkiest! *Hij* is en blijft het onderwerp van de verkiezing. *Hij* verkiest. Paulus prijst niet de verkiezing, maar de *God en Vader van Jezus Christus* die ons verkoren heeft. Wij hebben maar niet te maken met een abstract eeuwig besluit, maar met de eeuwige besluitende God zelf die handelt in de geschiedenis en daarin zijn eigen welbehagen doorzet. De besluiten van God zijn de besluitende God (K. Schilder).

Ook in de manier waarop God zijn verkiezing van vóór de grondlegging van de wereld *uitwerkt*, is Hij - met eerbied gesproken! - geen robot of automaat die aan een eens ingetypt program gebonden is, maar is en blijft Hij de Drie-enige: de Vader van Jezus Christus en de God die door zijn Geest met en in mensen werkt. Hij blijft Zich in al zijn werken kenmerken door de liefde die Hij in zijn Zoon openbaarde en door de overtuigingskracht van zijn Geest (R.T. te Velde in: *Lustrumalmanak FQI 2003*, p. 117v). Ook in het uitwerken van zijn verkiezing gaat Hij zó te werk. Kijk maar in het vervolg van de lofprijzing in Efeziërs 1. De God die ons verkoren heeft, is geen God die werktuigelijk een of ander program 'afdraait'. Maar een God die ons *in liefde* ertoe bestemd heeft als zonen en dochters van Hem te worden aangenomen. Hij heeft zijn enige Zoon gezonden om door zijn bloed zondige mensen te verlossen. En Hij heeft ons in de kwetsbaarheid en aanvechtingen van ons bestaan verzegeld met de Geest die Hij beloofde en die een onderpand is van onze eeuwige erfenis. De God van onze verkiezing is geen andere dan de God en Vader van onze Here Jezus Christus!

Dat is onze derde conclusie: Paulus' spreken over God die ons vóór de grondlegging van de wereld uitverkoren heeft, mag ons niet verleiden tot een zeer onpersoonlijk beeld van God als zou Hij de willoze uitvoerder zijn van een van Hem losgemaakt besluit, dat ergens op een cd-rom zou liggen opgeborgen in een potdicht afgeslo-

ten kluisje. Hij draagt om zo te zeggen dat besluit in zijn hart. Hij draagt het als de eeuwige God met Zich mee. Het is zijn eigen besluit. En Hij past het toe en voert het uit op de Hem eigen volstrekt persoonlijke manier, waarbij Hij mensen niet doorstreeft of overweldigt, maar waarin Hij die mensen benadert met het evangelie van Christus en door zijn Geest. Hij blijft ons als door Hem geschapen mensen serieus nemen: als mensen met een wil en een persoonlijke verantwoordelijkheid.

In Hem

Daarmee zijn we haast als vanzelf aangekomen bij de woorden 'in Hem': Hij heeft ons *in Hem* uitverkoren vóór de grondlegging der wereld.

In Hem. Dat is: in Christus. Wat betekent dat hier? Er zijn er die erin lezen dat Christus de ene Uitverkorene is 'in wie' al de zijnen begrepen zijn. In Hem zijn ook zij allen van eeuwigheid uitverkoren. Dan ziet het 'in Christus' dus op onze verbondenheid met, ons begrepen zijn in Christus. Deze uitleg wordt m.i. gedrukt door het bezwaar dat 'uitverkoren' bij ons toch ziet op 'uitverkoren tot eeuwig behoud uit zelfgekozen zonde'. Kun je dat zó van Christus zeggen? J. Gnilka wijst in zijn commentaar op een andere uitleg. Volgens hem komt de uitdrukking 'in Christus' meer dan 160 keer voor in de brieven van Paulus. Vaak ziet het op onze verbondenheid met Christus. Maar niet altijd. Volgens Gnilka is het hier in Efeziërs 1:4 geen bepaling bij 'ons' (dat wij 'in Christus' begrepen zijn), maar bij 'God die ons verkoren heeft'. God handelt in en door Christus. Christus is, om het met Jesaja te zeggen, de Knecht van de HERE, die Gods verkiezing uitvoert. Met Hem komt Gods verkiezing in ons leven. In Hem openbaart zich de arm van de verkiezende God.

Naar mijn oordeel heeft Gnilka het gelijk aan zijn zijde met zijn uitleg van het 'in Christus' en met zijn omschrijving van de verhouding tussen Gods verkiezing en Christus. Dat de apostel met het 'in Hem' doelt op 'in *Christus*' (zie vers 3), maakt verder duidelijk dat in Gods verkiezing de concrete aardse gang van onze Heiland is opgenomen. 'Christus' is immers de naam die bij zijn werk hier op aarde (en nu in de hemel) hoort. Daarvóór heette Hij de Zoon van God. Maar méér laat zich uit Efeziërs 1:4 niet afleiden.

In een volgend hoofdstuk zal in dit boekje uiteengezet worden dat God in zijn verkiezing de voldoening door Christus voor onze zonden heeft opgenomen. En dat het ook via Christus is dat de verkiezende God ons tot het heil roept en brengt. Als wij het evangelie van Christus horen en Hem aannemen, voltrekt zich daarin Gods verkiezing. Hij is het ook die ons bewaart voor onze eeuwige bestemming (zie hoofdstuk 8 over Johannes 6:39,40). Maar dat 'hoe precies' wordt *hier in Efeziërs 1* nog niet allemaal zo duidelijk. Dat komt omdat het de apostel er in de lofzegging

van Efeziërs 1 niet om gaat uiteen te zetten hoe het toeging vóór de grondlegging der wereld. Hij wil hier de rijkdom laten zien die wij in Christus hebben nu we door het geloof in Hem zijn. Het gaat in deze tekst om de rijkdom die de Efeziërs - en wij! - hebben ontvangen toen we van Christus hoorden en Hem in het geloof als onze Here en Verlosser aannamen. Achter onze huidige verbondenheid met Christus mogen we Gods eeuwige verkiezing weten te liggen!

Dat betekent - en dat is een volgende conclusie die we kunnen trekken -, dat we dus nooit Gods verkiezing van vóór de grondlegging van de wereld mogen contrasteren met de verkondiging van het evangelie en de eis van het geloof. Dat gebeurt helaas wel meer dan eens door theologen, als die strijdigheid constateren tussen de manier waarop we in het evangelie worden aangesproken als verantwoordelijke mensen, en de manier waarop we in de verkiezing als 'willoze objecten' zouden worden behandeld. Maar bij Paulus is het juist het gelovig aannemen van het evangelie van de Christus, waarin Gods verkiezing zich verwerkelijk. Het mag voor ons ondoorgrondelijk zijn hoe het verband tussen beide ligt, voor God liggen die twee in elkaars verlengde. Het is juist in de weg van het ons aansprekende en verantwoordelijk stellende evangelie dat God zijn eeuwige verkiezing uitwerkt. Speel die twee dus nooit tegen elkaar uit! En belijd daarin eigen beperkt begrip tegenover de diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis van God (Jes. 55:8v; Rom. 11:33). Hij bepaalt wegen die in geen mensenhart ooit zouden kunnen opkomen (1 Kor. 2:9).

Geen angst

Met de uitverkiezing komen wij in aanraking *via Christus*. Dat maakt ons nog iets duidelijk.

Er zijn er die in hun denken telkens weer willen *beginnen* bij de verkiezing. En dat leidt tot een soort noodlotsdenken: je bent verkoren of niet. Vaak komt het geheel dan in een negatieve setting. De verkiezing wordt een donker geheim dat vooral afschrikt. God wordt als grillig en onberekenbaar gezien. Uitverkiezing is iets om *bang* voor te zijn!

Maar zo ís de Here niet. En op die manier gaat Hij ook niet met ons om. Hij kwam met het evangelie van *Christus* naar de Efeziërs en naar ons toe, en Hij stelde hen en stelt ons voor de eis dáárop te reageren. Zó leerden de Efeziërs Hem kennen. Een andere weg tot God dan Christus was er voor hen en is er voor ons niet. Hij is de enige toegang tot Gods *verkiezing*.

Daarom hoeven we ons door de leer van de uitverkiezing ook geen angst te laten

aanjagen. De God van de verkiezing is geen andere dan de Vader van onze Here Jezus Christus. En er worden ons door Hem ook geen andere eisen gesteld dan we in Christus' evangelie vinden. In de weg van het geloof, ontvangen we deel aan Gods verkiezing.

Deze Christus mogen we kennen als Verlosser voor zondaren. Hij kwam niet om rechtvaardigen te redden, maar Hij kwam juist om te betalen voor de schuld van zondaren die in Hem geloven. Als juist Hij in Efeziërs 1 wordt genoemd, worden we dus niet teruggeworpen op onze eigen verdienste. Wij hoeven niet van alles zélf aan te dragen, wij mogen op Christus zien: onze Verlosser door zijn bloed. Hij is een Verlosser voor mensen die dood waren door hun overtredingen en zonden, vervreemd van het leven van God, en wandelend in duisternis en verharding (Ef. 2 en 4). Hij kwam om juist zulke mensen vrede te brengen door zijn bloed. Vrede met God.

En bij deze Christus kan ook niemand zeggen: ik zou Hem wel *willen* aannemen, maar ik *kan* dat niet. Zó heeft Christus Zich niet laten kennen tijdens zijn leven hier op aarde. Hij is niet iemand die geen blokkades zou kunnen overwinnen. Integendeel, telkens weer toonde Hij dat juist wat zwak en kwetsbaar is, bij Hem welkom en veilig is. Niemand was voor Hem te min of te slecht of onbereikbaar. Als Christus je roept, heb je te komen. Wie dan niet komt, moet zich niet op onmacht beroepen, maar moet zijn ongeloof als schuld belijden en bidden: ik geloof, Here, kom mijn ongeloof te hulp!

Met zijn opstelling tegenover zondaren en kwetsbaren en zwakken beweegt Christus Zich in het spoor van zijn Vader. Die is vrij om voorbij te gaan aan wat sterk is en zichzelf prima denkt te kunnen redden (Ps. 138:6b; 147:10; Mat. 11:25; 1 Kor. 1:26-29), en even vrij om juist te kiezen wat zwak is en hulpbehoevend (Ps. 72:4, 12-14; 138:6a; 147:11; Mat. 11:25; 1 Kor. 1:26-29). Uitdrukkelijk zegt Hij het tegen Israël: Niet omdat u talrijker was dan enig ander volk, heeft de HERE Zich aan u verbonden en u uitverkoren; veeleer bent u het kleinste van alle volken (Deut. 7:7). God is volstrekt vrij in zijn welbehagen. Zijn verkiezing van Israël is vrije gunst alleen voor een volk dat in zichzelf niets aantrekkelijks had, ja zelfs walgelijk was om aan te zien (Ez. 16:5v; 36:16-32). Niemand moet denken dat hij over een bepaald vermogen zou moeten beschikken om God aangenaam te kunnen zijn. Wij zijn *allen* onmachtig! Gods verkiezing is voor ieder die gelooft, een wonder van genade.

De conclusie die we trekken, is: niemand mag Gods verkiezing als alibi of excuus gebruiken voor ongeloof. Niemand mag zich erachter proberen te verschuilen. Want de God van de verkiezing is geen ander dan de Vader van onze Here Jezus Christus. Voor Hem hoeft geen zondaar die eerlijk zijn schuld belijdt, bang te zijn. En ook niemand die eigen hulpbehoevendheid of psychische onmacht erkent, hoeft Hem te

verdenken van onberekenbaarheid. Hij is de God op wiens Woord iedereen aankan. Als Hij iets belooft of ergens toe oproept, is Hij trouw en wil Hij bewerken wat wij uit onszelf niet kunnen. Zonde en onmacht verzoent en overwint Hij.

Uitverkoren tot heilig leven

Opvallend is het doel dat Paulus noemt van onze uitverkiezing. De Bijbel kent verschillende soorten van verkiezing: de verkiezing van een koning, van de Sion, van het volk van zijn verbond. Waar het in de Dordtse Leerregels om gaat, is de 'eeuwige uitverkiezing tot zaligheid'. Daarmee doelen we op de verkiezing tot ons eeuwig behoud. Dat is ook in Efeziërs 1 het uiteindelijke doel: de verlossing door Christus' bloed, en de eeuwige erfenis die wij ontvangen en waarvan de Heilige Geest de eerste 'aanbetaling' van Godswege is. De verzen 3-14 vormen in de grondtekst één lange zin, en de in vers 4 genoemde uitverkiezing staat dus ook in het perspectief van de volkomen verlossing waarvan in het vervolg sprake is.

Toch formuleert Paulus in vers 4 dat wij uitverkoren zijn 'opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor Gods aangezicht'. Daarmee wijst Paulus ons op een vrucht van Gods verkiezing niet maar voor 'later', maar voor ons leven hier en nu. En hij wijst daarmee ook niet op wat het *ons* oplevert, maar op wat *God* erdoor ontvangt van ons. Gods verkiezing van ons leidt ertoe dat wij, die dood waren door ongerechtigheden en zonden (Ef. 2:1), hier en nu ons richten op Hem, op zijn verbond en op zijn dienst. Ons geloof bewerkt heiliging en een levenswandel die gericht is op Gods wil (Ef. 2:10). Daar bidden we om (Kol. 1:9-14) en daartoe weten we Christus gekomen (Tit. 2:1-14).

Heilig en onberispelijk voor Gods aangezicht. Heilig betekent: apart gezet voor de dienst van God. Zo was de tempel een gebouw apart: een gebouw waar de *HERE* wilde wonen en gediend wilde worden. De priesters waren heilig: mannen die waren afgezonderd voor de heel speciale dienst aan de *HERE* in zijn huis. Israël was een heilige natie: een volk apart, bestemd tot het verkondigen van Gods grote daden. Zo zijn ook wij verkoren opdat we heilig zouden zijn: anders dan alle andere mensen die Christus niet hebben leren kennen, geroepen tot de dienst van de levende God. En dat niet alleen. Ook tot het verbreiden van zijn evangelie. Want het opvallende is dat Israël juist heilig is en uitverkoren om Gods lof te verkondigen (Jes. 43:21) en een licht voor de volken te zijn (Jes. 42:1,6; 49:3,6). Over de combinatie van verkiezing en missionaire uitstraling gesproken!

En daarnaast zijn we verkoren opdat we 'onberispelijk' zouden zijn voor Gods aangezicht. Dat herinnert aan Genesis 17, waar de *HERE* zijn verbond met Abram sluit en hem opdraagt: wandel voor mijn aangezicht en wees onberispelijk (vers 1).

Gods verkiezing van ons heeft tot doel dat wij het verbond dat Hij met ons sloot, weer serieus nemen en ons leven op Hem richten. En was dat niet wat in het paradijs misging? Is dat niet onze zonde? Dat wij ons met de gaven die we van de Here ontvangen, niet meer richten op Hem, maar ons keren tégen Hem? Dát wil de Here in zijn verkiezend handelen met ons weer rechtzetten en herstellen. Dat we ons weer richten op Hem (wandelen voor zijn aangezicht), dat we Hem weer gaan dienen (heilig), naar de eis van zijn verbond (onberispelijk). Laat dat onze vreugde zijn! En reden tot uitbundige jubel in God, zoals in Efeziërs 1. In het verbond en de dienst van de Here, waarin we hier en nu al mogen leven, ligt een eeuwige rijkdom: rijkdom met een eeuwige wortel en rijkdom van eeuwige duur.

Er zijn er de eeuwen door telkens weer geweest die zeiden dat de leer van de verkiezing wel moet leiden tot oppervlakkigheid en lichtzinnigheid. Want, zeggen ze, als je verkoren bent, hoef je je verder niet druk te maken over een heilig leven, je bent en blijft toch wel behouden. Waarom zou je dan moeilijk doen en je allerlei werelds vermaak ontzeggen?! En als je niet verkoren bent, dan helpt ook het heiligste leven daar niets meer aan. Zet dan de bloemetjes buiten en geniet van de vreugde die de wereld je biedt.

Wie zo redeneert, heeft wat Paulus schrijft, nog nooit echt op zich laten inwerken. Bij hem gaat het belijden van de God die ons uitverkoren heeft vóór de grondlegging van de wereld, niet gepaard met een goddeloos en gemakzuchtig leven, maar juist met een heilig en onberispelijk leven. Dáártoe zijn we uitverkoren. Dát is de vrucht van onze verkiezing. Heilig en onberispelijk leven voor Gods aangezicht. Als priesters, als dienaren van de allerhoogste God. Wie Gods verkiezing belijdt, weet zich niet alleen geroepen, maar ook door God zelf aangezet en gebracht tot een leven naar zijn wil. Het is dan ook volkomen terecht dat de Dordtse Leerregels keer op keer het verwijt verwerpen dat hun leer zou leiden tot een werelds leven (I,13; III/IV,15; V,12,13).

Onze conclusie is: de vrees dat de schriftuurlijke leer van de uitverkiezing zou leiden tot zondige zorgeloosheid of slordigheid in de dienst van God, is niet terecht. De uitverkiezing is er juist één tot een leven waarin we nauwgezet op de wegen van de Here willen wandelen (vgl. dezelfde combinatie van verkiezing en heiliging in 1 Petr. 1:2).

Soli Deo gloria

Wie het onderwijs van de apostel Paulus over de uitverkiezing goed op zich in laat werken, kan niet anders dan de wijsheid en genade en trouw prijzen van onze God.

Ondoorgrondelijk en onnaspeurlijk is Hij. Voor geen mens na te rekenen. Niemand zou Hem dit ook ooit aan de hand hebben kunnen doen (vgl. Rom. 11:33-36). Het is niet vreemd dat die lof van God en zijn genade in Efeziërs 1 zo uitbundig gezongen wordt! Wat valt er veel goeds van onze God te zeggen, juist op dit punt! Wat is Hij het waard om onze lof te ontvangen voor de heerlijkheid van zijn genade! Een genade die zijn uiteindelijke bekroning zal vinden in een nieuwe wereld waar geen zonde meer is. Waar eeuwig heil is. En God alles in allen!

VERDIEPING

1. Vgl. over de opzet van hoofdstuk I van de Dordtse Leerregels: J. Kamphuis, 'De inzet van de Dordtse Leerregels', in: H.J. Boiten en J.J.C. Dee (red.), *Begrensde ruimte. Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis ter gelegenheid van zijn 75^e verjaardag*, Goes 1996, p. 103-117.
2. Over de uitdrukking 'grondlegging der wereld' schreef in de door ons afgewezen zin D. Holwerda (te vinden in: D. Holwerda, *De Schrift opent een vergezicht. Gebundelde bijdragen tot de exegese van het Nieuwe Testament*, Kampen 1998, p. 443-469). Hij werd in deze opvatting gevolgd door de eveneens Nederlands gereformeerde M.R. van den Berg, maar buiten zijn kerkelijke kring maar door zeer weinigen, is mijn indruk. Joh. Francke ging kritisch op de opvattingen van D. Holwerda in, in: Joh. Francke, *Veelkoppige monsters. Mythologische figuren in bijbelteksten*, Goes 1970.
3. A.N. Hendriks schreef over de weg om te komen tot zekerheid van onze verkiezing in: A.N. Hendriks, *In de school van Christus. Populair-theologische bijdragen*, Kampen 1995, p. 62-86.
4. Over de verbinding van Dordtse Leerregels en missionaire uitstraling: H. Drost, *Gods huis - open huis. Van harte gereformeerd en missionair* (serie: Woord en wereld), Bedum 1997, p. 7-36.
5. Zie over de plaats van Christus bij de uitverkiezing hoofdstuk 8 in dit boekje over Johannes 6:39,40; zie over de betekenis van het 'dood door ongerechtigheden en zonden' de hoofdstukken 1 en 2 in dit boekje over Romeinen 3:9b en over Johannes 3:5.
6. De synode van de Gereformeerde Gemeenten sprak in 1931 o.a. uit dat het verbond der genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing ter zaligheid; dat het wezen des verbonds daarom alleen geldt de uitverkorenen Gods en nooit gelden kan het natuurlijk zaad. Vgl. hierover: J. van Genderen, *Verbond en verkiezing*, Kampen 1983, p. 8-72; J. Blaauwendraad, *De leer tegen het licht*.

Belofte en verbond in Woord en Reformatie, Heerenveen 2000, m.n. p. 109-130. De verhouding van verkiezing en verbond speelde ook een belangrijke rol bij de Vrijmaking van 1944 (vgl. J. Kamphuis, *Een eeuwig verbond*, Haarlem 1984, p. 11-106; P. Niemeijer, *Bevrijd en teruggekeerd. Doleantie en Vrijmaking: ootmoed en ernst*, Bedum 2001, p. 59-95).

VRAGEN

1. Welke indruk had u vóór het lezen van dit hoofdstuk over 'de verkiezing', en welke erna?
2. Kunt u met Paulus mee de Here prijzen die we in Christus mogen kennen als de God die ons uitverkoren heeft?
3. Is psychisch onvermogen een blokkade voor Gods verkiezing (zie ook hoofdstuk 5 in dit boekje over Matteüs 15:21-28)? Is er wat aan te doen?
4. Herkent u bij u zelf de stimulerende werking van de (bijbelse leer van de) uitverkiezing op een heilig leven?

LITERATUUR

- J. Calvijn, *Uitlegging op de zendbrieven van Paulus aan de Efeziërs, Filippensen en Colossensen*. Naar de uitgaven der Oude Hollandsche overzetting van J.D., in de tegenwoordige spelling, door A.M. Donner, 2e druk, Goudriaan 1972.
- G. van den End, *Kermtaksten uit de zendbrief aan Efeze* (serie: Schriftwerk), Kampen 1993, p. 9-17.
- L. Floor, *Efeziërs. Eén in Christus*, (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 1995.
- S. Greijdanus, *De brief van den apostel Paulus aan de Efeziërs*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), 2e druk, Kampen 1949.
- G. Kwakkel, *UITgekozen! De bijbel over vragen rond de uitverkiezing*, Barneveld 1990, p. 28-43.
- R.T. te Velde, 'Uitgedaagd tot denken over God', in: *Lustrumalmanak van het Corpus Studiosorum in Academia Campensi 'Fides Quadrat Intellectum'* 2003, p. 114-121.
- J.R. Wiskerke, *Brood voor Gods volk*, Goes 1969, p. 170-177.

VERKIESINGE

Indien der tijden vloet het eeuwich' achterhalet,
 Indien een leemen cluyt den meester stelt de maet,
 Indien God gist of mist in sijnen wijsen raet,
 Indien sijn vast besluyt is los en onbepalet,
 Indien niet alle deucht van boven nederdalet,
 Indien niet al ons heyl is loutere genaed'
 Indien van hem alleen niet comet wil en daet,
 Indien hy lijden mach dat aerde voor hem pralet,
 Indien den mensch yet deed' eer dat hy was gemaect,
 Indien een doode pry yet voelet, ruyckt of smaect,
 Indien de moeder van haer dochter wert geboren,
 Indien de Heer sijn eynd' al kiesende verliest.
 Indien het schepsel God verliesende verkiest,
 Soo gaet des menschen werck Gods willekeur te boven.

Jacobus Revius

Uit: *Over-ysselsche Sangen en Dichten* 1630 (Editie W.A.P. Smit)

'voor hem pralet': zich voor hem verhovaardigt

'pry': een dood dier

'Gods willekeur': Gods vrije verkiezing

7. Verwerping

Maar gij, o mens! wie zijt gij, dat gij God zoudt tegenspreken? Zal het geboetseerde soms tot zijn boetseerder zeggen: Waarom hebt gij mij zo gemaakt? Of heeft de pottenbakker niet de vrije beschikking over het leem om uit dezelfde klomp het ene voorwerp te vervaardigen tot eervol, het andere tot alledaags gebruik? En als God nu, zijn toorn willende tonen en zijn kracht bekend maken, de voorwerpen des toorns die ten verderve toebereid waren, met veel lankmoedigheid verdragen heeft - juist om de rijkdom zijner heerlijkheid bekend te maken over de voorwerpen van ontferming, die Hij tot heerlijkheid voorbereid? En dat zijn wij, die Hij geroepen heeft, niet alleen uit de Joden, maar ook uit de heidenen ...
(Romeinen 9:20-24; voor de vertaling zie hieronder:
Verdieping 4)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
- 7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?**
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

God heeft niet alleen mensen *verkoren* en in liefde tot zijn kinderen aangenomen (Ef. 1:4-6), Hij *verwerpt* ook mensen. Dat woord 'verwerpen' kan de reactie van God aangeven op mensen die Hem ontrouw zijn geworden. Verwerping is dan de straf van God die ze met hun afval en volharding in de zonde over zich halen. Zo is bijvoorbeeld koning Saul verworpen door God, omdat hij niet naar de HERE luisterde maar zijn eigen weg ging (1 Sam. 15:23). Ook het volk Israël is door God verworpen als straf op hun ontrouw aan zijn verbond (bijv. Jer. 6:30; 7:29). Hij verdreef hen uit het beloofde land en liet hen leven in den vreemde, ver van Gods huis en altaar.

Van die laatste 'verwerping' horen we hoe de HERE die op een gegeven moment opheft. Opnieuw verkiest Hij Israël. Maar Gods verwerping van mensen en volken kan ook definitief zijn. En leiden tot eeuwige straf (Mat. 3:12; Mar. 9:48; Op. 21:8). Eeuwige verwerping.

Er zijn veel christenen die zich bij deze verwerping wel wat kunnen voorstellen. Het is een rechtvaardige straf die zondaars verdiend hebben! God zou Zichzelf niet serieus nemen als Hij afval en trouweloosheid ongestraft zou laten. Zelfs 'eeuwige' verwerping in deze zin kunnen ze begrijpen. Het is immers heel erg als je de God van alle genade, die zijn eigen Zoon aan het kruis heeft laten sterven, bot afwijst en verwerpt. Dan verdien je eeuwige straf.

Anders wordt het als met 'verwerping' maar niet bedoeld wordt op Gods straffende *reactie* op menselijke ontrouw, maar als met die 'verwerping' bedoeld wordt op een *besluit* dat God al vóór de grondlegging van de wereld genomen heeft om mensen in zijn verkiezing voorbij te gaan. Verwerping, niet als straf maar als vóórbestemming van eeuwigheid. God heeft mensen 'verkoren' vóór de grondlegging van de wereld, dat geeft men nog wel toe. Maar heeft Hij toen ook mensen 'verworpen'? De Bijbel spreekt over 'uit-verkiezing'. Dat betekent dat niet iedereen verkoren is, maar dat mensen zijn verkoren 'uit' een grotere groep. Uit-verkiezing betekent per definitie dat er ook zijn die *niet* verkoren zijn. Maar betekent dat dan dat God mensen die nog niets goeds of verkeerd gedaan hebben, geschapen heeft om voor eeuwig verloren te gaan en te zuchten onder zijn toorn? Is dát 'bijbels'? Zó is God toch niet?!

In de Dordtse Leerregels is onomwonden sprake van 'het besluit van de uitverkiezing en de verwerping, dat in het Woord van God geopenbaard is' (DL I,6). Maar juist dit maakt dat belijdenisgeschrift bij velen impopulair.

Het zal duidelijk zijn dat we op dit punt omzichtig en zorgvuldig hebben te spreken. Daartoe roepen de Dordtse Leerregels ons trouwens ook met zoveel woorden op wanneer we spreken over Gods verkiezing en verwerping (DL I,14; slotwoord). Het is belangrijk dat we ons realiseren dat we ook in dezen spreken als zondige mensen met een heel beperkt inzicht. En dat de Schrift sober is als het om het besluit van de verwerping gaat: ze geeft ons geen exposé waarin heel de gang van zaken in Gods eeuwig besluit op een rijtje wordt gezet. En dan gaat het ook nog eens over de God die - ook in zijn gelijktijdige afschuw én regering van de zonde - ons denken verre te boven gaat.

Over het algemeen wordt voor onderwijs van de Schrift over het besluit van de verwerping verwezen naar Romeinen 9 en naar 1 Petrus 2:8. In dit hoofdstuk maken we een aantal opmerkingen naar aanleiding van eerstgenoemd bijbelgedeelte.

Gemeente en synagoge

Er bestonden in Rome een kleine voornamelijk uit heidenchristenen bestaande gemeente en een grote Joodse synagoge. Het is niet vreemd dat de verhouding tussen beide een punt was waarop vragen bestonden (J. van Bruggen). Israël was vanouds het volk van God. De Christus kwam uit Israël. Je zou denken dat je dáár moest zijn voor het geloof in God en Christus. Maar de christelijke gemeente in Rome had andere ervaringen. Zij dienden de God van Israël en geloofden in de Christus die uit Israël kwam, maar ze ervoeren juist op dat punt een diepe scheidslijn tussen de synagoge en zichzelf. Die synagoge moest niets hebben van Christus Jezus. Hoe was dat mogelijk? Stond de synagoge dan helemaal buiten het heil? Of zaten zij als christelijke gemeente wellicht onbewust op een verkeerd spoor? Ze voelden zich in hun verhouding met de synagoge teruggeworpen op de vraag naar hun identiteit.

De apostel Paulus gaat in zijn brief op deze vraag in. Hij laat de christenen aan wie hij schrijft, in de hoofdstukken 1-8 zien dat ze zich tegenover de synagoge niet hoeven te schamen of zich ongemakkelijk hoeven te voelen. Het evangelie is nooit alleen exclusief voor de Jood geweest. Het is niet alleen voor de Jood, maar ook voor de Griek, de niet-Jood. Het komt er vanaf het allereerste begin niet op aan, of er Joods bloed door je aderen stroomt, maar of je je heil en leven zoekt in Christus' bloed. Of je *geestelijk* nageslacht bent van Abraham. En of je het geloof dat hij in zijn onbesneden periode reeds had, met hem deelt. Ook bij Abraham ging het al om de gerechtigheid van het geloof. En ieder die in dat geloof met hem verbonden is, hoeft zich niet minderwaardig te voelen. Die mag in Christus heenleven naar de volkomen verlossing van de hele schepping!

Nadat de apostel zo de waarde van het vleeselijk Israël gerelativeerd heeft, gaat hij in de hoofdstukken 9-11 in op een vraag die hiermee samenhangt: kun je nou zeggen dat God zijn oude volk compleet heeft afgeschreven? Blijkt uit de haat van de synagoge tegen het evangelie van Jezus Christus, dat God Israël verstoten heeft? Heeft Hij zijn oude plan met Israël opgegeven en heeft zijn belofte aan Abraham dus gefaald?

Deze vraag loopt in hoofdstuk 11 uit op het antwoord dat het God altijd is gegaan om het geestelijk Israël. Het Israël dat zijn identiteit niet ontleende aan vlees en bloed, maar aan de belofte van God en het leven daaruit. Dat geestelijk Israël is er ook in Paulus' dagen en zal er zijn tot aan het einde toe. En met het heil dat God de heidenen schenkt, zoekt Hij juist zijn oude volk tot jaloersheid te brengen, opdat ook zij Hem weer gaan zoeken. God heeft Israël niet afgeschreven, Hij werkt er juist

aan dat allen die bij het ware Israël behoren, tot geloof in de Christus komen en behouden worden.

In dit kader lezen we Romeinen 9.

De betrouwbaarheid van Gods belofte

In Romeinen 9 gaat het dus om de vraag: heeft God blijkens het bikkelharde ongelooft in Christus dat in de synagoge gevonden wordt, in zijn zorg voor Israël gefaald? Is uit dat ongelooft op te maken dat Gods plan en belofte uiteindelijk schipbreuk geleden hebben? Een spannende vraag! Niet alleen voor onze kijk op Israël. Maar ook voor onze mogelijkheid om te rusten in Gods trouw! Kún je rust vinden in zijn trouw, als het Woord van God zomaar door de feiten achterhaald en krachteloos kan worden?

In het antwoord van Paulus zien we twee lijnen lopen. De eerste is die van de kracht van Gods belofte en van de scheiding die zijn belofte teweegbrengt; de tweede lijn is die van Gods beleid over hen die zijn werk tegenstaan.

De scheidingmakende kracht van Gods belofte tekent de apostel allereerst in de tent van Abraham. Het ware Israël is niet het vleselijke Israël. Niet ieder die Abrahams bloed door de aderen stroomt, deelt ook in Abrahams geloof. Wie dat geloof niet deelt en Gods verbond veracht, telt uiteindelijk niet meer mee. Niet allen die van Israël afstammen, bleken ook Israël. Paulus maakt dat duidelijk aan de hand van Isaaks positie te midden van de andere zonen van Abraham.

Bij Isaaks geboorte is te zien dat Israël zijn ontstaan ten diepste dankt aan de overmacht van Gods belofte. Dáár ligt de bron van Israël. Dit volk stamt niet uit mannelijke potentie en vrouwelijke vruchtbaarheid. Het dankt zijn bestaan puur en alleen aan het spreken van God. Aan zijn belofte. Kijk naar de geboorte van Isaak. Uit hém is Israël voortgekomen. En niet uit een van Abrahams andere zonen. Isaak was de zoon die door God aan Abraham beloofd was en die ook niet door Abrahams eigen potentie, maar door Gods wondermacht geboren is. God zette zijn belofte door, in een man en vrouw die beiden niet meer in staat waren om langs de normale weg leven voort te brengen. Dáár ligt de bron van Israël. En dát is dus ook bepalend voor wie het ware Israël vormen. De grens ervan wordt niet bepaald door vlees en bloed, maar door Gods belofte en het geloof in Hem.

Hetzelfde bleek bij de zonen van Isaak. De weg van de Here liep verder op een wijze die je als mens niet zou verwachten. Bepalend waren niet de vleselijke verhoudingen in de tent van Isaak. Die werden zelfs op de kop gezet: niet de oudste maar de jongste nam de fakkel van de belofte over. Hoe dat kwam: puur en alleen door het verkiezend voornemen van God, schrijft Paulus. Nog vóór de beide jongens

Jakob en Esau ook maar iets gedaan hadden - hetzij goed hetzij kwaad - had God zijn keus gemaakt: Jakob heb Ik liefgehad, maar Esau heb Ik gehaat. Israëls ontstaan wordt beheerst door Gods vrije en verkiezende voornemen. Puur en alleen door wat Hij in zijn genade wilde. Door de weg die Hij koos en de grenzen die Hij trok.

Dat is het eerste wat Paulus aangeeft. Voor Israël is niet vlees en bloed bepalend, maar Gods verkiezend voornemen. Nooit is het zo geweest dat ieder die tot het volk Israël behoorde, ook per definitie tot het ware Israël behoorde. God *koos* Zich zijn kinderen. En dat voornemen zette Hij door. Zijn belofte was bepalend. En het geloof in Hem. En omdat zijn belofte nooit krachteloos is geworden, is er altijd een waar Israël geweest en gebleven. Al was het maar een restant, er bleek altijd weer een overblijfsel te zijn naar de verkiezing van de genade, tot in de dagen van de goddeloze Achab toe!

Dat lijkt nu, in Paulus' dagen, anders. Die heel grote synagoge in Rome moet niets van Christus hebben. Hoe kán dat? Heeft God zijn eeuwenoude plan dan eindelijk laten varen? En is nu wel heel Israël afgeschreven? Is God ontrouw geworden aan Zichzelf? Krijgt het Israël in Paulus' dagen niet meer wat het volk de eeuwen door wel heeft gekregen: een gelovige rest? Wat zullen we zeggen, werpt Paulus op. Zou God oneerlijk zijn? Zou Hij zijn verbond hebben losgelaten?

Beslist niet!, zegt de apostel. En hij verwijst naar wat God eens tot Mozes heeft gezegd: Over wie Ik Mij ontferm, zal Ik Mij ontfermen; en jegens wie Ik barmhartig ben, zal Ik barmhartig zijn. Daarmee grijpt Paulus terug op een woord van God dat gesproken is op een cruciaal moment in Israëls geschiedenis. Het is gesproken vlak nadat Israël nota bene aan de voet van de Sinai de *HERE* op zijn hart getrapt heeft met de zonde van het gouden kalf en Hij hen eigenlijk zou moeten 'afdanken'. En dan gaat Hij toch met hen verder! Waarom? Niet om hen of omdat zij bij nader inzien toch niet zo slecht zijn, maar puur en alleen omdat Hij trouw is aan Zichzelf en aan zijn toezegging: over wie Ik Mij ontferm, zal Ik Mij ontfermen; en jegens wie Ik barmhartig ben, zal Ik barmhartig zijn. Ik ben die Ik ben! God houdt vast aan zijn eigen verkiezend voornemen. Of Hij ook vuurvast en crisisbestendig is! Hij laat niet los, ook nu niet. Er zijn er ook nu die Hij geroepen heeft uit de Joden (vers 24).

Hij verhardt wie Hij wil

Maar hoe kan het dan dat zovelen in Paulus' dagen niets van Christus moeten hebben?

De apostel wees al op Gods verkiezend voornemen in de tenten van de aartsvaders. Tegenover Isaak stonden de andere kinderen van Abraham. En tegenover Jakob

stond Esau. Dat waren kinderen van het vlees, niet van de belofte. Zij hoorden zeker bij het volk van het verbond, maar zij verwierpen de HERE en zijn belofte. Daarom hoorden ze *uiteindelijk* niet bij het ware Israël. Naar Gods verkiezend voornemen! En wat de tijd van Mozes, Israëls glorierijke voorganger, betreft - klonk toen niet het huiverende woord tot Farao, de koning van Egypte: Daartoe heb Ik u doen opstaan, opdat Ik in u mijn kracht zou tonen en mijn naam verbreed zou worden over de hele aarde?! De HERE *ontfermt* Zich niet alleen over wie Hij wil, maar Hij *verhardt* ook wie Hij wil, schrijft Paulus. Ook dat gaat dus niet buiten de HERE om. Het doorkruist zijn voornemen niet. En het doet niets af aan zijn majesteit en macht. Hij verhardt 'wie Hij wil'.

Opvallend is dat Paulus hier de verharding van Farao noemt als een actie van God: Hij zelf is het die Farao zich doet verheffen tegen Hem. Dat is geen 'slip of the pen' van de apostel. Want het verzet van Farao wordt door hem getekend als rechtstreeks voortkomend uit Gods wil (Hij verhardt 'wie Hij wil'; vers 18) en het wordt aangehaald in een verband waarin het verkiezend voornemen van God sterk benadrukt wordt (niet of iemand wil dan wel of iemand loopt, maar Gods verkiezend voornemen zet zich door; vers 11 en 16).

Farao's verharding gaat volgens Paulus niet buiten de HERE om. *Hij* heeft Farao in verzet laten komen. De tekst die de apostel ter onderbouwing aanvoert, is een citaat uit Exodus 9. Het is een woord dat de HERE tot Farao sprak tussen de zesde en de zevende plaag die aan Israëls bevrijding uit Egypte voorafgingen. De HERE zegt tegen Farao dat die zich door al Gods plagen niet op de knieën wil laten brengen, omdat de HERE een plan heeft met dat verzet van de Egyptische vorst. Farao zal zich met al zijn macht tegen de HERE verzetten, opdat als de HERE hem dan uiteindelijk op de knieën dwingt, Gods kracht alom bekend zal worden: dan heeft de HERE maar niet een zwakke en makke vorst, maar de Farao met al de macht en agressie waarover die beschikt, kleingekregen. Dan zal niemand meer om de HERE heen kunnen! De God die de supermachtige Farao vernedert, is er Eén om diep ontzag voor te hebben.

Dat Paulus deze tekst aanhaalt, wordt door uitleggers aangegrepen om te stellen dat, als God iemand verhardt, dat altijd een straf is op eerdere zonde en eerder verzet tegen Hem. Het was immers pas ná de zesde plaag en ná idem zoveel verzet dat de HERE zei dat Hij Farao zou verharden?! Gods verwerping van iemand, zegt men, is altijd reactie op menselijke zonde.

Maar dat is toch echt te vlot geredeneerd! Want waar het Paulus in Romeinen 9 om gaat, is juist aan te tonen hoe de verharding van Farao door God bewerkt werd en voortkwam uit Gods wil. Dáártoe haalt hij die tekst uit Exodus 9 aan. Wie die tekst in *dit* verband wil laten zeggen dat die Farao's verharding door God ziet als

straf op Farao's hardnekkigheid tot dusver, gaat aan het verband van Romeinen 9 voorbij en verschuift het perspectief. Want de apostel wil juist laten zien dat God verhardt 'wie Hij wil'. En dat niet alleen geloof, maar ook ongelooft uiteindelijk hun grond vinden in Gods verkiezend voornemen.

Als het om Farao's verharding gaat, is het ook goed om er dan op te wijzen hoe God al vóórdat Farao door Mozes benaderd was, die verharding had aangekondigd. Mozes moet naar Farao, vertelt Exodus 4, om voor zijn ogen al de wonderen te doen die God in zijn macht gesteld heeft. Maar, zegt de HERE dan, 'Ik zal zijn hart verharden, zodat hij het volk niet zal laten gaan' (vers 21). God zal zijn hart verharden. En dat wordt gezegd op een moment dat Farao nog van niets weet en nog niet met de HERE is geconfronteerd.

Zelfs menselijke verharding doorkruist Gods voornemen niet! De verharding van Farao was er één die van God kwam en waar God zijn bedoeling mee had. Ook de verharding die over Israël gekomen is in die Romeinse synagoge, doet dat niet. De HERE heeft er zijn bedoelingen mee! Hij regeert erover. Doordat het vleselijk Israël zich voor het evangelie afsluit, gaat de Here met zijn ontferming naar andere volken, wereldwijd (vers 24).

Leem en Pottenbakker

De Here verhardt 'wie Hij wil'. Ja, zo staat het er inderdaad! En de apostel doet daaraan geen streep af, als hij vervolgens een tegenwerping formuleert: wat heeft de HERE op dat ongelovige Israël dan nog aan te merken? Als je toch niet met succes zijn wil kunt weerstaan! Dat kon Ismaël niet, Esau niet, de Farao niet en toch ook het Israël in Paulus' dagen niet? Wat valt hun dan te verwijten?

Paulus gaat op de vraag in. En wat dan opvalt is, dat hij niet bij nader inzien intrekt wat hij eerder schreef, omdat het toch wat ongelukkig uitgedrukt was. Nee, hij laat staan dat God verhardt wie Hij wil. Maar hij doet met zijn lezers wat de HERE inder tijd bij Job deed. Hij legt niet uit hoe het precies zit, maar hij plaatst ons voor zijn majesteit. Zoals Job door het zien van Gods grootheid de hand op de mond legde en zijn onvoorwaardelijke vertrouwen in de HERE en zijn beleid uitsprak (Job 39:37v; 42:1-6), zo wijst nu ook de apostel Paulus op de soevereine macht van God. Hij is de Boetseerder, de Pottenbakker. Wij zijn niet meer dan het leem, het voorwerp van Gods boetseren. Het is bekende beeldspraak uit het Oude Testament (Jes. 45:9; Jer. 18). De HERE is de Pottenbakker, zijn volk is het leem, dat door Hem gevormd en geboetseerd wordt. Het is een beeldspraak die ons op onze plaats zet. Wat willen wij twisten met God, wij die niet meer zijn dan een scherf onder aarden scherven (Jes. 45:9)? Denken wij echt de heilige God te kunnen narekenen? Moet Hij inderdaad van óns 'een voldoende krijgen'?

Wij krijgen van Paulus geen verklaring hoe het precies zit. Wij worden door hem gewezen op Gods recht als Pottenbakker. Heeft Hij niet het recht om uit een en dezelfde klomp leem voorwerpen tot eervol en tot alledaags gebruik te maken? Ja, zo staat het er inderdaad: uit dezelfde klomp. De aanstoot wordt er door Paulus niet uitgehaald. Met onze menselijke ideeën komen we er hier inderdaad niet uit. Dit is werk van een hogere orde: die van de Pottenbakker, die wij niet begrijpen! Zijn gedachten zijn inderdaad niet de onze. Zijn wegen zijn onmetelijk veel *hoger* dan de onze, ondoorgrondelijk, onnaspeurlijk (Jes. 40:13v; Jes. 55:8v; Rom. 11:33-36).

Geen parallelie

Een pottenbakker heeft het recht om uit hetzelfde leem het ene deel te bestemmen voor eervol en het andere voor alledaags gebruik. Zo heeft ook God het recht om sommige mensen te bestemmen tot het verderf en anderen tot het ontvangen van ontferming.

En dat hééft Hij gedaan. Hij heeft mensen ertoe bestemd om zijn toorn en kracht te laten zien. Zijn toorn over de zonde en zijn kracht die alle verzet overwint. Het is voor ons huiveringwekkend om te horen: God die zijn toorn wil tonen en zijn kracht wil laten zien in mensen die tot het verderf zijn voorbereid. Maar Hij heeft er het recht toe. Als de Pottenbakker. En ook als de Heilige die al vanaf Adam bruusk door de mensen getrotseerd is.

Daarnaast zijn er de mensen over wie Hij Zich ontfermt en die Hij tot heerlijkheid heeft voorbereid. In hen laat Hij de rijkdom van zijn genade zien. Terwijl ze het op geen enkele manier verdienen, overlaadt Hij hen met zijn heerlijkheid.

De Here doet geen onrecht als Hij over de een zijn toorn uitgiet en over de ander de zon van zijn ontferming laat opgaan.

Daarbij valt in de manier van zeggen van Paulus een bepaalde nuance op, waar we niet overheen mogen lezen. Over de voorwerpen van Gods ontferming schrijft de apostel dat GóD ze tot heerlijkheid 'heeft' voorbereid (23). Over de voorwerpen van Gods toorn schrijft hij, dat ze tot verderf 'zijn' voorbereid (22). Als het gaat om hen aan wie ontferming bewezen wordt, is dat helemaal Gods werk: *Hij hééft* ze tot heerlijkheid voorbereid. Maar als het gaat om hen over wie Gods toorn komt, staat er dat ze tot het verderf *zijn* voorbereid, zonder dat er staat door wie dat is gebeurd. Dat is niet bedoeld om Gods aandeel in dat 'toebereiden tot verderf' te ontkennen. Heel Romeinen 9 wijst juist aan dat God daar zijn hand in heeft. En de lijdende vorm van een werkwoord wordt in de Bijbel meer dan eens gebruikt om Gods handelen te omschrijven. Maar toch is de terughoudendheid van Paulus veelzeg-

gend. Zeker, waar hij in vers 23 wel de actieve vorm gebruikt ('heeft voorbereid'). Kennelijk lopen verkiezing en verwerping niet geheel parallel! Je mag geloof en ongelooft *niet op dezelfde manier* terugvoeren op Gods besluit. Je mag het ongelooft *niet op dezelfde manier* toeschrijven aan Gods verwerping als je geloof moet toeschrijven aan Gods verkiezing. De verkiezing is uit genade, het geloof is Gods gave. Maar bij de verwerping is de zondaar zelf mede werkzaam (Greijdanus) en mag je de *schuld* voor zonde en afval op geen enkele manier aan God toeschrijven. Dat zou godslasterlijk zijn (DL 1,15 en slotwoord). Hij is de Heilige die zonde, verzet en verharding tegen Hem juist haat en straft.

Dat viel trouwens ook al eerder in Romeinen 9 op. In de verzen 14-18. God zei tegen Mozes: Over wie Ik Mij ontferm, zal Ik Mij ontfermen; en jegens wie Ik barmhartig ben, zal Ik barmhartig zijn. Daaraan verbindt Paulus de conclusie: het hangt dus niet daarvan af of iemand wil dan wel of iemand loopt, maar van God die Zich ontfermt. Een dergelijke conclusie voegt hij niet toe aan het in vers 17 aangehaalde woord tegen de Farao. Daar zegt de HERE: Hiertoe heb Ik u doen opstaan, opdat Ik in u mijn kracht zou tonen en mijn naam verbreid zou worden over de hele aarde. Daaraan wordt niet toegevoegd: het hangt dus niet daarvan of iemand wil dan wel of iemand loopt, maar van God die Zich vertoorn. Maar na vers 17 komt de samenvattende conclusie: Hij ontfermt Zich over wie Hij wil en Hij verhardt wie Hij wil. Ook hier constateren we: kennelijk loopt het bij Mozes en Farao niet volledig parallel. Het gaat te ver om Gods krachtsoopenbaring over Farao alleen en uitsluitend toe te schrijven aan God: ook Farao's verharding werkte mee (wellicht is dat de achtergrond ervan dat Paulus verwijst naar Exodus 9:16 terwijl we hierboven zagen dat een verwijzing naar Exodus 4:21 ook had gekund; zie hierboven). Verzet en verharding zijn niet op dezelfde wijze van God afkomstig als geloof en gehoorzaamheid. De Dordtse Leerregels omschrijven in 1,15 de verwerping dan ook niet als een spontane en eeuwige bestemming tot kwaad, maar als een *voorbijgaan* in de uitverkiezing en een *laten* in de zelf gekozen ellende. Daarmee geven ze aan: God wil de verwerping niet op dezelfde manier en met dezelfde innerlijke vreugde als de verkiezing; Hij is niet de schuld of oorzaak van zonde en ongelooft!

God gebruikt de verwerping

Er valt ons nog iets op in Paulus' spreken over Gods handelen met hen die zich verhardden, en over wie Gods toorn zich openbaart en zal openbaren. God voert zijn oordeel over hen niet meteen uit, schrijft de apostel, maar verdraagt hen nog een poos met veel lankmoedigheid. Hij stelt het definitieve oordeel nog een poos uit. Dat doet God niet zomaar, daar heeft Hij zijn bedoeling mee, zegt Paulus. Aan

de ene kant wil Hij laten zien dat Hij de Heilige en de Almachtige is. Ter waarschuwing aan een ieder! Aan Joden en aan niet-Joden. Hij gebruikt die afvallige Israëlieten als toonbeelden van zijn toorn en kracht.

Maar hij heeft nog een reden om de volle uitgieting van zijn toorn uit te stellen en het verharde deel van Israël te laten leven. Hun afval moet anderen ten goede komen. Israëls verwerping leidt ertoe dat God 'de rijkdom van zijn heerlijkheid bekend gaat maken over de voorwerpen van zijn ontferming die Hij tot heerlijkheid heeft voorbereid'. Die 'voorwerpen van ontferming', dat zijn de heidenvolken tot wie de Here Zich wendt als Israël zijn evangelie afwijst. Israëls ongelof wordt er de oorzaak van dat God met zijn heil naar de volken gaat en daar al degenen die in zijn ontferming zijn opgenomen, doet delen in zijn heil. En de heidenen die gelovig worden, moeten op hun beurt jaloezie wekken in Israël, opdat ook uit Israël zij die voorwerpen van Gods eeuwige ontferming zijn, zich bekeren van hun verharding en zich aansluiten bij het ware Israël en delen in Gods heil (9:24-29; 11:30,31).

Gods verwerping van een deel van Israël staat zo in een kader. Het is geen doel in zichzelf. Ook geen zaak van blinde drift. De grote Pottenbakker *gebruikt* ook de verworpen vaten. Laat het voor hén geen eevol gebruik zijn, ze worden wel gebruikt! Hun verharding en verwerping dienen Gods plan. Israëls ongelof betekent dat de poort naar de heidenvolken opengaat. En het geloof dat dan onder de volken gewerkt wordt, moet op zijn beurt Israël jaloers maken en de poort van Gods rijk, de poort van het eeuwig behoud, doen binnengaan.

Gods verwerping is een verwerping van eeuwigheid. Het is ook een verwerping voor eeuwig. Maar het is geen doel in zichzelf. In de tijd dat het oordeel op zich laat wachten, is Gods verwerping erop gericht dat God allen bereikt die Hij in zijn verkiezend voornemen tot het heil bestemd heeft. Zolang deze wereld er is, staat Gods verwerping in dienst van zijn verkiezing.

De gevallen mens

Paulus spreekt over 'voorwerpen van de *toorn*' en 'voorwerpen van *ontferming*'. Dat zijn termen die wijzen op Gods handelen met mensen van na de zondeval. Vóór de zondeval was er nog geen reden tot toorn. En ontferming is iets dat je hebt met mensen die er ellendig aan toe zijn.

Dat de apostel deze woorden gebruikt, wijst erop dat hij spreekt tot mensen die na de zondeval leven. Hij neemt heel praktisch zijn uitgangspunt in de situatie van dit moment: de gevallen mens. Ook onze belijdenis spreekt over mensen die zichzelf in het verderf gestort hebben en die door God *uit het verdorven menselijk geslacht* tot het heil zijn uitgevoren. En er wordt inzake de verwerping gesproken over hen

van wie God besloten heeft, dat Hij ze in het verderf *liet* waarin ze zichzelf gestort hebben. Dat de Schrift en de belijdenis daarmee leren dat 'de gevallen mens' het voorwerp van Gods eeuwige verkiezing en verwerping is, zou ik daaruit niet durven af te leiden. Dan veronderstellen we een volgorde in Gods besluiten die eerst nog bewezen moet worden en die een al te menselijke wijze van denken verraadt over de eeuwigheid van Gods besluiten (en een noodzakelijke volgorde daarin). Is het niet zo dat de Here 'in één oogopslag' alles overziet en in zijn ene besluit opneemt? Wat *wij* niet kunnen, is mogelijk bij Hem!

Paulus speculeert niet over de eeuwigheid. Hij spreekt zijn lezers en ons aan in de concrete situatie waarin zij en wij ons bevinden. Paulus schrijft aan mensen die zondaars *zijn* en die gelovig dan wel ongelovig *zijn*. Paulus leert ons om daar *achteraf* Gods voornemen in te zien werken (zie het hoofdstuk over Efeziërs 1:4 in dit boekje).

Achteraf: het kan dus nooit een verontschuldiging zijn voor eigen verharding! Zoals het ook niet afdoet aan de roeping om te geloven! Wie gelovig is, belijdt achteraf dat hij niets heeft om zich op te beroemen. Hij belijdt zijn geloof als onverdiende gave van God. Het is voluit Gods genade dat hij als gevallen mens gelooft en delen mag in Gods heil. En wie niet gelooft, moet zich niet proberen ergens achter te verschuilen. Ook niet achter Gods eeuwige verwerping, want hij is *zelf* in zonde gevallen en leeft *zelf* in ongelof. Hij heeft zelf de Schepper verworpen dan wel zijn evangelie afgewezen. En hij wordt *daarom* gestraft: om eigen zonde en schuld! Niemand kan later zeggen: ik kan er niks aan doen, dat ik veroordeeld ben. Ieder heeft zijn straf ten volle verdiend met eigen ongelof en eigen zonden. Gods besluit van verkiezing en verwerping is voor niemand een excuus.

Heilig en rechtvaardig

Het woord verwerping wordt in de Bijbel vaak gebruikt in de zin van het oordeel waartoe God hen veroordeelt, die zich tot Hem niet bekeerd hebben. Dat eeuwig oordeel is voor ons een huiveringwekkende zaak. De wegen van God doorgronden wij lang niet altijd. Toch kennen en belijden we Hem als barmhartig en rechtvaardig. Hij zal niemand zonder reden straffen.

Het valt op dat in het laatste bijbelboek lofzangen opklinken over Gods oordelen. Hij is rechtvaardig en heilig in al zijn wegen, ook in zijn gerichten. Uiteindelijk zal Hij al zijn vijanden en de vijanden die zijn volk verdrukten, hun gerechte straf doen toekomen. Niemand wordt voor eeuwig veroordeeld en gestraft zonder het daar *zélf ten volle* naar gemaakt te hebben!

Groot en wonderbaar zijn uw werken, Here God, Almachtige; rechtvaardig en

waarachtig zijn uw wegen, U, Koning van de volken! Wie zou niet vrezen, Here, en uw naam niet verheerlijken? Immers, U alleen bent heilig. Want alle volken zullen komen en zullen voor U neervallen in aanbidding, omdat uw gerichten openbaar zijn geworden (Op. 15:3,4).

Halleluja! Het heil en de heerlijkheid en de macht zijn van onze God, want waarachtig en rechtvaardig zijn zijn oordelen, want Hij heeft de grote hoer geoordeeld die de aarde met haar hoererij verdierf, en Hij heeft het bloed van zijn knechten van haar hand geëist (Op. 19:1,2).

Heilig en rechtvaardig is God, ook in zijn oordelen. Hij verwerpt en verhardt. En toch is Hij niet de schuld of bewerkster van de zonde. Wij begrijpen niet hoe dat precies samengaat. Het gaat ons verstand te boven. Maar wij weten dat Hij de Heilige en Rechtvaardige is, en zo belijden wij Hem. Wij vertrouwen Hem, omdat we Hem kennen in Christus. En we geloven dat het bij Hem beide waar is: Hij heeft een afschuw van de zonde en Hij regeert de zonde. Gelukkig maar! Want zo is Hij in staat zijn plan te volvoeren en een wereld te brengen waar alle zonde uitgebannen is.

VERDIEPING

1. Verkiezing en verwerping lopen niet parallel, schreven we hierboven. Dat geldt op tal van punten:
 - a. de grond van ons heil is alleen Gods genade; de grond van de eeuwige straf is de eigen zonde en het eigen ongeloof van de mens, al is hij ertoe bestemd;
 - b. wij mogen geloven dat we uitverkoren zijn; niemand kan *geloven* dat hij verworpen is (geloof richt zich immers op Gods welwillendheid jegens ons en het vaste vertrouwen dat God ons vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en eeuwig heil schenkt);
 - c. in Gods onderwijs over onze verkiezing biedt de onveranderlijkheid van de verkiezing houvast, rust en troost; Gods onderwijs over de verwerping bedoelt juist níet te doen rusten: de 'onveranderlijkheid' ervan is schrikwekkend en wij worden erdoor geroepen tot bekering en geloof om eraan te ontkomen;
 - d. God wil niet op dezelfde wijze onze veroordeling als Hij onze redding wil: Hij verbiedt juist elke zonde en elk ongeloof, en is op geen enkele wijze schuldig aan onze verharding (dat zou godslasterlijk zijn: in Hem is in het geheel geen duisternis);

- e. in zijn verkiezing schenkt God ons aan *Christus* (ons behoud is dus Christus' werk); in zijn verwerping laat Hij ons aan *onzelf* over (onze straf is dus onze eigen schuld).
2. De verwerping is geen doel in zichzelf. Niet altijd is het doel zo duidelijk als Paulus het aangeeft in Romeinen 9-11. Toch is er in ieder geval wel iets van te zeggen. De verwerping is openbaring van Gods heerlijkheid en heiligheid. En ze is ons ook geopenbaard om ons te doordringen van de rijkdom van onze verkiezing. Zó komt de verwerping in de Dordtse Leerregels ook aan de orde: 'Het voorrecht van deze eeuwige en onverdiende genade van onze uitverkiezing wijst de Heilige Schrift ons bovenal aan, wanneer zij verder getuigt, dat niet alle mensen zijn uitverkoren. Sommigen is God namelijk in zijn eeuwige uitverkiezing voorbijgegaan ... Dit is het besluit van de *verwerping* ... ' (DL I,15). De verwerping is geen doel in zichzelf, maar dient om de verkiezing des te meer aan te prijzen!
3. Over het aantal verworpenen zijn allerlei vragen te stellen. Een mens kan daar helemaal in verdrinken. Hoe moeten we daarmee omgaan (vgl. o.a. teksten over wat God voor Zich heeft gehouden, Deut. 29:29; Hand. 1:7; over de eigen strijd om in te gaan in Gods grote en wereldwijde gemeente, Luc. 13:23-30; over de noodzaak van een wervende houding in een verdorven wereld, Ef. 5:15-17; Fil. 2:14-16 ; Kol. 4:5,6; 1 Petr. 2:11,12; Petr. 3:15)?
4. Een technische opmerking. De vertaling van de verzen 22 en 23 is problematisch. Het is in de grondtekst inderdaad een zin die niet af is en op de een of andere manier een aanvulling vraagt. Een paar oplossingen: S. Greijdanus stelde voor tussen vers 22 en 23 in te voegen: 'dan heeft Hij dat gedaan' (als God de voorwerpen van zijn toorn heeft verdragen, dan heeft Hij dat gedaan om ...); J.R. Wiskerke wil aan het eind de vraag van de verzen van vers 22 en 23 beantwoorden met 'wat hebt u dan nog te zeggen' (ziet u wel hoe soeverein de Pottenbakker zijn voorwerpen bereidt); de Groot Nieuws Bijbel van 1996 vertaalt: 'Hetzelfde is waar voor God. Hij wil laten zien, hoe hij straft, en bekendmaken, hoe machtig hij is. Daarom juist heeft hij het grootste geduld gehad met hen die hij wilde straffen en die de ondergang tegemoet gingen. Dit deed hij ook om de rijkdom van zijn glorie te openbaren voor hen met wie hij medelijden wilde tonen en die hij had voorbestemd om in zijn glorie te delen.' Welke oplossing concreet wordt aangehouden, het maakt voor de zakelijke inhoud van de verzen 22 en 23 zoals we die in de tekst hierboven hebben uiteengezet, niet veel uit.

VRAGEN

1. Vindt u dat je je af mag vragen of God 'oneerlijk' zou kunnen zijn?
2. Zou het mogelijk zijn over de verwerping te spreken buiten het geloof om?
3. Kunnen verworpenen wat aan hun ongelooft doen? Vindt u de vraag gelukkig geformuleerd?
4. Denkt u dat wij ooit op een rijtje zullen krijgen hoe het vóór de grondlegging van de wereld in Gods raad is toegegaan? Zouden we dat moeten willen?
5. Welke rol mag de leer van de verwerping niet hebben in ons evangelisatiewerk en wat leert ze ons wel over dat werk?
6. Jaagt de leer van Gods verwerping u angst aan? Hoe gaat u daarmee om (vgl. DL I,16)?

LITERATUUR

J. van Bruggen, *Paulus. Pionier voor de Messias van Israël* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 2001.

J. Calvijn, *Uitlegging op den zendbrief van Paulus aan de Romeinen*. Naar de uitgaven der Oude Hollandsche overzetting van J.D., in de tegenwoordige spelling door A.M. Donner, 2^e druk, Goudriaan 1972.

Joh. Francke, *Gerechtigheid uit het geloof. Schetsenbundel over de brief aan de christenen te Rome*, Groningen 1974.

S. Greijdanus, *De brief van den apostel Paulus aan de gemeente te Rome II*.

Hoofdstukken 9-16, (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament), Amsterdam 1933.

G. Gunnink, *Vrede door vrijspraak. Bijbelstudie over de brief van Paulus aan de christenen te Rome*, Barneveld 1992.

H.J. Jager, *Enige opmerkingen over Romeinen. College-dictaat* (verslag en uitgave buiten verantwoordelijkheid van prof. Jager, Kampen 1978).

G. Kwakkel, *UITgekozen! De bijbel over vragen rond de uitverkiezing*, 2^e druk, Barneveld 1990, p. 60-88.

J.R. Wiskerke, *Geroepen volk. Een studie over Rom. 9:10-29*, Goes 1967.

8. De volharding der heiligen

En dit is de wil van Hem die Mij gezonden heeft, dat Ik van alles wat Hij Mij gegeven heeft, niets verloren laat gaan, maar het opwek op de jongste dag. Want dit is de wil van mijn Vader, dat een ieder die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft, en Ik zal hem opwekken op de jongste dag.
(Johannes 6:39,40)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
- 8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?**
9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

Tot geloof *komen* is een geschenk en een opdracht. Maar hoe zit dat met het *blijven* in het geloof? Want één keer tot geloof gekomen zijn is niet genoeg. We maken mee dat velen afhaken. Hoe zit dat? Vaak roept het bij de directe omgeving een menigte aan vragen op. Hoe kon het zover komen? Hadden we het kunnen zien aankomen? Hebben we genoeg gedaan om het te voorkomen? Wat kunnen we nog doen als de breuk met de kerk eenmaal een feit is? Wat betekent dit voor het heil van de betrokkene en zijn of haar (toekomstige) kinderen? Kerkverlating kan grote onzekerheid zaaien. Hoe betrouwbaar is de Here? Hoe dankbaar mag je zijn als iemand tot geloof *komt*? Hoe zal het eigenlijk met jezelf gaan: wie garandeert je dat je zelf de eindstreep haalt? Hoe weet ik dat het mij niet zal overkomen? Nu ben ik misschien heel overtuigd, maar kan dat niet ineens heel anders worden? Ik had het van hem of haar ook helemaal niet verwacht! Kun je eigenlijk wel ooit zeker worden van je eeuwig behoud?

De wil van de Vader

Ik ben het brood dat eeuwig leven geeft, zegt de Here Jezus. Wie tot Mij komt, zal nooit meer honger krijgen en wie in Mij gelooft, nooit meer dorst. Maar, zegt de Here tot de Joden om Hem heen, u hebt Mij gezien, maar geloven doet u niet. Het is een scherpe aanklacht uit de mond van de Here Jezus. En dat terwijl de Joden Hem toch in drommen nalopen en bewieroken! Maar de Here kijkt daar doorheen. Hij weet dat ze achter Hem aanlopen om de wónderen die Hij doet: om het brood dat Hij vermenigvuldigd heeft en waar ze met zovelen van gegeten hebben. Ze volgen Hem níet omdat ze in *Hem* het brood erkennen dat uit de hemel is neergedaald. Dat moet Hij eerst maar eens bewijzen met... natuurlijk, een wonder waar zij van profiteren!

De Here Jezus onderkent in de houding van de scharen bikkelhard ongeloof. Triest. Maar het doorkruist Gods raad niet. Want, zegt de Here Jezus, alles wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen.

Niemand moet denken dat de Vader machteloos en handenwringend moet toekijken bij ongeloof. Niemand moet denken dat de Vader maar heeft te accepteren dat er een streep door zijn rekening wordt gehaald. Want zo is het niet! De Vader staat niet machteloos. Hij hoeft ook niet angstig af te wachten hoevelen er in zijn Zoon geloven zullen. Wat *Hij* aan Mij geeft, zegt de Here Jezus, houdt niemand tegen. Alles wat de Vader aan Mij geeft, zal tot Mij komen. Het is een uitdrukking waarbij we iets langer stil moeten staan. In vers 37 staat het in de tegenwoordige tijd, maar in vers 39 is sprake van 'alles wat Hij Mij *gegeven heeft*': voltooid tijd. Dat 'geven' is iets dat al plaatsgevonden heeft en dat nog doorgaat. Het is een actie van de Vader, die voorafgaat aan en zich realiseert in het 'tot Christus komen'. In vers 39 wordt dit geven van de Vader verbonden met het 'zenden' van zijn Zoon: dit is de wil van Hem die Mij gezonden heeft, dat Ik van alles wat Hij Mij gegeven heeft, niets verloren laat gaan. De Zoon is in de wereld gezonden met een heel concrete opdracht: niets verloren laten gaan van wat de Vader aan Hem toevertrouwd heeft en toevertrouwt.

En áchter die zending ziet de Here Jezus de 'wil' van zijn Vader. Die wil was er al vóórdát Christus zijn bijzondere opdracht kreeg. Christus' zending was de uitvoering van Vaders wil. En het waken over wat Christus ontvangen heeft, is ook de wil van de Vader. Daarin volvoert Hij Gods heilswil (Herman Ridderbos).

Die heilswil gaat over 'alles' wat de Vader aan de Zoon gegeven heeft en geeft. Wat er volgens het evangelie naar Johannes verder ook allemaal aan Christus gegeven is door de Vader, hier in Johannes 6 wordt het 'alles' in vers 40 ingevuld met: ieder die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft. De Vader is de Eigenaar van de kudde

die het geheel van zijn kudde toevertrouwt aan de Herder, die de Zoon is. Voor het komen tot Christus, voor geloof en ongeloof is uiteindelijk de wil van de Vader beslissend. De wil die dateert van vóór Christus' gezonden zijn.

Alles wat de Vader Mij geeft, zal tot Mij komen en wie tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen. Paulus zal het later zo zeggen: allen die God heeft uitverkoren, roept Hij, rechtvaardigt Hij en verheerlijkt Hij (Rom. 8:29v). Hij kiest de zijnen uit en roept ze allen.

De Here Jezus vindt zijn troost in de wil van zijn Vader. Maar juist het bestaan van die 'wil van de Vader' vóór Christus' zending en voordat mensen daadwerkelijk tot geloof komen, heeft vaak verzet opgeroepen. Als de Here al ver van tevoren heeft bepaald wie Hij aan de Zoon wilde geven, dan ligt alles dus al van tevoren vast. Wat kunnen *wij* er dan nog aan doen? Je kunt nog zo hard willen geloven, als je niet hoort bij hen die aan de Zoon gegeven zijn, dan helpt het niets. En als je daar wel bij hoort, dan kun je net zo leven als je wilt, want je komt er toch wel! Ergens in het verborgene is over je beslist, en je kunt daar niets meer aan veranderen. Geheimzinnig en bedreigend. En dat niet alleen. Het lijkt ook nog eens heel oneerlijk. Want als je niet bij de gelukkigen hoort, kun je er toch niets aan doen dat je niet gelooft? Als God je het geloof onthoudt, dan is het toch zijn schuld dat ik niet geloof?

Geen lijsten gepubliceerd

De Here Jezus leert ons spreken over de wil van de Vader, die aan zijn zending en aan ons geloof voorafgaat. Elders spreekt de Schrift over Gods eeuwig voornemen. Al voor de grondlegging van de wereld heeft Hij een vast aantal mensen verkoren tot eeuwig heil, waarbij Hij anderen voorbijging (zie in dit boekje de hoofdstukken 6 en 7 over Efeziërs 1:4 resp. Romeinen 9:20-24).

Maar dat is niet het enige wat God Zich toen heeft voorgenomen. Zijn voornemen omvat meer dan twee lijsten namen. Hij heeft toen ook de weg vastgesteld waarlangs Hij zijn eeuwig voornemen zou uitwerken. Gods eeuwig voornemen gaat niet alleen over de vraag *wie* er behouden worden, maar ook over de vraag *hoe* ze behouden worden. De Catechismus spreekt in zondag 12 over de verborgen 'raad en wil' van God over onze verlossing. En ook de Dordtse Leerregels doen belijdenis van de weg waartoe God in zijn eeuwig voornemen besloot (DL I,7). En in die weg die de Here kiest, geeft Hij ons en onze eigen verantwoordelijkheid het volle pond. Voor ons menselijk gevoel lijken die twee elkaar uit te sluiten: Gods verkiezing en onze verantwoordelijkheid. Maar in het eeuwig voornemen van de Here gaan ze samen.

Om dat iets duidelijker te maken (iets, want volledig begrijpen kunnen we het niet!), moet u bedenken dat de HERE er niet voor gekozen heeft om de lijst van zijn uitverkorenen voor publicatie vrij te geven en in iedere eeuw te laten aflezen (vgl. J. Kamphuis in *Begrensde ruimte*, p. 128). De Here hangt niet op een aantal platen in deze wereld een lijst met namen op, waarop iedereen kan zien of hij of zij uitverkoren is. Als Hij dát gedaan had, dán had je kunnen zeggen: ik moet even kijken of ik uitverkoren ben en vervolgens kan ik mijn eigen gang gaan en hoef ik me nergens meer druk over te maken.

Maar de HERE heeft een ándere weg gekozen om zijn verkiezing uit te werken en bekend te maken. Hij heeft geen 'lijsten met namen' naar de aarde gesluisd. Hij heeft, om zo te zeggen, zijn lijsten *verborgen* gehouden. En Hij heeft zijn enige Zoon naar de wereld gezonden. En Hij heeft daarbij bepaald: ieder die in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven. Dát is wat God *geopenbaard* heeft. Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven. Wilt u behouden worden, dan moet u niet proberen achter Gods *verborgen* namenlijsten te komen, maar dan moet u bij de Zoon zijn en in Hem geloven. De HERE God wil meer van u dan dat u kennis neemt van een namenlijst. Hij wil dat u gelooft in zijn Zoon, die Hij gezonden heeft.

De eis van het geloof

De Here komt dus niet naar ons toe met een lijst van uitverkorenen. Hij is naar ons toe gekomen in zijn enige en lieve Zoon. Hij heeft zijn Zoon gegeven om ons met Zich te verzoenen. Hij verstrekt ons niet wat 'hemelse *informatie*' waarvan we puur verstandelijk kennis zouden kunnen nemen. Hij komt naar ons toe met de *belofte* dat ieder die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. En Hij eist van ieder die deze belofte hoort, dat die zich bekeert en gelooft. Dat die gelooft in de Zoon van God. Dat is de weg die de HERE gekozen heeft.

Daarmee plaatst de Here iedere hoorder van het evangelie voor zijn verantwoordelijkheid. Je wordt niet anders behouden dan door te geloven in de Zoon. En je wordt, voegen we er meteen aan toe, niet voor eeuwig veroordeeld zonder dat je zelf de Christus in ongelooft hebt afgewezen!

De Here doet dus niet geheimzinnig. Hij laat zijn eeuwige verkiezing niet als een mysterieus zwaard van Damokles boven deze wereld hangen. Hij maakt ons de weg tot ons behoud duidelijk bekend. *Ieder* die in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven. Daar is geen woord Frans bij.

We kunnen er ook op aan. De HERE liegt niet en spiegelt ons in zijn belofte niet iets voor. Hij houdt er geen verborgen agenda of dubbele boekhouding op na. Dit

is de volle waarheid, zonder enig voorbehoud: ieder die in de Zoon gelooft, wordt niet veroordeeld maar heeft het leven. Zo zeker is deze belofte, dat ieder die haar verwerpt, daarom veroordeeld zal worden.

Zo komt tot ieder de eis om te geloven. En zo is ook ieder die niet gelooft, daar zelf verantwoordelijk voor.

Betrouwbaar evangelie

In Johannes 6 horen we het onze Heiland met zoveel woorden zeggen. Hij spreekt over de wil van zijn Vader die Hem gezonden heeft. En dan bedoelt Hij niet dat Hij van zijn Vader twee lijsten met namen heeft meegekregen: één met uitverkorenen en één met verworpenen. Nee, Hij wijst erop dat de Vader *Hem* gezonden heeft. En dat de wil van zijn Vader is, dat ieder die Hem, de Zoon, aanschouwt en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft en opgewekt wordt op de jongste dag. De Vader stelt ieder voor de eis om in de Zoon te geloven. En niemand mag zich aan dat bevel onttrekken. Wat je ten overstaan van de Christus en zijn evangelie doet, dat is beslissend voor eeuwig wel of eeuwig wee.

Daarom kunnen de Joden die niet in de Christus geloven, zich niet achter Gods wil verstoppen. Ze kunnen niet zeggen: wij kunnen er niets aan doen dat we niet geloven, dat ligt aan Gods besluit. Nee, zegt de Here Jezus in vers 36, u hebt *Mij* gezien en gehoord, maar u hebt zélf niet in *Mij* geloofd. Dan moet u zich niet achter mijn Vader verschuilen. *U* gelooft niet! *U* gelooft niet in Hem die de Vader ook tot u gezonden heeft. U hebt Gods omzien naar u versmaad (vgl. Luc. 19:44).

Het is pure laster wanneer mensen hun ongelof aan de *HERE* wijten. Niemand mag zich voor zijn ongelof ooit verschuilen achter zijn eeuwig voornemen. Als ons het evangelie wordt verkondigd, wordt ons niet wat voorgespiegeld. De *HERE* kent daarbij ook geen verborgen voorbehoud. We kunnen aan op zijn belofte. Die meent Hij. Ieder die in de Zoon gelooft, wordt behouden en heeft eeuwig leven! Ieder. In welke zonde hij of zij ook gevallen is. Hoe ver we ons op dit moment ook van de Here vervreemd voelen. Wie tot Christus komt, zal Hij zeker niet afwijzen!

Gods gave

Niemand mag de Here verantwoordelijk houden voor zijn of haar eigen ongelof. Zo is de Here niet. Integendeel. Hij is juist de God die het gelóóf schenkt!

De Here Jezus wijst daar heel uitdrukkelijk op in Johannes 6. *Wij* moeten in de Zoon geloven. Maar allen die in de Zoon geloven, worden door de Here Jezus genoemd: 'alles wat *Mij* de Vader gegeven heeft.' Christus belijdt in allen die in Hem geloven,

een geschenk van zijn Vader. *Hij* heeft hen aan zijn Zoon gegeven.

Zo is het ook! Wie van ons, door overtredingen en zonde dode mensen, zou zichzelf het geloof kunnen geven? Wij moeten opnieuw *geboren* worden om te gaan geloven. Wij zijn van onszelf op geen enkele manier in staat om te geloven. Dat ligt niet aan God. Dat komt door onze zonde. Wij hebben onszelf van de hoogte afgestort waarop God ons geschapen had.

Van ons kan niemand tot de Zoon komen, zegt de Here Jezus in vers 44, tenzij de Vader hem trekt! Het is de Vader die ons het geloof moet schenken. En dat doet Hij. Door zijn evangelie. Dat is een kracht van God tot behoud (Rom. 1:16). Zaad van de wedergeboorte (1 Petr. 1:23). Daarmee brengt zijn Geest doden tot leven; goddelozen tot geloof.

Hoe dat precies in zijn werk gaat, kunnen wij die geloven, niet begrijpen of omschrijven (DL III/IV,13). Maar we weten dat de Geest van God het doet door het evangelie. Met dat evangelie komt de Geest naar ons toe. En Hij dringt ermee door in ons hart. Hij opent wat gesloten was en Hij maakt het harde zacht en het onwillige gehoorzaam. Van ons stenen hart, waarop het evangelie afketst, maakt Hij een vlezen hart dat vol liefde voor de Here klopt en zijn woorden in zich opzuigt (vgl. DL III/IV,11). Achteraf kunnen we alleen maar belijden dat we ons stelden onder het Woord van God en dat we op een gegeven moment niet anders konden dan geloven. De Here en zijn Woord werden ons te sterk. Ons geloof is vrucht van Boven. De Here opende ons hart en schonk ons geloof. Hoe vijandig en opstandig we van onszelf ook waren.

Als je de Here zo kent, laat je het wel om Hem verwijten te maken over blijvend ongeloof. Daar is *Hij* de schuld *niet* van. Dat is de schuld van de mensen zelf. *Zij* hebben zich met Adam in de zonde gestort. Ze hebben zichzelf ontoegankelijk gemaakt voor het evangelie. Daar moet je de Here niet de schuld van geven. Hij is juist de God die op zo machtige wijze geloof schenkt aan wie Hij wil. Hij is niet blij met ongeloof. Hij heeft juist zijn Zoon in de wereld gezonden en zoekt met zijn heil de einden van de aarde. Hoe kun je Hem ooit schuldig verklaren aan ongeloof?! Nee, het is precies omgekeerd. Wie de Here kent zoals Hij is, weet zich des te meer gedrongen tot dankbaarheid. Wat heb ik, Here, aan geloof dat ik niet van U ontvangen heb? Hoe zou ik ooit tot de Zoon gekomen zijn, als U mij niet getrokken had? U komt de lof toe. Nu, en in alle eeuwigheid!

In Christus

De Vader wil dat allen die in de Zoon geloven, eeuwig leven hebben. Ze moeten bewaard worden tot de jongste dag. Ja, nog langer. De Vader wil dat ze eeuwig

leven hebben. En dat terwijl wij zondaars zijn. En er op ons een onmetelijke schuld drukt, die betaald moet worden.

Er moeten dus twee dingen gebeuren: verzoening van onze schuld en bewaring van ons tot het eeuwige leven.

Voor beide doet de Vader een beroep op zijn Zoon. En die verklaart Zich daartoe bereid. In wat we noemen 'de eeuwige vrede raad'. Dat is het overleg tussen de Vader, de Zoon en de Heilige Geest over onze verlossing, dat plaatsvond vóór de grondlegging van de wereld. Toen, in de heerlijkheid waarin de Vader en de Zoon en de Heilige Geest gedrieën waren en op elkaar betrokken waren (vgl. Joh. 1:1; 17:5, 24), heeft God de zijnen uitgekozen (Ef. 1:4). Toen is de Zoon aangewezen en heeft Hij Zich bereid verklaard om als Lam van God de zonde van de wereld op Zich te nemen (1 Petr. 1:19v). Toen verklaarde Hij Zich bereid om in onze plaats te gaan staan en als Borg voor ons te lijden. Toen nam Hij het op Zich om ons Hoofd te zijn in wie wij vergeving van zonden en eeuwig leven zouden ontvangen (Rom. 5:12-21). De vrucht van dit overleg is dat de Vader zijn Zoon gaf voor ons. Hij zond Hem in de wereld om zijn leven te geven als een losprijs voor velen en om in zijn naam de door Hem gekochte schapen te bewaren. O diepte van wijsheid en genade!

En de andere kant van dat overleg behelsde dat de HERE de gelovigen toevertrouwdde aan zijn Zoon. Hij moest hen niet alleen vrijkopen, maar hen ook bewaren. Hij werd als hun Hoofd verantwoordelijk voor hun bewaring en hun opwekking op de jongste dag.

Zo zijn ons eeuwig behoud en onze bewaring tot de jongste dag al vanaf Gods overleg vóór de grondlegging van de wereld geen moment van Christus los te denken. Hij is het Lam dat al voor de grondlegging van de wereld door God gekend is (1 Petr. 1:19v). Zonder Hem en buiten Hem om heeft de Vader ons niet verkoren en schenkt de Vader ons geen eeuwig behoud. Hij is Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen (DL 1,7).

Verzoening en bewaring

Je zou Christus dus de 'spil' in Gods plan en werk kunnen noemen. Hij voert uit wat de Vader Zich heeft voorgenomen. En in de inhoud van dat voornemen neemt Hij als Middelaar en Hoofd van de uitverkorenen een centrale plaats in.

Daarom is het zo belangrijk hoe Christus is. Als Hij ónbetrouwbaar zou zijn of puur voor zijn eigen zaak zou gaan, zouden ons heil en onze bewaring op het spel staan. Maar gelukkig wist de Vader wat Hij deed. Hij kende zijn Zoon. Hij wist: Die is volmaakt gehoorzaam. Die streeft geen eigen doelstellingen na. Die slaat onderweg nergens even een zijstraat in, om iets voor Zichzelf te regelen. Hij stelt Zich

volledig ter beschikking van zijn Vader. Ik ben van de hemel neergedaald, zegt Hij in vers 38, niet om mijn wil te doen, maar de wil van Hem die Mij gezonden heeft. De Vader kan op Hem áán. Hij zal de zijnen vrijkopen en bewaren.

En wij? We weten dat Christus door de Vader in deze wereld is gezonden en hier zijn opdracht heeft volbracht. Hij heeft de wil van zijn Vader gedaan: betaling en bewaring van de zijnen.

Hij heeft betaald voor de schuld van allen die de Vader Hem geeft, die in Hem geloven, die in Hem begrepen zijn. En zijn offer is genoeg. Zelfs als alle mensen van de hele wereld met hun schuld naar Hem zouden toekomen, - dat doen ze helaas niet, maar *als* ze allemaal bij Hem zouden aankloppen, - dan zou Hij nog aan niemand 'nee' hoeven verkopen. Zijn offer was meer dan genoeg om de zonden van de hele wereld te verzoenen (1 Joh. 2:2).

Nu is Hij in de hemel. Vandaar zorgt Hij voor onze bewaring. En niemand hoeft bang te zijn dat het Hem te veel zal worden of te lang zal duren. Hij raakt niet uitgeput. Hij hoeft ook niet voortijdig te stoppen, omdat Hij het niet langer volhoudt of de krachten Hem gaan ontbreken. Hij zal allen die de Vader Hem gegeven heeft, bewaren tot de jongste dag. Ja, sterker nog, zelfs óp de jongste dag zal Hij er zijn om met zijn kracht allen op te wekken die de Vader aan zijn zorgen heeft toevertrouwd. Hij is de Herder die ook in aanvechtingen en verzoeken niet een van de aan Hem toevertrouwde schapen verloren laat gaan (Joh. 10:27-29).

Wij zijn gewoon, om te spreken over 'de volharding der heiligen'. Maar die term moet ons niet op het verkeerde been zetten. Alsof het daarbij ging om een prestatie van die heiligen. Het gaat om werk dat *Christus* doet. Om zijn bewaring van allen die de Vader Hem gegeven heeft. Dat is geen prestatie van, maar geschenk aan de heiligen. Aan allen die geloven in de Zoon.

Christus' eigendom

Zal *ik* blijven volharden tot het einde?

Als ik naar mezelf kijk, zinkt me de moed in de schoenen. Waarom zou een ander de eindstreep niét halen, en ik wél? Waarom zou een ánder voortijdig afhaken, en ik niet? Ik ben toch niets beter dan zij? Of sterker? Of moediger?

Nee. Maar de grond van mijn zekerheid zoek ik dan ook niet in mijzelf. Ik mag op Christus zien. Als Hij Zich garant stelt voor mijn bewaring, dan vind ik daarin rust en zekerheid. Juist aanvechting en beproeving doordringen me daarvan: zelf houd ik geen stand, maar Gode zij dank kom ik voor zijn rekening. Hij is een goede Heiland die voor zondaren betaalde, en een machtige Heiland die niet loslaat wie Hem gegeven zijn en tot Hem komen. Daarachter ligt Gods eeuwige wil. De wil van

de Vader die door de Zoon wordt volbracht. Dáár ligt het anker van mijn ziel.

Als ik lees van vervolging en marteling van christenen, slaat me de schrik om het hart. Zou ik in zulke omstandigheden volhouden? Ik moet er niet aan denken wat me allemaal aangedaan kan worden! Maar ook dan zal de Here Jezus er zijn om Vaders eeuwige wil uit te voeren. Zoals Hij bij Stefanus was. En bij Paulus. En bij Johannes Hus op de brandstapel. En bij Guido de Brès op het schavot.

Als ik hoor van periodes van strijd en reformatie in de kerk, kan me de twijfel bekruipe: zal ik dan wel de goede kant kiezen? Ik vind het nu al vaak zo moeilijk om dwaalleer te doorzien. Maar ook dan zal de Here Jezus er zijn. Naar de eeuwige wil van zijn Vader. Als de goede Herder. En ik zal zijn stem herkennen (Joh. 10:4v, 27). Zoals de schapen de eeuwen door de stem van Hem, de Herder, herkend hebben en Hem gevolgd zijn.

Inderdaad, mijn enig houvast is dat ik het eigendom van Jezus Christus ben. Hij heeft mij gekocht en betaald met zijn kostbaar bloed. En Hij bewaart mij nu ook! Tot de jongste dag. Langer nog. Hij geeft mij door zijn Geest zekerheid van het eeuwige leven.

Geloofszekerheid

Zekerheid van het eeuwige leven. Daarover spreekt de Catechismus terwijl die heel goed weet van de onophoudelijke aanvechtingen van de duivel, de wereld en onze eigen zondigheid. En terwijl de Catechismus ook weet van onze eigen zwakheid: onze trek naar de zonde, ons zwakke geloof, onze weifelmoedigheid, ons vallen in zonde. Wat kan er een martelende onzekerheid zijn in het leven van Gods kinderen als het om de uitverkiezing gaat. Zelfs aan het eind van hun leven zeggen ze soms nog niet meer dan dat ze 'hopen' dat er bij de Here ook plaats voor hen is.

Er valt over geloof en verkiezing niet te spreken zonder oog te hebben voor aanvechting, worsteling en twijfel. De Here kan juist die weg gebruiken om ons geloof te zuiveren van alle schijn en alle aankoeksels, en ons echte zekerheid te leren. Maar die zullen we dan wel moeten zoeken waar ze te vinden is!

God heeft er niet voor gekozen, zagen we, om op een paar centrale punten in deze wereld een lijst op te hangen met daarop de namen, adressen en geboortedata van alle uitverkorenen. Zo werkt de HERE niet. Hij laat ons het evangelie van Christus verkondigen en roept ons op te geloven in de Zoon.

Zo heeft God er ook niet voor gekozen om van tijd tot tijd een wonder te doen in ons leven om ons de weg te wijzen of ons op de weg te houden. En Hij heeft er ook niet voor gekozen ons allen een 'pasje' uit te reiken met daarop de tekst: uitverkoren en dus zeker van eeuwig behoud.

Stel u voor dat de Here zo zou werken. Dan zouden we rustig onze eigen gang kunnen gaan en alleen maar hoeven letten op een wonder dat in ons leven zou gebeuren. Dat zou al voldoende zijn. Of stel dat wij zouden beschikken over zo'n pasje. Dan zouden we 'rustig' bij de Here vandaan kunnen dwalen en ons in de zonde storten, en dan dat pasje uit onze binnenzak halen met die tekst erop: uitverkoren en dus voor eeuwig behouden. Dan zouden we die wonderen en dat pasje gebruiken om onze eigen gang te gaan, los van de Here en ons vervolgens beroepen op dat wonder of dat pasje.

Maar zó wil de HERE het niet. Wij krijgen geen zekerheid 'op een briefje', los van Christus. De Here wil ons juist dicht bij Zich en bij Christus houden. Hij wil dat we leven in *geloof*.

Onze zekerheid moeten we niet zoeken in tekenen of 'kaartjes met informatie'. Onze zekerheid ligt in het evangelie, in de belofte van Gods verbond, die om geloof vraagt, in de Christus, wiens eigendom wij zijn. Die zekerheid ervaren we dus ook alleen in het geloof, in de levende verbondenheid met Christus. Als we niet maar uitzien naar een wonder of kijken op een pasje, maar als we op het evangelie zien, op onze doop, op Christus. En als we niet maar 'kennisnemen' van wat 'informatie', maar als we het evangelie aannemen, onze doop gelovig gebruiken, in Christus geloven.

Zo zegt de Here het ook in Johannes 6: dit is de wil van mijn Vader, zegt de Here Jezus, dat ieder die *de Zoon* aanschouwt en in Hem *gelooft*, eeuwig leven heeft.

Onze zekerheid ligt in Christus. Daarom is ze altijd geloofszeekerheid. Alleen genoten onder Christus' vleugelen!

Wat dunkt u van de Christus?

De volharding der heiligen is geen vrijbrief of automatisme. Ik kan niet zeggen: ik geloof op dit moment, dus is m'n kostje gekocht en kan ik verder mijn gang gaan zoals ik zelf wil. Wie *gelooft*, *blijft* in Christus' woord (Joh. 8:31) en zoekt telkens weer bescherming onder de vleugels van de Here. In die weg, van het dicht bij Christus blijven, van het zien op Hem en van het geloof in Hem, is er bewaring en zekerheid. Eeuwige zekerheid! Naar Vaders soevereine wil.

Dus blijft ook nu het slotwoord: wat dunkt u van de Christus? Hebt u Hem echt lief? Dan bent u gelukkig te prijzen. Want wie Hij bewaart, is wélbewaard. Voor eeuwig en altijd!

VERDIEPING

1. Twee artikelen die mij zeer hebben gestimuleerd, zijn: J. Kamphuis, 'De verkiezing maakt blij', in: H.J. Boiten en J.J.C. Dee (red.), *Begrensde ruimte. Een keuze uit artikelen en lezingen van prof. J. Kamphuis ter gelegenheid van zijn 75e verjaardag*, Goes 1996, p. 123-130; en A. de Reuver, 'Gods verkiezing: in Christus een open boek. Luthers pastorale zorg rond de verkiezingsleer', in: *Een vaste burcht voor de Kerk der eeuwen. Opstellen, opgedragen aan drs. K. Exalto ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag (11 juni 1989)*, Kampen 1989, p. 16-32.
2. Wat is de plaats van Christus bij de verkiezing? Als de Zoon verkoos Hij mee en nam en draagt Hij verantwoordelijkheid voor het besluit van de uitverkiezing samen met de Vader en de Geest. Hij bood Zich aan om als Middelaar, als Messias, als Lam in onze plaats aan Gods eis te voldoen en om ons te bewaren voor het eeuwige leven. Hij is de laatste Adam, in wie alle gelovigen begrepen zijn. Als Hijzelf de 'uitverkorene' wordt genoemd, tekent dat Hem niet als gevallen mens die is uitverkoren tot eeuwig behoud, maar gebeurt dat met het oog op deze unieke positie en taak als Knecht des HEREN (vgl. B. Loonstra, *Verkiezing - verzoening - verbond. Beschrijving en beoordeling van de leer van het pactum salutis in de gereformeerde theologie*, 's-Gravenhage 1990, p. 267v).
3. Er is in de gereformeerde theologie soms uitgebreid gespeculeerd over de volgorde van Gods besluiten vóór de grondlegging van de wereld. Heeft God eerst een algemeen verkiezingsbesluit (wie in Christus gelooft, krijgt het leven) genomen en dat daarna persoonlijk toegespitst? Heeft God eerst Christus verkozen of tot Middelaar aangesteld of heeft Hij eerst een vast aantal mensen gekozen (zodat het evangelie van Christus staat onder de beheersing van de uitverkiezing)? Kwam Christus' aanstelling tot Middelaar pas ná Gods verkiezingsbesluit (en ging het eigenlijke verkiezingsbesluit dus buiten Christus om)? Wat was er eerder: Gods besluit over de zondeval of dat over de uitverkiezing? Al deze vragen zijn speculatief en zetten ons op het verkeerde been. Om zeker drie redenen:
 1. ze gaan ervan uit dat er in Gods orde een *chronologische* orde zit, maar dat denkt aards van Gods eeuwigheid;
 2. ze zijn een poging om wat voor ons ondoorgrondelijk is en blijft (Jes. 55:8v; Rom. 11:33-36; 1 Kor. 2:9-11) in onze logische en rationele kaders te vatten;
 3. de Schrift leert ons niet speculeren over wat er vóór de grondlegging van de wereld is gebeurd, maar spreekt ons aan in onze huidige situatie en wijst ons op de eeuwige wortels van ons geloof zonder precies voor ons in kaart

te brengen *hoe* een en ander in Gods besluit samenhangt.

Het is mijn stellige overtuiging dat Gods besluit zich niet uiteen laat leggen in verschillende delen. De HERE overziet het geheel in één oogopslag en neemt zijn besluit als één geheel. Terecht heeft de Dordtse synode van 1618-1619 dan ook geweigerd positie te kiezen in een geschil over de volgorde van Gods besluiten (de kwestie van het zgn. supra- en infralapsarisme).

4. Vgl. over de prediking van de uitverkiezing: J. Kamphuis, *Met Calvijn in de impasse? Betekent de gereformeerde leer van de uitverkiezing en evangelieprediking een blokkade voor de prediking van het evangelie?* (serie: Woord en wereld), Ermelo 1989; A.N. Hendriks, *Verkondig het Woord! Bijdragen over de prediking, de predikant en de hoorder* (serie: Woord en wereld), Bedum 2004, p. 85-94.
5. De Bijbel spreekt ook over het berouw van God: zijn verdriet over wat Hij eens gedaan heeft en de daarbij horende verandering in optreden. Maakt dat de Here niet grillig en onberekenbaar? Nee, want ook als Hij berouw heeft, hebben wij houvast aan de geopenbaarde regel van zijn verbond waarnaar Hij te werk gaat: Jeremia 18:5-10.

V R A G E N

1. Vindt u dat een christen alle vragen en strijd te boven zou moeten zijn (zie o.a. Rom. 7:14-26; Fil. 3:12-16; HC antw. 127; DL V,1-5)?
2. Vindt u het goed om bij kerkverlating antwoord te zoeken op de vraag of zo iemand verworpen is?
3. In dit hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen de doop en een 'pasje' met daarop de informatie: u bent uitverkoren en dus behouden. Kunt u dat verschil onder woorden brengen? Is het een belangrijk verschil?

L I T E R A T U U R

- C. Bouma, *Het evangelie naar Johannes*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard I. Hoofdstuk 1:1-8:59 (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), 3^e druk, Kampen 1950.
- J. Calvijn, *Het evangelie van Johannes*. Opnieuw uit het Latijn vertaald door G.L. Goris naar de laatste uitgave in 1864 door de profs. G. Baum, E. Cunitz en E. Reuss, 2^e druk, Goudriaan 1971.

- P.H.R. van Houwelingen, *Johannes. Het evangelie van het Woord* (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 1997.
- A.I. Krijtenburg, *In het WOORD is het LEVEN. Schetsen over het Evangelie van Johannes*, uitg. Ned. Bond van Gereformeerde Jeugdverenigingen, 2^e druk 1979.
- H.N. Ridderbos, *Het evangelie naar Johannes. Proeve van een theologische exegeese*. Deel 1 (hoofdstuk 1-10), Kampen 1987.
- C. van der Waal, *De vervulde Thorah. Commentaar op Johannes 1:1-8:29*, Kampen 1984.

DORDTSE LEERREGELS V, 15

Deze leer dat de ware gelovigen en heiligen zullen volharden
en daar zeker van mogen zijn,
heeft God tot eer van zijn naam
en tot troost van allen die Hem vrezen,
zeer overvloedig in zijn Woord geopenbaard
en Hij prent die in de harten van de gelovigen in.
Weliswaar wordt deze leer
door het vlees niet begrepen,
door de satan gehaat,
door de wereld bespot,
door onkundige mensen en huichelaars misbruikt
en door dwaalgeesten bestreden,
maar de bruid van Christus heeft haar altijd
als een schat van oneindige waarde innig liefgehad
en standvastig verdedigd.
God zal ervoor zorgen, dat zij dit ook zal blijven doen;
tegen Hem kan geen plan iets uitrichten
en is geen enkele macht opgewassen.
Deze enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest,
zij eer en heerlijkheid in eeuwigheid. Amen.

Uit: *Gereformeerd Kerkboek*

9. Verzegeld met de Heilige Geest

In Hem zijt ook gij, nadat gij het woord der waarheid, het evangelie uwer behoudenis, hebt gehoord: in Hem zijt gij, toen gij gelovig werdt, ook verzegeld met de Heilige Geest der belofte, die een onderpand is van onze erfenis ...
(Efeziërs 1:13,14a)

TOT GELOOF KOMEN

1. Tot geloof komen: hoe zijn we er van onszelf aan toe?
2. Tot geloof komen: hoe moet je opnieuw geboren worden?
3. Tot geloof komen: wat houdt dat kiezen voor God in?
4. Tot geloof komen: mogen wij zomaar het evangelie geloven?
5. Tot geloof komen: dat kun je wel willen, maar is het wel altijd mogelijk?
6. Tot geloof komen: dan moet je toch uitverkoren zijn?
7. Tot geloof komen: maar kun je niet verworpen zijn?
8. Tot geloof komen: maar hoe blijf je erbij?

9. Tot geloof komen: is er niet méér nodig?

De verzegeling met de Heilige Geest, wat is dat eigenlijk? Als gereformeerden weten we van de 'wedergeboorte' door de Heilige Geest. We weten dat ons 'geloof' van de Heilige Geest moet komen. We weten van 'gaven' en 'vruchten' van de Geest. Maar wat moeten we verstaan onder die 'verzegeling' met de Heilige Geest?

Bevindelijken en charismatischen

In zgn. bevindelijke kringen heeft men daar een duidelijke opvatting over. Men ziet de verzegeling met de Heilige Geest als een apart iets nadat je tot geloof gekomen bent. De verzegeling is een soort 'tweede werk' van de Heilige Geest in ons leven. Met die verzegeling ga je een nieuwe fase, de tweede fase, in. Eerst kom je tot geloof. Niet anders dan door de Heilige Geest. Maar daarmee ben je er niet. Want dat geloof kan nog heel onzeker en zwak zijn. Je hebt meer nodig dan alleen wedergeboorte. De Heilige Geest moet je ook nog verzegelen. Pas als Hij dat gedaan heeft, is je geloof zekerheid: een vast vertrouwen. Pas dan kom je uit de rijen van de

bekommerden in de rijen van de verzekerden.

Aan deze opvatting van de verzegeling door de Heilige Geest vallen een paar dingen op.

Het eerste is dat je kennelijk kunt geloven en wedergeboren kunt zijn zónder verzegeld - en dus ook zonder zeker - te zijn. Het geloof is op zichzelf kennelijk nog niet wat het in zondag 7 HC wel is: een vast vertrouwen. Dat vast vertrouwen is iets van de tweede fase in de school van het geloof. Je kúnt geloven zonder zekerheid te hebben.

Een tweede punt dat in die bevindelijke opvattingen opvalt, is dat de verzegeling pas een poos ná de wedergeboorte en na het geloof komt. Wedergeboorte en verzegeling worden uit elkaar getrokken. De Heilige Geest kan in je wonen zonder dat Hij je iets verzegelt.

En een derde punt dat opvalt, is dat de verzegeling een eigen werk is van de Heilige Geest. Je moet verzegeld worden *door* de Heilige Geest. Hij doet het, en je moet maar afwachten wanneer Hij daaraan bij jou begint.

In charismatische kringen zul je niet vaak horen spreken over de 'verzegeling' met de Heilige Geest. Daar hebben ze het bij voorkeur over de 'doop met de Heilige Geest'. Maar eigenlijk bedoelen ze daar net zoiets mee.

Want bij nader toezien heeft die charismatische *doop* met de Heilige Geest dezelfde functie als de *verzegeling* bij de bevindelijken. Ook de charismatische beweging zegt dat je er nog niet bent als je tot geloof gekomen bent. Dan ben je nog maar een gewoon christen. Daar moet nog wat bij om een geestelijk christen te worden. Pas dan ben je er echt! Je hebt na je bekering nog een tweede zegen nodig, een *second blessing*: de doop met de Heilige Geest. En die breekt naar buiten in gaven van de Geest, waarvan de tongentaal de meest gewilde is. Als je zo gedoopt bent met de Geest, ben je pas echt een geestelijk christen. Dan heb je het *volle evangelie* aanvaard. Daarnaast noemen die gemeenten zich ook: volle evangeliegemeenten. Zij blijven niet bij Christus staan, maar komen ook met het evangelie van de Heilige Geest. Het volle evangelie.

Je ziet hier soortgelijke motieven als bij de bevindelijken zopas: geloven als zodanig is niet genoeg. Er moet nog een extra ingrijpen van de Heilige Geest komen na je bekering die je tot echt en verzekerd gelovige maakt. En het is maar de vraag of en wanneer de Heilige Geest met die tweede zegen naar je toekomt.

U begrijpt wat de gevolgen zijn van deze opvattingen. Geloven in de Christus en in zijn evangelie is niet genoeg. Daarmee heb je nog geen zekerheid. Voor zekerheid is het wachten op een bijzonder ingrijpen van de Heilige Geest. En het is maar de

vraag óf en wannéer je dat krijgt. Vaak uit zich dat in getob en in een zoeken in eigen innerlijk naar kenmerken van die verzegeling. Mensen worden onzeker van de verzegeling door de Heilige Geest, terwijl het doel daarvan toch is het geven van *zekerheid*. Daarom is het goed om ons te verdiepen in Paulus' onderwijs over de verzegeling met de Heilige Geest.

De komst van het evangelie

In de ene lofverheffing die loopt van vers 3 tot en met vers 14, vindt in vers 13 een opvallende overgang plaats. Tot dusver sprak de apostel in de *eerste* persoon meervoud: 'wij' en 'ons'. Hij had het over allen die in Christus geloven. Maar in vers 13 gaat hij ineens spreken in de *tweede* persoon: in Hem bent ook *u*, nadat *u* het woord der waarheid, het evangelie van *uw* behoud, hebt gehoord; in Hem bent ook *u*, toen *u* gelovig werd, verzegeld met de Heilige Geest.

Paulus richt zich rechtstreeks en heel persoonlijk tot zijn lezers. Hij vertelt hun maar niet heel algemeen hoe dingen in elkaar zitten, in de hoop dat ze dat 'snappen'. Hij spreekt ze áán! Hij wijst ze op hún rijkdom. En hij doet een appèl op ze. Over de Heilige Geest kun je niet afstandelijk of verstandelijk spreken.

De apostel herinnert zijn lezers aan het moment waarop ze het evangelie te horen hadden gekregen en het hadden aangenomen. Wat was hun leven toen veranderd! Vóórdat ze Christus hadden leren kennen, hadden ze geleefd op hun eigen drijven. Leuk misschien voor een moment, maar het leverde niets blijvends op. Als ze iets dieper doordachten, moesten ze zich wel afvragen: wat is eigenlijk de zin van alles? Waar komen we vandaan en waar gaan we naartoe? Ze hadden het niet geweten. Ze leefden zonder God en zonder hoop. En dat terwijl in hun leven de ontbindende krachten van zonde en dood maar verder woekerden.

Toen was Christus in hun stad gekomen. Midden in hun duistere en lege leven had Hij zijn evangelie laten verkondigen. Het evangelie van hun behoud. Het Woord van de waarheid. Ja, zo was het daar opgedoken te midden van allerlei filosofieën en ideologieën: het woord van 'de waarheid', het evangelie van 'hun behoud'. Dit is het woord van de waarheid! Hier kunt u op aan. Dit is betrouwbaar. Jezus Christus is Heiland en Here! Zijn verlossing is echt. Zijn heilsstaat komt absoluut. En dat evangelie is ook voor ú. Het is maar niet het evangelie van 'het' behoud, maar van *uw* behoud. En u moet het maar niet verstandelijk willen 'snappen', u moet het aannemen! U moet *Hem* aannemen, Christus, als uw Verlosser en Here. Geloof in de Here Jezus Christus en u zult behouden worden.

Dat hadden de Efeziërs gedaan! Ze hadden het evangelie aangenomen. En toen was alles anders geworden voor hen. Er was een nieuwe wereld voor hen openge-

gaan. Ze hadden geleefd zonder God en zonder hoop. Maar nu was Christus voor hen overal! Hij beheerste hun leven. Hij omgaf hen links en rechts, voor en achter. Paulus zegt: sinds u het woord van de waarheid, het evangelie van uw behoud hebt aangenomen, bent u *in* Hem, in Christus. Hij is overal om u heen. Nergens bent u meer zonder Hem. Niets doet u meer buiten Hem om. Hij heeft met heel uw leven te maken. Er is geen duimbreed van uw leven waar u zich los van Hem kunt opstellen.

Zo is het leven van de Efeziërs geworden nadat ze het woord der waarheid, het evangelie van hun behoud, hadden gehoord en aanvaard. Wat een machtig evangelie. Het verandert mensen. Het verandert ons hele leven. De hele wereld ziet er anders door uit!

Het moment

Dat was niet het enige dat er gebeurde toen de Efeziërs tot geloof kwamen, laat Paulus weten. Want 'in Christus' zijn ze, toen ze gelovig werden, ook verzegeld met de Heilige Geest van de belofte.

Wanneer vond die verzegeling dus plaats volgens de apostel? 'Toen u gelovig werd', schrijft hij in vers 13, toen bent u met de Heilige Geest verzegeld! De Statenvertaling heeft weliswaar: 'nadat gij geloofd hebt', maar in de kanttekeningen wordt hierbij opgemerkt: 'Of, *als gij geloofd hebt*. Want deze verzegeling des Geestes geschiedt door het geloof, en op het geloof.' De verzegeling van de Geest die bij het evangelie gevoegd wordt, 'is de wedergeboorte of vernieuwing van Gods beeld in ons, waarmede Hij onze zielen begaaft en daarop drukt, als wij in *Christus* gelooven, om ons meer en meer te verzekeren van de uitvoering van zijne beloften'. Ook de Statenvertaling verbindt dus verzegeling en geloof met elkaar, en schuift tussen beide niet een afstand in tijd. En dat klopt niet alleen met het verband, maar ook met het Grieks (W. van 't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest*, p. 30-32).

Eerder zagen we dat in bevindelijke en charismatische kring de verzegeling een apart moment is dat *na* het gelovig worden moet komen. Een volgende stap, een tweede zegen, los van en *ná* het geloof. Maar daarvoor kan men zich niet op de Statenvertaling beroepen. Die zegt zelfs: de verzegeling is de wedergeboorte! Het '*nadat* u geloofd hebt' van de Statenvertaling ziet niet op een verschil in tijd, maar geeft aan dat de verzegeling er is 'op het geloof'. Het is een directe vrucht van wedergeboorte en geloof. Toen u gelovig werd, toen drukte Christus het zegel van zijn Geest op u.

Dat wordt bevestigd door een tweede waarneming: een klein woordje, maar wel wezenlijk.

In bevindelijke en charismatische kringen is de verzegeling een eigen werk van de Heilige Geest. Je wordt volgens hen verzegeld *door* de Heilige Geest. Maar Paulus zegt het net even anders! Hij zegt: u bent verzegeld (niet dóór maar) *met* de Heilige Geest. Het lijkt maar een kleinigheidje: dat woordje 'met'. Maar het maakt een heel verschil. Het geeft aan dat de verzegeling geen eigen actie is van de Geest. Maar dat de Geest een zegel is in de hand van een ander. De Geest is zelf het zegel! In de hand van Christus! Hij is het die ons met zijn Geest verzegelt. Hij drukt het stempel van zijn Geest op ons. De Heilige Geest houdt er geen eigen welbehagen en geen eigen klok op na. Hij is God *samen met* de Vader en de Zoon (HC antw. 53). In alles zijn Zij één van wil en hanteren Ze dezelfde klok.

Er is bij Paulus dan ook geen sprake van een tweefasenstructuur: eerst het geloof in Christus, en wie weet wat voor lange tijd daarna de verzegeling door de Heilige Geest. Eerst het kennen en voor betrouwbaar houden van Gods Woord en pas een hele tijd daarna het vast vertrouwen dankzij de verzegeling door de Heilige Geest. Nee, Paulus noemt het evangelie van Christus 'het woord der waarheid'. Het is de waarheid. Je kunt erop aan. Het biedt zekerheid. Absolute zekerheid. En het is het evangelie van 'uw behoud'. Niets minder! Zondag 7 zegt dan ook volkomen terecht: het ware geloof is een stellige kennis en *tegelijk* een vast vertrouwen. Er is geen geloof zonder zekerheid. Al wordt het aangevochten en is het van tijd tot tijd onderhevig aan twijfels en aan vlakheid, naar zijn aard is het geloof een vast vertrouwen dat de Heilige Geest ook door tranen en moeiten heen werkt.

Sola fide

In Efeziërs 1 laat de apostel ons zien hoe rijk we zijn met Christus. In Hem heeft God ons rijk gezegend. We mogen ons uitverkoren weten door de Vader, en aangenomen tot zijn geliefde kinderen en erfgenamen. We mogen onze zonden verzoend weten in het bloed van Christus. We zijn opgenomen in het eeuwige plan van de Vader en zijn Zoon. En we mogen ons dus ook verzegeld weten met de Heilige Geest. En dat alles: *door het geloof*. Méér dan geloof in Christus was er niet voor nodig om in al deze rijkdom te delen.

Hier vindt u een belangrijke achtergrond van de reformatorische belijdenis van het *sola fide*, door geloof alleen. Uiteindelijk staat dát op het spel bij bevindelijke en charismatische opvattingen over de verzegeling met de Geest. Vraagt de Here méér van ons dan geloof? En hebben wij in het geloof *alles* of ontbreekt ons dan nog van alles? Dan kun je met de mond in de ene Verlosser Jezus Christus roemen, maar in de daad verloochen je dan de volkomenheid van zijn werk (vgl. HC antw. 30). Het evangelie van Christus zadelt ons niet op met onzekerheid. Het is juist het

woord *der waarheid*. Het is volstrekt betrouwbaar. Het bevat garanties. En het is maar niet het evangelie van *het* behoud, maar van *ons* behoud. Zó eist het ons geloof. En zovaak wij het dus aannemen, delen we in het behoud dat het schenkt. Dit evangelie brengt niet tot getob en getwijfel. Maar juist tot de jubel op God: gezegend Hij die ons zo rijk gezegend heeft in Christus!

Zegel

Maar wat houdt die verzegeling met de Heilige Geest nu in?

Die verzegeling is een werk dat *Christus* aan ons doet. Hij doet het niet aan een elite onder ons, aan een groep 'gevorderden', maar aan állen die in Hem geloven. Hij drukt hen het stempel, het zegel van zijn Geest op.

L. Floor wijst erop dat we deze verzegeling niet *individualistisch* moeten opvatten. In bevindelijke en charismatische kring is de aandacht heel sterk gericht op de *individuele* verzegeling, maar in Efeziërs 1 spreekt de apostel de geméénste aan: de heiligen en gelovigen die te Efeze zijn. Daarmee is niet ontkend dat het in de verzegeling gaat om een werk aan gelovigen *persoonlijk*. Maar dat mag beslist niet individualistisch of elitair worden! Het gaat om de rijkdom waarin de gelovigen als leden van Gods volk delen.

Maar wat houdt dat nu in, dat ons het zegel van de Heilige Geest is opgedrukt? Wie duidelijk wil maken dat iets van hem is, kan er zijn naam op zetten. Of, als hij dat heeft, er een stempel op drukken. Dit is van mij, betekent zo'n stempel of zo'n naam. Zo kon vroeger een heer zijn slaven merken. Zo'n zegel diende als teken van eigendomsrecht.

En nu zegt Paulus: de Heilige Geest is ook zo'n zegel. Een zegel dat Christus heeft gedrukt op allen die in Hem geloven. Daarmee geeft Christus aan: al deze mensen die in Mij geloven, die naar mijn Woord leven, die mijn lof zingen, die hun kracht en wijsheid van Mij verwachten, die zijn van Mij. Ze dragen mijn naam. Ze horen bij Mij. De Geest wijst hen aan als mijn eigendom.

Zo'n zegel heeft ook een *beschermende* werking. Als je ergens je naam op zet, betekent dat dat een ander er niet ongevraagd aan mag komen. Zo'n zegel betekent: hier ben ik aan gehecht en hier ben ik zuinig op.

Afblijven!, was ook de betekenis van het zegel dat Pilatus liet aanbrengen op Christus' graf. De steen ging voor het graf en er kwam een zegel op. Niemand mocht het graf openbreken en erin gaan.

Ook een brief kan verzegeld worden. Het is een middel om te voorkomen dat onbevoegden de brief lezen. Zo'n zegel mag alleen verbroken worden door wie daartoe bevoegd is. Door wie daartoe bevoegdheid gekregen heeft van degene die het zegel aanbracht.

Zo heeft de Here nu ook op óns een zegel gedrukt. Deze man, deze vrouw, deze jongen, dit meisje is van Mij. Daar moet iedereen afblijven! Want Ik houd van hem, van haar, en Ik ben er zuinig op!

Beschermd bezit

In Ezechiël 9 vinden we een mooi voorbeeld van zo'n zegel. Daar kondigt de Here zijn gericht aan over Jeruzalem. Maar vóór het zover is, en vóórdat Gods verderf-engelen hun gericht gaan voltrekken, moet eerst een man met een inktkoker een teken maken op de voorhoofden van allen die zuchten en kermen over Juda's zonden. Dat 'zegel' op hun voorhoofd zal hen vrijwaren van de afschuwelijke straf die God zal voltrekken.

Iets soortgelijks vinden we in het boek Openbaring. In Openbaring 7 horen we van 144.000 'verzegelden'. In Openbaring 9 horen we van een slag die wordt toegebracht aan de mensen die het 'zegel' van God niet op hun voorhoofd hebben. En in Openbaring 14 horen we over het Lam dat te midden van alle verschrikkingen veiligheid biedt op de Sion aan de 144.000 die zijn naam en de naam van zijn Vader op hun voorhoofd dragen. Daar heb je weer een zegel dat bescherming biedt. Ik zeg niet dat we bij het zegel van Ezechiël en Openbaring aan de Heilige Geest moeten denken. Misschien wordt er daar wel een ander teken, een ander zegel mee bedoeld. Maar waar het om gaat, is dat de Heilige Geest wel net zo'n soort 'zegel' is. Een zegel dat ons door God is opgedrukt, en dat aangeeft dat wij van Hem zijn en dat Hij zuinig op ons is. Een zegel dat Hij ziet en ontziet in alle gerichten die Hij over de aarde zendt. Een zegel dat ons zijn bescherming garandeert door alle rampen en gruwelen van het boek Openbaring heen. Allen die in Christus geloven, dragen een zegel dat Christus ze heeft opgedrukt: de Heilige Geest. En dat zegel garandeert hun bescherming en bewaring.

Wie dat zegel niét heeft, staat *zonder* bescherming in de wereld waarover God zijn gerichten zendt. Wie niet in Christus gelooft, maar Hem afwijst, wie in onverschilligheid aan Hem voorbijleeft en zich niet bekeren wil, die mist ook dat zegel dat hem of haar beschermt.

Maar, zegt Paulus, als je in Christus gelooft, heeft Hij een zegel op je gedrukt. Hij heeft je 'gemerkt'. Je bent van Hem. En bij alles wat er gebeuren gaat, blijft Hij dat zegel op je zien staan. Zo staan we als gelovigen in de wereld van vandaag. Bij alles wat over de wereld raast en in ons leven inbreekt, bij alles wat Gods plan lijkt te doorkruisen en ons van Hem dreigt los te scheuren, ziet de Here telkens weer zijn zegel op ons staan en het zegt Hem: dat is er één van Mij! En op hen is Hij zuinig. Hij bewaart ze.

De Heilige Geest

Het zegel waarover Paulus spreekt, is niet van inkt of lak. Dat zegel is de Heilige Geest. Dus maar niet een 'dood' zegel, een 'ding'. Maar de Geest zelf, die leeft en die werkt in ons (A.N. Hendriks).

Dat is een belangrijk verschil tussen een stempel dat wij op een boek van ons zetten, en het stempel dat de Heilige Geest is. Zo'n stempel op een boek is een boodschap naar anderen: let op, hier mag je niet ongevraagd aankomen. Maar dat boek zelf verandert verder niks van dat stempel. Dat stempel is een 'dood ding'. Maar bij de Heilige Geest is dat anders. Hij is niet dood, maar leeft en werkt. Naar *God* toe zegt Hij: dit is een van uw kinderen, zult U zuinig zijn op hem of haar? Maar naar *ons* toe spreekt en werkt Hij: Hij maakt ons zeker van onze bewaring! Hij werkt eraan dat wij ons veilig gaan wéten bij God. Hij geeft ons zekerheid van het eeuwige leven. Hij werkt en versterkt in ons het vast vertrouwen dat ons vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en eeuwig heil geschonken zijn.

Er zijn mensen die juist door een bepaald spreken en denken over de Heilige Geest ontkennen dat je hier al zeker mag zijn van je kindschap van God. Dat moet je aan de Geest overlaten, zeggen ze. Je kunt niet méér dan hopen dat Hij je ooit die zekerheid eens schenkt. Zulke mensen worden van wat ze uit hun omgeving horen over de Heilige Geest, heel onzeker. Maar dat is precies het omgekeerde van wat de Heilige Geest wil. Hij is er juist om ons zekerheid te geven. Om ons te verzegelen. Om ons zeker te doen weten dat we het eigendom van Christus mogen zijn.

Gods Woord

De Geest geeft ons zekerheid en werkt daaraan. Dat doet Hij niet op een heel geheimzinnige manier, maar op een manier die Hij ons zelf heeft aangewezen. Paulus spreekt in onze tekst van *het woord der waarheid*. Dat is het instrument dat de Heilige Geest gebruikt.

Het woord der *waarheid*. Het betrouwbare Woord, betekent dat. Gods beloften zijn niet twijfelachtig. Nee, je kunt erop aan. Want ze komen van Hem, die de betrouwbare is. Hij liegt niet en Hij spiegelt ons niets voor. Hij speelt geen spelletje met ons. Hij heeft geen verborgen agenda, waarbij Hij ons wel van alles belooft, maar tegelijk zegt: eigenlijk is het niet voor u. Nee, Hij is betrouwbaar. Op zijn beloften kunnen we aan. Wat Hij ons toezegt in zijn Woord en wat Hij ons verzegelt in doop en avondmaal, dat méént Hij.

Dat Woord is ook *het evangelie van uw behoud*, zegt Paulus. Niet het evangelie van 'het' behoud, maar van 'uw' behoud. Het gaat in de kerk niet om een theorie die we moeten snappen, maar om een aan ons gerichte boodschap die we moeten gelo-

ven. Het is geen boodschap aan anderen of aan mensen in het algemeen. Maar een boodschap aan ons, die ook door ons aangegrepen en geloofd moet worden. Niet alleen voor *anderen*, maar ook voor *mij* geldt de belofte: geloof in de Here Jezus Christus en u wordt behouden. Daar mag ik zeker van zijn. Zo biedt de Geest mij zekerheid en werkt Hij de zekerheid in mij die in het zegel besloten ligt dat Christus me heeft opgedrukt.

Christus' gemeente

En er is nog iets te zeggen over de manier van werken van de Heilige Geest.

Als het gaat om het werk van de Geest, trekken wij dat vaak in een heel individueel kader. We duiken in ons innerlijk. Dáár zoeken we zijn verzekerende werk. En we stellen een hele reeks kenmerken op die we in onszelf moeten vinden. Zo proberen we zekerheid te krijgen.

Paulus zegt: het is de *Geest* die u zekerheid geeft. Hij gebruikt daarvoor het evangelie dat betrouwbaar is: het woord der waarheid, het evangelie van uw behoud. Maar dat niet alleen. Als we in Paulus' brief aan de Efeziërs kijken, komen we de Heilige Geest veel vaker tegen! Keer op keer blijkt de Heilige Geest in de brief aan de Efeziërs de Geest die aan de *gemeente* gegeven is en die in de gemeente werkt. Hij werkt overal om ons heen in de kerk van Christus (vgl. L. Floor).

Als gemeente vormen we het huis waarin God door zijn Geest wil wonen (2:22). In de gemeente naderen Jood en heiden beiden in één Geest tot de Vader (2:18).

In de gemeente beijveren we ons om de eenheid van de Geest te bewaren (4:3). Vervuld met de Geest zingen we in de kerk onze psalmen, lofzangen en geestelijke liederen en zijn we elkaar onderdanig (5:18-21).

We bidden in de Geest voor alle heiligen en voor de voortgang van het evangelie (6:18v).

Samen met de andere leden van de kerk worden we gesterkt door de Heilige Geest en leren we steeds beter de liefde van Christus kennen (3:16-19).

Allemaal teksten uit de brief aan de Efeziërs, waar we horen van het werk van de Geest in de gemeente. Overal is Hij actief. In preek en gebed, in lied en studie, in beoefening van de gemeenschap en in het blijven bij de leer van de apostelen, overal werkt de Heilige Geest aan onze zekerheid. Wie op zoek is naar zekerheid, moet niet in zijn eentje voorttobben. Maar die moet zich geven aan en openstellen voor al de activiteit die de Geest in de kerk van Christus ontwikkelt. Zoek de broeders en zusters. Luister, studeer, zing, bid, leef in de gemeente. In dat alles is de Geest actief, werkend aan ons behoud en onze zekerheid.

Belofte en onderpand

De Heilige Geest biedt ons niet alleen hier en nu zekerheid. Hij richt ons ook op de toekomst. Paulus noemt Hem in onze tekst 'de Geest van de belofte' en 'een onderpand van onze erfenis'.

De Geest van de belofte. Dat betekent: Hij is de door God beloofde Geest.

Al in het Oude Testament hadden de profeten beloofd dat de HERE zijn Geest zou uitgieten en dat dat een nieuwe tijd zou inluiden: de dagen van de Messias en van het nieuwe verbond (Jes. 44:1-5; Jer. 31:31-34; Ez. 36:25-30; Joël 2:28-32).

Op de Pinksterdag zegt Petrus dat het eindelijk zover is. God hééft zijn Geest uitgieten, de laatste dagen zijn aangebroken. Paulus schrijft in Romeinen 8, dat wij die na Pinksteren leven, de Geest *als eerste gave* ontvangen hebben (vers 23).

Paulus noemt de Geest daarom ook 'een onderpand van onze erfenis'. Hij is het begin, het eerste voorschot, de eerste aanbetaling van alles wat God ons geven gaat. Als zodanig is Hij er ook de waarborg van dat God alles uit zal keren wat Hij in zijn testament voor ons heeft vastgelegd.

De Geest als onderpand van onze erfenis, dat zegt dus twee dingen.

We hebben in de Geest nog 'slechts' de eerste gave. Het volle genot van de erfenis ontvangen we hier niet. We hebben nog niet meer dan een eerste aanbetaling van God ontvangen. Met alle kwetsbaarheid en verdriet die er nog in ons leven blijven. We wandelen nog niet in aanschouwen, maar in geloof (2 Kor. 5:7). Ons nieuwe leven is nog stukwerk, wachtend op de voltooiing (Fil. 3:12).

Maar het is aan de andere kant wel het echte begin van de volle erfenis. En daarom een keiharde waarborg en garantie! De Here trekt zijn erfenis niet meer terug. Hij heeft Zich erop vastgelegd. In zijn testament: het evangelie van ons behoud, het woord der waarheid. Ja sterker nog: Hij is al met uitkeren begonnen! En Hij voleindigt wat zijn hand begon.

De Geest is het begin van al het ons beloofde heil. Wie die Geest niet heeft, staat nog altijd met lege handen. Maar wie die Geest wel heeft ontvangen, die mag weten: in de gave van zijn Geest is de HERE al aan het uitkeren van zijn erfenis begonnen! Het geschenk van zijn Geest staat garant voor en waarborgt de volle erfenis. Die is nu nog verborgen in de hemel. Maar die erfenis ligt klaar om geopend te worden op Gods tijd. Dán zal de wereld daveren van het gejuich voor de Here, onze Koning. En geen tegenstem of dissonant zal dan meer klinken. Gods heerlijkheid zal dan hemel en aarde vervullen. En wij, zijn kinderen, zullen Hem eren en prijzen zoals nooit tevoren! De lof van Gods heerlijkheid (vers 14b): daarop loopt alles uit.

VERDIEPING

1. Vgl. over de charismatische beweging: J.W. Maris, *De charismatische beweging en wij* (serie: Woord en wereld), Bedum 1996; en J.W. Maris, 'Charismatisch signalement', in: H. ten Brinke, J.W. Maris e.a., *Meer dan genoeg. Het verlangen naar meer van de Geest*, Barneveld 2004, p. 124-143. Belangrijk is de vraag of in het charismatische denken wel recht wordt gedaan aan het sola fide.
2. Geloof is zekerheid. C. Trimp onderscheidt zekerheid van het geloof en van het heil, zekerheid omtrent de authenticiteit van het geloof en zekerheid van de uitverkiezing, zonder deze drie van elkaar te scheiden. Dat laatste (dat scheiden van deze drie) kan ook niet in het licht van Efeziërs 1:3-14. Zie C. Trimp, *Klank en weerklank. Door prediking tot geloofservaring*, Barneveld 1989, p. 131-144. Vgl. voor een reactie op Trimp, waarin zekerheid van het heil en van de verkiezing dichter bij elkaar gehouden worden: A.N. Hendriks, *Verkondig het Woord! Bijdragen over de prediking, de predikant en de hoorder* (serie: Woord en wereld), Bedum 2004, p. 91-94 (let ook op noot 19).
3. Het is belangrijk de verzegeling met de Geest te halen uit de sfeer van verinnerlijking en individualisering. Floor heeft daar in zijn commentaar terecht aandacht voor gevraagd.
4. In dit hoofdstuk over het zegel dat de Geest is, is o.a. verwezen naar het verzegelen in Ezechiël 9 en in het boek Openbaring. Ook de besnijdenis heet 'zegel' (Rom. 4:11). Bestaat er verband tussen deze zegels?

VRAGEN

1. Geloof is zekerheid (Heb. 11:1; HC antw. 21). Hoe moeten we dan aankijken tegen en omgaan met onzekerheid in ons geloof?
2. Wat betekenen Gods verbond en beloften concreet voor de zekerheid van uw geloof?
3. Op welke wijze kunnen we in de gemeente elkaar meer steunen op het punt van de geloofs-zekerheid?
4. Je kunt de Geest met wie je verzegeld bent, ook bedroeven (Ef. 4:30). Hoe?
5. Wat is het verband tussen de verzegeling met de Geest en de vrucht van de Geest (Gal. 5)?

LITERATUUR

J. Calvijn, *Uitlegging op de zendbrieven van Paulus aan de Efeziërs, Filippensen en Colossensen*. Naar de uitgaven der Oude Hollandsche overzetting van J.D., in de tegenwoordige spelling, door A.M. Donner, 2e druk, Goudriaan 1972.

G. van den End, *Kernteksten uit de zendbrief aan Efeze* (serie: Schriftwerk), Kampen 1993, p. 18-26.

L. Floor, *Efeziërs. Eén in Christus*, (serie: Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie), Kampen 1995.

S. Greijdanus, *De brief van den apostel Paulus aan de Efeziërs*. Opnieuw uit den grondtekst vertaald en verklaard (serie: Korte Verklaring der Heilige Schrift), 2e druk, Kampen 1949.

A.N. Hendriks, *Die in de waarheid leidt. Bijdragen over de Heilige Geest en zijn werk*, Heerenveen 2002, p. 103-115.

W. van 't Spijker, *De verzegeling met de Heilige Geest. Over verzegeling en zekerheid van het geloof*, Kampen 1991.

Tot geloof komen

Christelijke bijbelstudies

P. Niemeijer

*Woord &
Wereld*

*een serie cahiers tot
versterking van het
gereformeerde leven*

Tot geloof komen: dat gaat niet vanzelf. De Here roept ons ertoe. Maar er lijken heel wat drempels te zijn. Dit boekje gaat in op vragen als:

- hoe zijn we er van onszelf aan toe?
- hoe moet je opnieuw geboren worden?
- wat houdt 'kiezen voor God' in?
- mogen wij zomaar het evangelie geloven?
- je kunt wel willen geloven, maar is het wel altijd mogelijk?
- moet je om te geloven niet uitverkoren zijn?
- kun je niet verworpen zijn?
- tot geloof komen is één, maar daarop volgt de vraag: hoe blijf je erbij?
- is er niet méér nodig dan geloven?

De auteur beluistert vanuit deze vragen een negental bijbelgedeelten. Hij laat zien hoe over verlossing, verkiezing, wedergeboorte en volharding niet gesproken kan worden buiten Christus om. Vandaar de ondertitel: christelijke bijbelstudies.

Voor bespreking in groepsverband zijn aan elk hoofdstuk opmerkingen ter verdieping en vragen voor de bespreking toegevoegd.

ISBN 90-5046-060-7

P. Niemeijer (geb. 1955) is gereformeerd predikant in Den Helder. Daar staat hij vanaf medio 2000. Daarvoor diende hij de kerken te Zuidwolde Gr. (1981-1985) en Dordrecht (1985-2000).

9 789050 460606